

Tapani Iivanainen

KOMMENTOINTI OSALLISTAMISEN VÄLINEENÄ

Tutkimus verkkokomentointia koskevista käytännöistä
suomalaisilla uutissivustoilla

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Marraskuu 2019

TIIVISTELMÄ

Tapani Iivanainen: Kommentointi osallistamisen välineenä. Tutkimus verkkokomentointia koskevista käytännöistä suomalaisilla uutissivustoilla.

Pro gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto

Journalistiikan ja mediatutkimuksen maisteriopinnot

Marraskuu 2019

Tarkastelen pro gradu -tutkielmassani verkkokomentointia suomalaisilla uutissivustoilla. Tutkimustehtäväni on selvittää, miten uutismediat perustelevat kommentointia koskevia sääntöjä ja muita käytäntöjä omilla verkkosivuillaan. Tämän tarkastelemisen yhteydessä kulkee pyrkimys ottaa selko siitä, onko kommentoinnissa tapahtunut viime vuosina muutoksia tai rajoituksia ja jos on, millaisin perustein niitä on tehty. Tällaisia rajoituksia voivat olla esimerkiksi kommenttiosioiden sulkeminen, tiettyjen aiheiden rajaaminen kommentointimahdollisuuden ulkopuolelle tai rekisteröidyn käyttäjätunnuksen vaatiminen jokaiselta kommentoijalta. Tutkimuksellisenä viitekehystenä toimii osallistava journalismi, jonka kautta on mahdollista tarkastella paitsi yleisön mahdollisuuksia osallistua sisällöntuotantoon ja julkiseen keskusteluun, myös yleisön ja median rooleja nykyisessä mediakulttuurissa sekä näiden kahden osapuolen välistä suhdetta ja vuoropuhelua.

Aineistonhankintamenetelmänä toimi puolistrukturoitu haastattelu eli teemahaastattelu. Haastateltavina oli seitsemän ihmistä kuudesta eri mediasta. Haastateltavien työtehtävissä ja -kokemuksessa oli jonkin verran vaihtelua, mutta jokainen työskenteli tavalla tai toisella verkkokomenttien parissa. Kasvokkain tehtyjen haastatteluiden kesto vaihteli puolesta tunnista noin tuntiin. Äänitettyjen haastatteluiden yhteispituus oli noin 4 tuntia ja 24 minuuttia, ja litteroitua aineistoa kertyi yli 80 sivua. Aineisto käytiin läpi laadullisella sisällönanalyysillä.

Tutkimuksen perusteella suomalaisilla uutismedioilla on runsaasti yhteneväisiä verkkokomentointia koskevia käytäntöjä, ja myös näiden käytäntöjen taustalla vaikuttavat ajattelutavat näyttävät olevan samankaltaisia. Analyysini päätelmät ovat tiivistettävissä neljään johtopäätökseen: yleisön osallistumista pidetään tärkeänä, kommentointi nähdään merkittävänä väylänä osallistumiselle, kommentointia koskevat käytännöt ja niissä tapahtuneet muutokset perustuvat siihen, että verkkokeskustelusta halutaan tehdä aiempaa laadukkaampaa ja kommenttiosioista aiempaa viihtyisämpiä ja että nämä käytännöt ja niissä tehdyt muutokset ovat edellytyksenä sille, että yleisöllä on tulevaisuudessakin mahdollisuus osallistua keskusteluun uutismedioiden verkkosivuilla.

Yleisön osallistuminen on edelleen ajankohtainen asia, jota olisi mahdollista tarkastella journalistikassa ja mediatutkimuksessa nykyistä enemmän. Erityisesti verkkokomentointia osallistamisen tapana voisi tutkia aiempaa perusteellisemmin, sillä kommentoinnin suosioista huolimatta tiiviimmin journalistiseen sisällöntuotantoon liittyvä osallistaminen ja osallistuminen vaikuttavat olevan sitä yleisempiä tutkimuskohteita.

Tutkielmani läpi kulkee Thorsten Quandtin esittämä ajatus siitä, että aiemmin osallistavaan journalismiin suhtauduttiin turhan innokkaasti ja kritiikittömästi, mutta että nykyään on olemassa vaara, että sitä tarkastellaan liiankin negatiivisessa valossa. Toiveena on, että aiheen tutkimus löytäisi tulevaisuudessa tasapainon näiden kahden lähestymistavan väliltä.

Avainsanat: Journalismi, osallistava journalismi, kansalaisjournalismi, verkkokomentit, osallistaminen, moderointi, verkkojournalismi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	1
1.1 Tutkimuksen taustat ja merkitys.....	2
1.2 Tutkielman rakenne.....	4
2. Osallistava journalismi tutkimuksellisena viitekehyksenä.....	6
2.1 Osallistavan journalismin määritelmiä ja historiaa.....	6
2.2 Yleisön roolin muuttuminen.....	11
2.3 Yleisö ja media vuorovaikutuksessa.....	16
2.4 Osallistamisen tavat.....	18
3. Verkkokomentointi osallistamisen tapana.....	23
4. Verkkokomentoinnin ja osallistamisen ongelmia.....	27
5. Tavoitteet ja tutkimustehtävä.....	32
6. Aineisto ja menetelmät.....	35
6.1 Aineiston hankinta ja metodi.....	35
6.2 Tutkimuksen eteneminen.....	38
6.2.1 Haastattelut.....	38
6.2.2 Analyysi.....	40
7. Tulokset.....	43
7.1 Verkkokomentointi ja sen rajat.....	44
7.1.1 Kommentointiin vaadittavat tunnukset.....	44
7.1.2 Mitä voi kommentoida?.....	45
7.1.3 Kommentoinnin rajoittaminen.....	47
7.1.4 Keskusteluohjeet.....	48
7.1.5 Kommentoinnin suosio.....	51
7.1.6 Näkemykset kommentoinnista.....	51
7.2 Kommenttien valvonta ja median vastuu.....	53
7.2.1 Moderointikäytännöt.....	53
7.2.2 Median vastuu.....	56
7.2.3 Moderointi ammattimaisuuden osoittamisena.....	57
7.2.4 Kuormittavuus.....	58
7.3 Muut yleisön osallistamisen tavat.....	58
7.4 Yleisön osallistumisen merkitys ja median suhde yleisöön.....	60
7.4.1 Osallistumisen merkitys.....	60
7.4.2 Yleisön ja median muuttuva suhde.....	62
7.4.3 Liiketaloudellinen näkökulma.....	66
7.5 Verkkokomentoinnin ja osallistamisen tulevaisuus.....	67
7.6 Yhteenveto.....	69

8. Pohdinta.....	75
8.1 Tuloksista.....	75
8.2 Tutkimuksen puutteet ja verkkokommentoinnin tutkimus tulevaisuudessa.....	76
Lähteet.....	79
Liite 1: Haastattelujen kysymysrunko.....	85
Liite 2: Verkkokommentoinnin säännöt ja ohjeistukset.....	87
Liite 2a: Alma Talentin keskusteluohjeet.....	87
Liite 2b: Uuden Suomen keskusteluohjeet.....	91
Liite 2c: Helsingin Sanomien keskusteluohjeet.....	93
Liite 2d: Ylen keskusteluohjeet.....	96
Liite 2e: Turun Sanomien keskusteluohjeet.....	98
Liite 2f: Helsingin Sanomien artikkeli kommentointiuudistuksesta.....	99
Liite 2g: Keskisuomalaisen artikkeli kommentointiuudistuksesta.....	101
Liite 2h: Turun Sanomien artikkeli kommentointiuudistuksesta.....	102

1. Johdanto

Syyskuussa 2015 Helsingin Sanomien omistama Nyt ilmoitti poistavansa verkkosivuiltaan julkaistujen juttujen kommentointimahdollisuuden kahdeksi viikoksi. Tuolloinen uutispääällikkö Jussi Pullinen (2015) julkaisi tekstin otsikolla ”Suljemme kommenttiosiomme, koska jotainhan tässä on tehtävä”, jossa avattiin syitä päätöksen takana. Samana vuonna MTV.fi sulki kommentoinnin maahanmuuttoa ja turvapaikanhakua koskevista uutisista. Tuolloinen päätoimittaja Merja Ylä-Anttila (2015) perusteli päätöstä toteamalla, että ”vastuullinen media ei voi katsoa sitä, miten ihmisarvoon suhtaudutaan päivästä toiseen sen omilla uutissivuilla ja sinne tulevista vihakommenteista”. Myöhemmin Nyt palautti kommentointimahdollisuuden, mutta eriytti sen uutisista irralliselle keskustelualustalle. Samassa yhteydessä ilmoitettiin, että moderointia tiukennetaan. Tätä tekstiä kirjoittaessa Nytin sivuilla ei kuitenkaan ole enää mitään kommentointimahdollisuutta. MTV taas on sittemmin poistanut kommentointimahdollisuuden myös muista kuin maahanmuuttoa ja turvapaikanhakua käsittelevistä uutisista.

Kuluneella vuosikymmenellä mediassa on ollut muitakin vastaavia tapauksia, joissa yleisön osallistumista keskusteluun on rajoitettu (esim. Quandt 2018, Singer ym. 2011, Lewis 2012). Kommentointimahdollisuuden poistamisen lisäksi keskustelun rajoittaminen on ilmentynyt muun muassa moderointikäytäntöjen muuttumisena: jälkikäteen moderoinnista on siirrytty etukäteen moderointiin, jossa kommentit tarkistetaan ennen niiden julkaisua, ja keskustelun anonyymiyys on poistettu esimerkiksi siirtämällä kommentointi sosiaalisen median puolelle ja vaatimalla kommentoijilta nimi ja profiilikuva, jossa kasvot näkyvät selvästi.

Varsin tuore esimerkki on Helsingin Sanomien kommentointikäytäntöjen muuttuminen vuoden 2019 keväällä. Toukokuusta alkaen osaa artikkeleista on voinut kommentoida vain omalla nimellä, kun taas joissain on mahdollista käyttää entiseen tapaan myös nimimerkkiä. Helsingin Sanomat kertoo verkkosivuillaan, että oman nimen käyttöön rohkaistaan, koska sen nähdään tekevän keskustelusta avoimempaa. Toimituspääällikkö Esa Mäkinen (2019) kirjoitti uudistuksesta artikkelin, jossa totesi toimituksen uskovan, että omalla nimellä käyty keskustelu on ajan mittaan laadukkaampaa ja rakentavampaa kuin kommentointi nimimerkin takaa.

Annetut esimerkit herättivät minussa halun selvittää, millaisia verkkokommentointiin ja niiden moderointiin liittyviä käytäntöjä suomalaisilla verkkosivuilla vallitsee ja minkä takia jotkut mediat ovat asettaneet rajoituksia verkkosivujensa kommentoinnille. Tutkimukseni pyrkimyksenä on siis paitsi tutkia millaisena mediat näkevät yleisön osallistumisen nykyisessä mediamaisemassa, etenkin verkkokommentoinnin kautta, myös saada median edustajat kertomaan nykyisistä verkkokommentointia koskevista käytännöistään ja antamaan perusteluita mahdollisille päätöksilleen rajoittaa kommentointia tai tehostaa sen valvontaa. Vaikka näitä syitä ja perusteluita on jonkin verran puitu muun muassa Helsingin Sanomien (2019), Nytin (2015) ja MTV:n (2015) julkaisemissa kolumneissa, oletan, että syiden, tai ainakin syihin kytkeytyvien asioiden kirjo on huomattavasti näissä teksteissä esitettyä moninaisempi.

Tutkimus johdatti minut usealle eri paikkakunnalle, usean eri median toimitukseen, kuuntelemaan ja tallettamaan paitsi useita eri selontekoja keskustelualustoja koskevista ratkaisuksista, myös usean eri ihmisen ajatuksia niin verkkokommentoinnista, yleisön osallistamisesta kuin muutoksen keskellä olevasta median kentästä yleensä. Vaikka aineistoni jäikin lopulta hieman suppeaksi, toivon, että olen tutkimuksessani pystynyt tuomaan esille verkkokommentoinnin osana laajaa yleisön osallistumisen kenttää, joka puolestaan vaikuttaa kytkeytyvän erottamattomasti journalismin ja tiedonvälityksen tulevaisuuteen.

1.1 Tutkimuksen taustat ja merkitys

Yleisön kommentointimahdollisuus on tärkeä osa yleisön ja median välistä suhdetta ja nykyistä mediakulttuuria, jonka yksi määrittävistä tekijöistä on se, että yleisöä ei kohdella pelkkänä passiivisena tiedon vastaanottajana, vaan aktiivisena toimijana, jonka kanssa mediat voivat käydä vuoropuhelua. Kari Koljonen käsitteli tätä muutosta väitöskirjassaan *Kriisi journalismissa*, jossa hän luokitteli journalistiset toimintatavat kahteen eri luokkaan: korkea moderni ja notkea moderni. Korkeassa modernissa yleisö on passiivinen massa, jolle media syöttää tietoa sivistämistarkoituksessa, kun taas notkeassa modernissa yleisön asema on muuttunut enemmänkin kumppania muistuttavaksi: journalistit ja muut mediatyöläiset ovat vuoropuhelussa yleisön kanssa. Yleisö osallistuu keskusteluun ja saattaa myös tuottaa journalistista sisältöä osallistumatta varsinaiseen toimitukselliseen työhön. (Koljonen 2013, 64)

Yleisön osallistamista on kuitenkin harrastettu jo ennen internetin ja sosiaalisen median aikakautta, johon notkea moderni Koljosen tekstissä vahvasti kytkeytyy. Asian monimutkaisuus ja selkeisiin aikakausiin rajaamisen problemaattisuus toki tuodaan Koljosenkin kirjoituksissa ilmi: korkean modernin piirteitä esiintyy nykyaikana siinä missä notkean modernin piirteitä esiintyy menneisyydessä. Joka tapauksessa yleisön osallistaminen, vaikka ei uusi asia olekaan, näyttää olevan nykyään vahvemmin osana journalismia kuin perinteisen printti- ja broadcast-median hallitsemalla aikakaudella, eli parilla viime vuosisadalla (Hermida 2011). Tapoja osallistua on monia, ja esimerkiksi juuri verkkojuttuja kommentoimalla yleisön on mahdollista saada äänensä kuuluviin huomattavasti helpommin ja vapaammin kuin ennen, jolloin mielipiteensä saattoi tuoda julki lähettämällä toimitukseen mielipidekirjoituksen, jonka lehti saattoi yhtä hyvin julkaista kuin olla julkaisemattakin (esim. Singer ym. 2011; Bruns 2005). Alussa mainitsemani rajoitukset kuitenkin vaikuttavat vieneen kommentointia juuri aiempaa kontrolloidumpaan suuntaan: kommenttikenttiä suljetaan, kommentoinnille annetaan rajoituksia ja kommentit tarkistetaan ennen julkaisua median edustajien tai median palkkaamien moderaattoreiden toimesta (Quandt 2018; Lewis 2012). Tällainen toiminta herättää pohtimaan, millaisia asioita yleisön osallistumismahdollisuuksien muovaamisen takana vaikuttaa. Millaiset mahdollisuudet yleisöllä on nykyään osallistua keskusteluun ja miksi jotkut mediat Suomessa ovat päättäneet, että keskustelua on tarpeen rajoittaa?

Tutkin verkkokommentointia jo kandidaatintutkielmassani *Verkkovihan voima: Tutkimus internetissä esiintyvän vihapuheen vaikutuksesta uutismedioiden keskustelualustojen kommentointi- ja moderointikäytäntöihin* (Iivanainen 2016). Valitsin tuossa tutkimuksessa lähtöasetelmakseni vihapuheen ilmiönä, ja tutkin tapoja, joilla se oli vaikuttanut uutismedioiden kommentointikäytäntöihin, esimerkiksi juuri kommenttiosoiden sulkemiseen. Haastattelin tutkimuksessani medioiden moderointivastaavia ja hyödynsin julkista tietoa, jota moderointikäytännöistä oli uutismedioiden verkkosivuilla annettu. Haastatteluista kävi ilmi, että vihapuhe nähtiin huomattavana ongelmana, mutta sen ei koettu merkittävästi muutamana viime vuonna (2013–2016) vaikuttaneen medioiden moderointikäytäntöihin.

Kandidaatintutkielmani toimi eittämättä ponnahduslautana tässä esitettävälle tutkimukselle. Tällä kertaa lähdin kuitenkin liikkeelle hiukan avoimemmista lähtökohdista. Millaiset mahdollisuudet yleisöllä on kommentoida tai muuten osallistua? Jos kommentointia tai muita osallistumismahdollisuuksia on rajoitettu, mistä syistä ja millaisin pe-

rustein? Vihapuhe on varmasti mukana kuviossa, ainakin Nytin ja MTV:n päätoimittajien kommenttien perusteella, mutta pyrkimyksenäni on tarkastella asiaa ensisijaisesti osallistavan journalismin ja siihen kytkeytyvän yleisön ja median väliseen suhteeseen kautta.

Aihe on ajankohtainen senkin takia, että mediassa vaikuttaa olevan esillä paljon aiheita, joiden ympärillä käydään tai on viime vuosina käyty kiivasta keskustelua. Syksyllä 2017 alkanut, seksuaalista häirintää vastustava #metoo-kampanja on yksi tällaisista aiheista (esim. Lindén ym. 2018). Esimerkkitapauksena mainittakoon elokuvaohjaaja Aku Louhimiehen julkaisema Facebook-päivitys, joka keräsi paljon kommentteja häntä syyttäneitä naisia vastaan. Asiasta kirjoittivat muun muassa Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat (Kantola 2018; Dahlblom 2018). Toinen arka aihe vaikuttaa olevan ilmastonmuutos. Esimerkiksi öljynjalostus- ja markkinointiyhtiö Nesten mainoskampanja, jossa kehoitettiin toimiin ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi, keräsi vuoden 2019 huhtikuussa paljon vihaisia kommentteja (Alkula 2019).

Näiden rinnalla ovat yhä maahanmuuttoon ja turvapaikanhakijoihin keskittyneet uutiset, joihin liittyvään keskusteluun vedoten MTV aikoinaan rajoitti kommentointimahdollisuuksia. On kiinnostavaa tutkia, millaisena uutismediat näkevät muun muassa nämä aiheet. Herättävätkö ne keskustelua, ja onko keskustelun laatu johtanut siihen, että verkkokomentointia tai muita yleisön osallistumismahdollisuuksia on ollut tarpeen muokata? Vai onko ilmiön keskiössä enemmän yleinen keskustelukulttuuri kuin tietyt aihealueet?

1.2 Tutkielman rakenne

Osallistava journalismi ja siihen kytkeytyvät asiat muodostavat tutkielmani tutkimuksellisen viitekehyksen. Aluksi on syytä määritellä osallistava journalismi ja perehtyä sen historiaan. Luvussa 2 käyn siis läpi, millaista aiempaa tutkimusta osallistavasta journalismista ja siihen liittyvistä aiheista, kuten osallistumisen kulttuurista ja yleisön ja journalistin rooleista on tehty. Perehdyn erilaisiin tapoihin, joilla yleisöä on aikojen saatossa osallistettu sekä siihen, miten yleisön rooli on osallistamisen ja osallistumisen kautta muuttunut. Oleellinen asia on myös vuoropuhelu yleisön ja median välillä, jota erilaiset osallistamisen ja osallistumisen tavat väistämättä muokkaavat.

Osallistavan journalismin käsittelyn jälkeen tarkennan katseeni siihen osallistamisen tapaan, joka on tutkimukseni keskiössä eli verkkokomentointiin. Verkkokomentointi

on kiinnostava ja toisaalta kritisoitu osallistamisen tapa, joka ei asetu luontevaksi osaksi kaikkia näkemyksiä siitä, mitä osallistava journalismi on. Toisaalta sen voidaan katsoa olevan suosituin tapa saada yleisö osallistumaan julkiseen keskusteluun. Neljännessä luvussa käsittelenkin tätä verkkokommentoinnin problemaattista roolia osana muita osallistavassa journalismissa nähtyjä ongelmia. Vaikuttaa siltä, että internetin mahdollistamaan yleisön osallistumiseen suhtauduttiin aluksi innokkaasti ja positiivisesti, mutta että tulokset eivät olleet sellaisia, joita toivottiin. Tämä taas on johtanut aiempaa kriittisempiin näkökulmiin, joissa nostetaan esille osallistavan journalismin negatiivisia piirteitä (esim. Quandt 2018, Westlund & Ekström 2018). Yksi näistä niin sanotuista varjo- puolista on osallistumisen rajoittaminen, mikä ilmenee esimerkiksi kommenttiosioden sulkemisella tai kommentointia koskevien käytäntöjen kiristämisellä.

Viidennessä luvussa esitän tutkimustehtäväni. Sen jälkeen käyn läpi aineiston ja käyttämäni tutkimusmenetelmät, eli teemahaastattelun ja laadullisen sisällönanalyysin. Esittelen myös ihmiset, joita haastattelin tutkimustani varten ja mediat, joita he edustavat.

Seitsemännessä luvussa esitän tulokseni kuudessa alaluvussa. Näistä viisi ensimmäistä ovat erilaisia teemoja, joiden alle olen jaotellut haastattelujen ja kirjallisten lähteiden kautta keräämäni aineiston. Esitän haastateltavien ilmoittamat verkkokommentointia koskevat käytännöt ja heidän näkemyksensä niin verkkokommentoinnista kuin siihen liittyvistä laajemmista kokonaisuuksista. Luvun päätteeksi ilmoitan tulosten yhteenvedon ja tutkimukseni johtopäätökset.

Viimeisessä luvussa pohdin paitsi tutkimukseni tuloksia, myös tutkielman tekoprosessia. Arvioin omaa suoriutumistani ja nostan esille asioita, jotka olisin kenties voinut tehdä toisin. Lisäksi tarkastelen tutkielmani roolia osana verkkokommentoinnista ja laajemmin osallistavasta journalismista tehtyjen tutkimusten kenttää ja esitän mietteitä siitä, miten aihetta voisi tulevaisuudessa lähestyä.

2. Osallistava journalismi tutkimuksellisena viitekehyksenä

Tutkielmani keskeisimpiä teemoja ovat osallistava journalismi ja siihen kytkeytyvät yleisön ja median välinen suhde sekä näiden kahden osapuolen vuorovaikutus. Verkkokomentointi on yksi tapa, jolla yleisö osallistuu tai jolla media osallistaa yleisöä, joten sitä tuskin on mielekäästä ryhtyä tutkimaan ilman perusteellista katsausta osallistavaan journalismiin laajana ilmiönä. Yleisön ja median välinen suhde vuorostaan nousee väistämättä ja varsin luonnollisesti esille, kun tarkastellaan yleisesti yleisön osallistumista ja tarkemmin median hallinnoimilla viestintäkanavilla tapahtuvaa keskustelua. Selvää toki on, että kommentointi on erilaista osallistumista kuin moni muu tapa. Lisäksi voidaan kysyä, missä määrin se on median ja yleisön välistä kommunikointia, eikä vain vuoropuhelua yleisön kesken. Palaan tähän verkkokomentoinnin osin problemaattiseenkin rooliin tutkielmani kolmannessa ja neljännessä luvussa.

Tutkielmani kannalta oleellisimpia käsitteitä pohtiessa nousee esille useita samoja asioita, kuin kandidaatintutkielmassani, jossa käsittelin samansuuntaista aihetta, mutta erilaisella painotuksella. Moderoinnin, yleisön ja median välisen suhteen ja yleisön osallistumisen kaltaiset asiat ovat kuitenkin osa tätäkin tutkimuskokonaisuutta, ja niiden määrittelyssä olen hakenut apua lähteistä, joita hyödynsin jo aiemmassa tutkimuksessani.

2.1 Osallistavan journalismin määritelmiä ja historiaa

Kirjoitan tässä tutkielmassa osallistavasta journalismista, joka on käänös termistä participatory journalism. Termiä on käytetty muun muassa teoksessa *Participatory journalism: Guarding Open Gates at Online Newspapers* (Singer ym. 2011), joka käsittelee journalismin muutosta yksinomaan ammattilaisten kontrolloimista sisällöistä ja järjestelmistä asiaksi, johon suuret määrät ihmisiä pystyvät osallistumaan eri tavoilla. Muutos nähdään teoksessa merkittävänä: esimerkiksi verkkosanomalehden Singer ym. (2011, 1) ilmaisevat muuttuvan yleisön tuottamien moninaisten mediasisältöjen myötävaikutuksella avoimeksi, jatkuvasti käynnissä olevaksi sosiaaliseksi kokeeksi. Osallistuminen ja osallistaminen ovat siis asioita, joiden kautta näitä journalismissa tapahtuvia muutoksia voidaan tarkastella.

Osallistavan journalismin määrittely voi olla ongelmallista. Englanninkielinen participatory journalism ei ole ainoa termi, joka yleisön osallistumisen mahdollistavalle journalismille on annettu. Singer ym. (2011, 2) ovat valinneet sen muiden käsitteiden joukosta, koska katsovat sen olevan paras ilmaus kuvaamaan sellaista journalismia, joka tavalla tai toisella antaa yleisölle kontribuutiomahdollisuuden. Tätä perustellaan toteamalla, että termissä tulee kaikista vaihtoehdoista parhaiten ilmi vuorovaikutuksen ja työskentelyn kollaboratiivinen luonne: osapuolet eivät ainoastaan kommunikoi toisilleen, vaan myös toistensa kanssa (Singer ym. 2011, 2). Muita esitettyjä käsitteitä ovat civic journalism ja public journalism¹. Nämä toisaalta voidaan nähdä myös participatory journalismista erillisinä käsitteinä, jotka kuvaavat toisenlaisia journalismin toimintatapoja (esim. Bruns 2005).

Oscar Westlundin ja Mats Ekströmin (2018, 4) mukaan osallistava journalismi on tavallisesti määritelty sellaiseksi journalismin muodoksi, jossa perinteinen uutismedia tai muu vakiintunut journalismin alan instituutio avaa organisaationsa, uutistyyönsä ja omissa alustat yleisölle ja päästää tämän osallistumaan. Määritelmänä tämä on toki varsin laaja. Osallistavan journalismin käsitteeseen liittyy myös laajempi osallistumisen kulttuuri (eng. participatory culture), jossa yleisön tai median käyttäjien voidaan nähdä osallistuvan sekä eksplisiittisesti sisältöä tuottamalla että implisiittisesti olemalla käyttäjä erilaisissa osallistumisen kulttuuria ilmentävissä sovelluksissa (Schäfer 2011, Villi 2012). Palaan tähän jaotteluun vielä myöhemmin, mutta jo nyt on syytä tehdä selväksi, että keskityn tutkielmassani etupäässä yleisön eksplisiittiseen osallistumiseen, johon näen myös verkkokommentoinnin kuuluvan.

Osallistava journalismi ilmenee useissa eri muodoissa, koska ei ole olemassa vain yhtä tapaa, jolla yleisö voi osallistua. Verkkojuttujen kommentointi on hyvin yleinen tapa osallistaa yleisöä, ja useiden tutkimusten mukaan selvästi suosituin ja laajalle levinnein (Reich 2011, 97). Se muodostaa kuitenkin vain hyvin pienen osan kokonaisuudesta ja on lisäksi osallistavan journalismin historiaa tarkastellessa varsin tuore ilmiö. Yleisöä on historian aikana yritetty osallistaa monin eri tavoin, ja nykyään yleisöllä on kenties enemmän väyliä saada äänensä kuuluviin median kautta kuin koskaan aikaisemmin. In-

¹ Molemmat käsitteet ovat käännettävissä kansalaisjournalismiksi (civic=kansalais, public=yleisö, ks.

ternetin ansiosta osallistumisesta on myös tullut aiempaa helpompaa (esim. Lewis 2012, 846).

Osallistavan journalismin historia on siis pitkä. Sen ensimmäiset ilmentymät voidaan jäljittää vuosisatojen taakse. 1700-luvun Englannissa sanomalehtien kolmannelle sivulle jätettiin tyhjää tilaa, johon lukijat saattoivat kirjoittaa omia kommenttejaan. Neljäs sivu puolestaan oli täysin tyhjä, jotta paperin pystyi taittelemaan tavallisen kirjeen muotoon. Sanomalehden lukijat saattoivat lisätä tyhjään tilaan omia huomioitaan, kuten huomautuksia kirjoitusvirheistä ja väärästä tiedosta, ennen kuin lähettivät lehden eteenpäin sukulaisilleen, perheenjäsenilleen tai muulle lähipiirilleen. Käytännöstä on todistena esimerkiksi Oxfordin yliopistossa olevan *The Evening General-Post* -lehden kopia, jonka kolmannelle sivulla on pitkä käsinkirjoitettu kirje, eli sisältöä, jota julkaisuun ei alun perin ole painettu. Myös amerikkalaisten siirtokuntien ensimmäinen sanomalehti *Publick Occurences* noudatti käytäntöä, jossa lukijat saivat lisätä julkaistuun tuotteeseen omia kommenttejaan. (Hermida 2011, 13)

Tällainen yleisön osallistaminen jäi historiaan, kun journalismista tuli ammattimaista. Sanomalehdet muuttuivat valmiiksi tuotteiksi, jonka kaikki sisältö oli ammattijournalistien tuottamaa ja tarkistamaa. Yleisön kontribuutiota ei enää pidetty tarpeellisenä. Internetin aikakaudella mediajulkaisut ovat kuitenkin joiltain osin palanneet vanhoihin käytäntöihin: verkkojuttujen lopussa on tyhjää tilaa, kommenttikenttä, johon yleisö voi kirjoittaa omia huomioitaan ja näkemyksiään. Hermida (2011) huomauttaakin, että oikeastaan sanomalehden varhaisilla, 1700-luvun aikaisilla ilmenemismuodoilla on enemmän yhteistä nykyisten verkkomediajulkaisujen kuin näiden kahden formaatin välistä aikakautta hallinneen printtimedian kanssa. Tietysti on huomioitava, että osallistamista oli olemassa myös tällä väliin jäävällä aikakaudella. Yleisö on voinut esimerkiksi lähettää toimitukseen kirjeitä, joita on julkaistu yleisönosastosivuilla. Verkkokommentoinnissa sisältö tulee kuitenkin tavallisesti journalistisen jutun yhteyteen, hieman samalla tavalla kuin lukijoiden itse täyttämät sivut vanhoissa sanomalehdissä. Toisaalta verkkosivujen kommenttiosiot toimivat myös palautekanavina, aivan kuten yhteydenotot puhelimitse, kirjeitse tai nykyään yleisemmin sähköpostin tai sosiaalisen median palveluiden kautta. Käsittelen tätä verkkokommentoinnin moninaista roolia tarkemmin tutkielmani kolmannessa luvussa.

Osallistava journalismi sisältää siis ajatuksen yleisön osallistamisesta, mutta sitä, missä vaiheessa tuo osallistaminen tapahtuu, ei ole tarkasti määritelty. Yleisö voi osallistua monin eri tavoin ja eri vaiheissa jutuntekoprosessia (esim. Singer ym. 2011).

Selittäessään osallistavaa journalismia Singer ym. (2011, 18) jakavatkin uutisenteon prosessin viiteen vaiheeseen. Jaottelun pohjana on ollut aikaisempi julkaisu *Participatory journalism practices in the media and beyond: An international comparative study of initiatives in online newspapers* (Domingo ym. 2008). Vaiheet ovat seuraavat:

1. Tiedonkeruu ja havainnointi (Access/observation)
2. Valikointi (Selection/filtering)
3. Prosessointi ja editointi (Processing/editing)
4. Jakelu tai julkaisu (Distribution)
5. Tulkinta (Interpretation)

Ensimmäisessä vaiheessa kerätään tietoa ja materiaalia juttua varten. Toinen on niin sanotun portinvartijuuden määrittämä vaihe, jossa valikoidaan ne asiat, jotka julkaistavaan juttuun sisällytetään. Kolmannessa vaiheessa tapahtuu varsinainen jutun kirjoittaminen ja sen editointi. Neljännessä juttu julkaistaan ja viidennessä julkaistu juttu on avattu keskustelulle. Jaottelun tarkoituksena on paitsi auttaa hahmottamaan, millaisten vaiheiden kautta journalistinen juttu syntyy, myös osoittaa, että yleisön osallistumismahdollisuudet ovat joissain vaiheissa huomattavasti rajatumpia kuin toisissa. Tutkimuksen mukaan parhaimmat mahdollisuudet ovat ensimmäisessä ja viimeisessä vaiheessa. Varsinainen jutun tekeminen, kirjoittaminen, editointi ja julkaistavaksi saattaminen ovat siis varsin tiukasti journalistien käsissä. (Singer ym. 2011)

Axel Bruns (2005, 23) esittää aiemmin mainitsemistani määritelmistä poikkeavan näkemyksen osallistavan journalismin luonteesta. Hän tekee selväksi eron civic- tai public journalismin eli kansalaisjournalismin ja participatory journalismin eli osallistavan journalismin välillä. Kansalaisjournalismin tavoitteena on hänen mukaansa tarkemmin heijastaa yleisön näkemysten laajaa kirjoa täsmällisten aiheiden kautta. Se pyrkii toteuttamaan tämän erilaisilla tutkimus- ja toimitustyössä tapahtuvilla muutoksilla, eli toisin sanoen muokkaamalla niitä tapoja, joilla toimittajat lähestyvät työtään. Kansalaisjournalismissa etenkin sanomalehdet ja niihin liittyvät verkkosivut nähdään oleellisina

välineinä uudenlaisen civic commonsin² rakentamisessa. Tässä uudessa järjestelmässä ratkaisut olemassa oleviin ongelmiin etsitään rakentavien keskusteluiden ja väittelyiden kautta. Nämä keskustelut ovat journalistien ja muiden median ammattilaisten järjestämiä ja ohjaamia ja ne myös käydään medioiden omilla verkkosivuilla.

Kansalaisjournalismi tarkoittaisi tässä tapauksessa journalismia, joka ottaa yleisön aiempaa enemmän huomioon jutuntekoprosessissa ja pyrkii näin lisäämään interaktiota journalistien ja yleisön välillä. Osallistavalla journalismilla taas tulisi Brunsin mukaan viitata huomattavasti merkittävämpiin muutoksiin jo informaation keräämisen käsittävässä vaiheessa. Pelkät tavat lisätä median ja yleisön välistä vuoropuhelua ja muokata totuttuja toimituksellisen työn lähestymistapoja eivät ole riittäviä, jotta Brunsin esittämän osallistavan journalismin määritelmä täytyisi. Brunsin useasti esimerkkinä käyttämä Slashdot-sivusto³ esimerkiksi antaa kaiken vastuun sisällöntuotannosta käyttäjilleen. Cliff Wood, yksi johtavista ihmisistä sivuston takana, onkin todennut, että vaikka käyttäjät otettaisiin pois yhdysvaltalaisen uutiskanavan MSNBC:n verkkosivuilta, uutiset jäisivät jäljelle, mutta mikäli käyttäjät otettaisiin pois Slashdotista, jäljelle ei jäisi mitään. (Bruns 2005, 23)

Tätä määrittelyä noudattamalla olisi siis tehtävä ero kansalaisjournalismin ja osallistavan journalismin välille. Osallistava käsittäisi vain sellaiset toimintamallit, joissa yleisön osallistuminen on ehdoton osa sisällöntuotantoa, eikä esimerkiksi vain mahdollisuus osallistua erilaisten kyselyiden ja kommentointimahdollisuuksien kautta vuoropuheluun varsinaisen journalistisen työn tehneiden tahojen kanssa. Brunsin esittämä, Cliff Woodin toteamuksen pohjalta laadittu Wood Test of User Participation kuuluukin seuraavasti: näyttäisikö verkkosivu erilaiselta, jos sen käyttäjät eivät osallistuisi uutisprosessiin? (Would the site look different without its users participating in the news process?) (Bruns 2005, 23)

Brunsin kirja julkaistiin yli 14 vuotta sitten, mutta jo siinä on huomioitu osallistava journalismi merkittävänä osana internet-ajan mediakenttää. Bruns (2005) hahmottelee yhteiskunnan, jossa median tuottajien ja kuluttajien väliset rajat ovat hämärtyneet, ja mediamaisemaan on ilmestynyt monenlaisia lukijoita osallistavia verkkosivuja, joiden toiminnan valossa on syytä miettiä uudelleen niin journalistien ja yleisön roolia kuin journalismin määritelmää itsessään. Ajatus on tuttu monista muistakin teoksista ja tutki-

2 Käännettävissä kansan kohtaamispaikaksi, jaetuksi alueeksi tai ympäristöksi. Vakiintunutta suomenkielistä käännettä en ole löytänyt ja käytän siksi lähdetekstin englanninkielistä ilmaisua.

3 <https://slashdot.org/> (Viitattu 15.11.2019)

muksista (esim. Lewis 2012; Schäfer 2011). On kuitenkin mainittava, että Brunsin näkemykset, kuten muutkin osallistavan journalismin mahdollisuuksiin pohjaavat tulevaisuudenkuvat, on myöhemmin asetettu kriittiseen tarkasteluun, joissa vertailukohdaksi on asetettu toteutunut todellisuus (esim. Quandt 2018). Palaan tähän kritiikkiin ja osallistavassa journalismissa havaittuihin ongelmiin tutkielman neljännessä luvussa.

Olen tässä alaluvussa esittänyt osallistavasta journalismista erilaisia määritelmiä ja täten tehnyt selväksi aiheen monimuotoisuuden. Toisaalta monimuotoisuus saattaa myös päätyä sekoittamaan aiheen määrittelyä: jotkut näistä läpikäymistäni esityksistä johdattelevat miettimään, mikä kaikki on oikeastaan laskettavissa osallistamiseksi. Siispä lienee vielä syytä korostaa, että osallistavan journalismin (participatory journalism) käsitettä on käytetty useissa yleisön monenlaisia mahdollisuuksia tarkastelevissa tutkimuksissa (esim. Karlsson ym. 2015, Singer ym. 2011) ja että näihin mahdollisuuksiin lukeutuu myös verkkokommentointi, vaikka se ei muun muassa Brunsin (2005) esittämään, sisällöntuotantoa korostavaan hahmotelmaan sovikaan. Sekä osallistavan journalismin, kansalaisjournalismin (public journalism tai civic journalism) että kansalaisten journalismin (citizen journalism) käsitteiden voidaan nähdä erilaisin painotuksin kuvaavan yleisön osallistamiseen tukeutuvia toimintatapoja, mutta aiempiin tutkimuksiin nojautuen ja sekaannusten välttämiseksi käytän ensiksi mainittua kattokäsitteenä, jonka alle luen kaikki mahdolliset tavat osallistaa yleisöä.

2.2 Yleisön roolin muuttuminen

Koska yleisön osallistumisen voidaan tänä päivänä nähdä olevan huomattavasti helpompaa kuin aiemmin, ja koska erilaisten osallistumisten tapojen määrä on myös lisääntynyt, voidaan koko yleisön roolin nykyisessä mediakentässä nähdä muuttuneen. Tämä roolin muuttuminen on niin ikään saattanut vaikuttaa yhtäältä siihen, miten media näkee yleisön ja toisaalta siihen, kuinka yleisö suhtautuu mediaan. Edelleen voidaan miettiä, miten journalistien työ, tai ainakin jotkin heidän työhönsä perinteisesti liitetyistä aspekteista ovat muuttuneet. (Koljonen 2013; Bruns 2005; Singer ym. 2011)

Yleisön roolia ja sen muuttumista miettiessä nousee tietysti myös esille yleisön määritelmän problemaattisuus. Muun muassa teoksessa *Julkisot, yleisö ja media* (Pietilä ym. 2010) käytetään käsitettä ”julkiso” siinä merkityksessä, että julkiso vastaisi englannin ”public”-termin julkiseen keskusteluun ja osallistumiseen viittaavia puolia. Termi ei kuitenkaan jäänyt elämään kansakieleen, enkä kovin monesti törmännyt siihen myös-

kään tieteenalan kirjallisuudessa, minkä takia päädyin käyttämään tutkimuksessani tumpaa ilmaisu ”yleisö”⁴. Tässä osallistumisen kontekstissa monissa englanninkielisissä lähteissä puhutaan yleisöstä myös ”käyttäjinä” (users). Villi (2012) käyttää tätä käsitettä myös suomeksi kirjoittaessaan sosiaalisen median kautta osallistuvasta yleisöstä, tarkoituksenaan korostaa näiden toimijoiden aktiivisuutta ja toisaalta kyseenalaistaa selkeät rajanvedot median ja yleisön välillä. Olen kuitenkin päätenyt tässä tutkimuksessa puhumaan asiayhteydestä riippuen joko yleisön edustajista tai tarkemmin kommentoijista. Vaikka yleisön ja median rajat ja roolit ovat eittämättä hälventyneet ja muuttuneet, on etenkin verkkokomentoinnissa vielä selkeästi erotettavissa osallistuva yleisö ja tätä valvova media.

Yhden selkeimmistä yleisön roolin muuttumiseen ja myös median ja yleisön väliseen suhteeseen kytkeytyvistä hahmotelmista tarjoaa Kari Koljonen (2013). Koljosen väitöskirjassa korkean ja notkean modernin käsiteparilla hahmotellaan kehityskulku, jossa niin sanottu perinteinen (korkea) journalismi, jota määrittää esimerkiksi median tekijöiden ja median kuluttajien välinen vähäinen vuorovaikutus, on väistynyt uuden (notkean) tieltä. Uudessa mallissa journalistit ja muut mediatyöläiset ovat jatkuvassa vuoropuhelussa yleisön kanssa (Koljonen 2013, 64). Tähän vuoropuheluun kytkeytyy vahvasti muun muassa Schäferin (2011) sekä Seppäsen ja Väliiverosen (2013) esiin nostama käsite ”osallistumisen kulttuuri” (eng. participatory culture), joka viittaa ympäristöön, jossa yleisön ja median rajat ovat hämärtyneet suurilta osin siksi, että yleisökin voi tuottaa sisältöä.

Tätä mediakentän murrosta ja siihen liittyvää yleisön roolin muuttumista käsittelee myös Axel Bruns (2005) useiden eri käsitteiden avulla. Yksi merkittävimmistä on Brunsin kirjan nimeksikin päätenyt gatewatching eli portin tarkkailu, joka on johdettu perinteisesti journalistin toimenkuvaan yhdistettävästä ”portinvartijuuden” käsitteestä (eng. gatekeeping). Bruns siis esittää, että osallistavassa journalismissa tämä portinvartiointi vaihtuu porttien tarkkailuksi. Vaikka toimittajat tai portinvartijat olisivat selvästi läsnä uutisten tuottamisprosessin myöhäisessä vaiheessa, antaa prosessin kollaboratiivinen luonne Brunsin mukaan valmiudet puhua portin tarkkailusta osallistavan journalismin muotona.

Brunsin mukaan osallistavan journalismin hallitsemassa mediakentässä ei journalistejä siis voida enää nähdä perinteisinä portinvartijoina, jotka vahtivat, mitä tietoa päätyy

4 Sitä tosin käyttää verkkokomentoinnin yhteydessä ainakin Kangaspunta (2016).

julkisuuteen. Sen sijaan esimerkiksi *Kuro5hin* ja *Plasticin*⁵ kaltaisilla verkkosivustoilla lukijat tuottavat sisältöä moninaisista aiheista ja asettavat tuon sisällön tarkkailun alaiseksi. Lopulta osa aiheista ja jutuista saavuttaa suosiota ja osoittautuu yhteiskunnallisesti merkittäväksi, kun taas osa ei ota tuulta alleen ja painuu unholaan. Kaikki tieto on kuitenkin tuotu julkisuuteen tarkkailun alaiseksi, toisin kuin perinteisessä journalismissa, jossa toimittajat tekevät päätöksen siitä, mistä asioista yleisön on ylipäättään syytä olla tietoinen. Portteja tarkkaillaan, mutta ei vartioida. (Bruns 2005)

Tämä ajatus murroksessa olevasta mediasta nousee jatkuvasti esille alan tutkimuskirjallisuudessa. Aihetta pohtivat niin Schäfer (2011), Bruns (2005) kuin Jones ja Salterin (2012). Mediatutkimuksen ulkopuolelta tulleista kirjoista on mainittava yhdysvaltalaisen asianajaja Scott E. Gantin [2007] kirjoittama *We're all journalists now. The Transformation of the Press and Reshaping of the Law in the Internet Age*. Kirjassa kyseenalaistetaan journalistien rooli tiedonvälityksen ainoina agentteina ja pohditaan, pitäisikö myös median tarjoamia mahdollisuuksia hyödyntävien yleisön edustajien nauttia niistä oikeuksista, joita on perinteisesti suotu vain lehdistölle. (Ks. Christian 2008)

Samalla yleisö on muuttunut kriittiseksi ja löytänyt erilaisia tapoja kyseenalaistaa ammattijournalisteja. Tähän kyseenalaistamiseen liittyy voimakkaasti myös läpinäkyvyyden vaatiminen, jota ovat tarkastelleet muun muassa Karlsson, Clerwall ja Nord (2017) sekä Jones ja Salter (2012).

Jonesin ja Salterin (2012) *Digital Journalism* on varsin monipuolinen katsaus verkkoajan journalismiin ja sitä kautta yleisön muuttuvaan rooliin. Kirjan keskiössä on brittijournalismi, mutta useasti näkökulma venytetään havainnollistavien esimerkkien kautta laajalti muitakin valtiota ja kulttuureita koskevaksi. Etenkin yleisön rooli median kyseenalaistajana, eräänlaisena vahtikoiran vahtijana, nousee teoksessa esille. Jones ja Salter mainitsevat useita esimerkkejä sivustoista, jotka ovat ottaneet tehtäväkseen tehdä työtä, joka on perinteisesti nähty kuuluvan journalisteille. Nämä sivustot muun muassa hakevat tietoa ja mielipiteitä erinäisistä lähteistä ja tarjoavat niitä informaationsyötteen kautta lukijoilleen. Lisäksi asialle vihkiytynyt, vuonna 2006 perustettu ajatushautomo Media Standards Trust (MST) ylläpitää sivustoja, jotka tuntuvat selkeämmin tarjoavan apua niille, jotka toivovat journalisteilta ja journalistisilta organisaatioilta aiempaan enemmän läpinäkyvyyttä. Ensimmäinen näistä on journalisted.com, joka kerää tietoa journalisteista ja näiden kirjoittamista jutuista ja tarjoaa niitä yleisölle. Kyseessä on siis

5 Molemmat sivustot on sittemmin suljettu.

eräänlainen kaikille avoin tietokanta, josta voi tarkastella yksittäisten toimittajien kättenjälkiä, työhistoriaa ja yhteystietoja. Toinen MST:n ylläpitämä sivu oli Value Added News, joka toteutettiin osana MST:n läpinäkyvyyssaloitetta (transparency initiative). Sen tarkoituksena on tehdä verkkouutisista aiempaa läpinäkyvämpiä tarjoamalla erilaista tietoa yksittäisistä artikkeleista: esimerkiksi kuka uutisen on kirjoittanut, mikä taho sen on julkaissut, mihin lähteisiin se pohjautuu ja miten sitä on mahdollisesti muokattu julkaisun jälkeen. (Jones & Salter 2012, 65–70)⁶

Tämä yleisön harjoittama median valvominen ja läpinäkyvyyden vaatiminen on synnyttänyt myös erilaisia sivustoja, joiden kautta mediaorganisaatioiden ulkopuolella toimivat yksilöt pyrkivät haastamaan ammattijournalistien tekemää uutisointia. Tällainen toiminta ilmenee myös omien uutisten tuottamisena (esim. Ylä-Anttila, Bauvois, Pyrhönen 2019, 1). Tunnetuimpia kotimaisia esimerkkejä lienevät MV-lehti, Magneettimedia ja Oikea media. Näitä medioita on kutsuttu nimityksillä vastamedia ja vaihtoehtomedialle, sekä negatiivisesti latautuneella termillä valemedia. Näistä vastamedia on tutkijoiden suosiossa, ja sitä käytän itsekkin tästä eteenpäin. Tutkijat ovat nähneet valemedian huonoksi nimitykseksi sen takia, että mainituissa medioissa julkaistaan paljon myös oikeaa tietoa. Vaihtoehtomedialla taas voidaan pitää kyseenalaisena siksi, että vastamediat eivät ole tasavertainen vaihtoehto journalistisiin standardeihin sitoutuneelle perinteiselle medialle. (Pesonen 2017; Ylä-Anttila ym. 2019, 1)

Myös Singerin ym. (2011) teoksessa kuvaillaan tapoja, joilla yleisön ja journalistien roolit ovat muuttuneet ja saattavat tulevaisuudessa muuttua. Heinonen (2011, 37–44) sukeltaa juuri näiden osapuolten väliseen suhteeseen ja erottelee erilaisia rooleja, joihin journalistit näkevät yleisön asettuvan. Yleisön edustajat nähdään jutuntekoproessin ensimmäisessä vaiheessa muun muassa tiedonantajina ja asiantuntijoina, kun taas prosessin viimeisessä vaiheessa reflektioijina ja kommentoijina. Näiden välissä olevissa vaiheissa yleisö taas ottaa kollaboratiivisen, ikään kuin työtoverin roolin. Kuten aiemmin kerroin, osallistuminen kuitenkin painottuu ensimmäiseen ja viimeiseen vaiheeseen. Suurin osa journalisteista on avoin dialogille yleisön kanssa, mutta näkee itsensä ensisijaisena, määrittävänä toimijana uutistyössä (Heinonen 2011, 52).

6 Media Standards Trust on yhä olemassa, ja sen tarjoamiin sivustoihin voi tutustua osoitteessa <http://mediastandardstrust.org/> [Viitattu 15.11.2019]. Journalisted.com on kirjoitushetkellä huoltotöiden vuoksi alhaalla, mutta palvelun esittelysivusto toimii osoitteessa <http://mediastandardstrust.org/journalisted/>. Value Added News ei ole enää toiminnassa, mutta MST:n yhdessä Web Science Trustin kanssa toteuttama läpinäkyvyysprojektista (transparency initiative) ja siihen liittyvästä hNews-mikroformaattista on tietoa osoitteessa <http://mediastandardstrust.org/projects/transparency-initiative/> [viitattu 15.11.2019].

Singerin ym. (2011) kirjassa on siis vahvasti esillä tietynlainen muutosvastarinta suuren murroksen keskellä. Kirjassa esitetty kehitys nimittäin tarkoittaisi sitä, että journalistien rooli perinteisenä portinvartijana ajan mittaan heikkenisi ja muuttuisi joksikin muuksi (Hermida 2011, 15–16). Näin ollen osallistavan journalismin voi kytkeä hyvin vahvasti osaksi paitsi journalismin historiaa, myös sen tulevaisuutta. Aikana, jolloin median murros ja journalistien työnkuvan muuttuminen, joka joskus on nähty jopa journalismin kuolemana, ovat suosittuja puheenaiheita, tuntuu osallistavan journalismin käsittely erittäin tärkeältä. Teoksen esittämien journalististen tapojen tarkastelussa on kuitenkin otettava huomioon, että kirja on julkaistu yli kahdeksan vuotta sitten, ja osa siinä esiintyvien tutkimuksien datasta on kerätty jo aiemmalla vuosikymmenellä. Tiedon vanhentunut luonne otetaan esille myös teoksen sisällä. Hermida (2011, 14) kirjoittaa, että vaikka tutkimuksen tieto on kerätty muutama vuosi aiemmin (2007–2008), on se, mitä journalistit silloin tekivät ja sanoivat tärkeää, mikäli haluamme ymmärtää miten ja miksi osallistava journalismi kehittyy ja mitä sen kehitys tarkoittaa niin uutistoimituksen sisällä kuin sen ulkopuolellakin.

Kirjan tutkimuksessa on haastateltu useita journalisteja eri medioista. Näiden haastatteluiden analyysistä nousee esille yksi erityisen mielenkiintoinen yleisön rooliin liittyvä seikka: vaikka esimerkiksi Koljonen (2013) puhuu notkean modernin yleisöstä aktiivisena toimijana, jonka kanssa journalistit voivat käydä vuoropuhelua, esittää Hermida (2011) tutkimustuloksia, jotka osoittavat, että suurimmassa osassa erilaisista osallistumismahdollisuuksista yleisö asettuu journalismin kuluttajan, ei yhteistyökumppanin rooliin. Tämä tarkoittaisi, että yleisön nykyinen asema muistuttaa enemmän korkean moderniin yhdistettävää roolia: sitä asemaa, jossa yleisö oli perinteisen printti- ja broadcast-median kentällä.

Tämän lisäksi on olemassa tutkimuksia, joiden mukaan vain pieni osa yleisöstä osallistuu aktiivisesti (esim. van Dijk 2009). Lewis (2012) esittää, että journalistit eivät ole halukkaita päästämään yleisöä vapaasti osallistumaan ja näin luopumaan ammattimaisesta kontrollistaan, kun taas Karlssonin ym. (2015) Ruotsissa tekemän tutkimuksen tulokset kyseenalaistavat yleisön halukkuuden osallistua. Toisaalta muun muassa Jonesin ja Salterin (2012) esittämät havainnot alati kriittisemmästä, kyseenalaistavammasta ja enemmän läpinäkyvyyttä vaativasta yleisöstä herättävät pohtimaan hyvinkin suuria muutoksia yleisön ja median välisessä dynamiikassa ja sitä kautta niissä työskentelyta-

voissa ja ajattelumalleissa, joita yleisön palvelemiseen pyrkivä journalistinen media toiminnassaan soveltaa.

2.3 Yleisö ja media vuorovaikutuksessa

Yleisön ja median rooleja sekä näiden kahden osapuolen välistä suhdetta tarkastellessa on luotava katsaus myös niiden välillä tapahtuvaan vuorovaikutukseen ja sen pohjalta syntyviin sisältöihin. Omassa tutkimuksessani vuorovaikutus näkyy konkreettisesti etenkin siinä, kuinka media kutsuu yleisöä osallistumaan keskusteluun tarjoamalla kommentointimahdollisuuden. Yleisö vastaa kutsuun, ja tästä puolestaan seuraa se, että media joutuu moderoimalla valvomaan ja rajaamaan tätä keskustelua. Tämä vuorostaan ruokkii jälleen uutta keskustelua.

Vuoropuhelun voi kuitenkin nähdä olevan oleellinen osa ei pelkästään osallistavan journalismin, vaan ylipäätään journalismin ja joukkoviestinnän identiteettiä. Teoksessa *Julkisot, yleisö ja media* (Pietilä ym. 2010), pohditaan ”julkison” ja journalismin suhdetta. Kirja sisältää James Careyn (2010, 177) kirjoittaman artikkelin, jossa todetaan, että journalismin ”kummitermi” eli sellainen termi, jota ilman koko hankkeessa ei olisi mitään järkeä, on julkiso. Journalismi on olemassa informoidakseen julkison oikeutta tietää, ja journalismin toimintasäännöt ovat peräisin lehdistön ja julkison suhteesta. Carey (2010, 194) mukaan journalismi ei myöskään oikeastaan ole tiedettä tai informaatiota kulttuuristamme vaan sen runoutta ja keskustelua. Koska keskustelu on usein käytetty termi ja erottamaton osa journalismia, on myös tärkeää pohtia sitä keskustelua, jota tapahtuu yleisön ja lehdistön välillä. Internetin keskustelupalstat ja kommenttiosiot ovat yksi alusta tälle monimuotoiselle keskustelulle. Alan tutkimukset näyttäytyvät erityisen merkityksellisinä silloin, kun ne ymmärtää Careyn esittämänä ajatteluna, kuvauksena ja uudelleentulkintana, jota tulee harjoittaa siksi, etteivät journalismi ja julkiselämä jäisi polkemaan paikoilleen.

Koska yleisön ja median suhteen on osallistavassa journalismissa nähty hämärtyvän, on myös syytä pohtia, voidaanko näin karkeaa jakoa mediaan ja yleisöön enää tehdä. Ainakin saattaa olla syytä huomioida tahoja, jotka vaikuttavat näiden kahden osapuolen välissä. Laura Ahvan (2016) artikkelissa *How Is Participation Practiced by ”In-Betweeners” of Journalism* nostetaan esille juuri median ja yleisön välissä toimivat ihmiset, joita joskus kutsutaan myös kansalaisjournalisteiksi. Tähän ryhmään kuuluvat kaikki, jotka toimittavat medioille sisältöä osallistumatta itse varsinaiseen toimitukselliseen työ-

hön. Nämä in-betweenersit⁷ voidaan kuitenkin myös nähdä yleisönä, joka osallistuu. Tällöin mahdollisuus toimittaa medioille erinäistä mediasisältöä on yksi osallistamisen muoto. Sukua in-betweenersille on Brunsin (2005) esittämä käsite produser⁸, joka on yhdistelmä sanoista producer ja user, tuottaja ja käyttäjä. Tämä liittyy jälleen kerran yleisön ja median välisen suhteen hämärtymiseen. Kun uutisia lukeva ihminen osallistuu myös niiden tekemiseen, lakkaa hän olemasta pelkkä kuluttaja. Käsite pohjaa Alvin Tofflerin keksimään nimitykseen prosumer⁹, joka on yhdistelmä sanoista producer ja consumer. Bruns suosii kuitenkin nimitystä produser koska Tofflerin käyttämä neologismi on hänen mielestään turhan kaupallinen (Bruns 2005, 23).

Avery E. Holton ja Valerie Belair-Gagnon (2018) taas liittävät journalismiin vaikutaviin, mutta sen ulkopuolella toimiviin tahoihin nimityksiä media interloper ja journalistic strangers. Lisäksi he jakavat nämä toimijat kolmeen eri luokkaan: explicit interlopers, implicit interlopers ja media intralopers¹⁰. Ensimmäiseen joukkoon kuuluvat toimijat, jotka eivät työskentele mediaorganisaatiossa ja pyrkivät usein haastamaan perinteisen journalismin harjoittamaa tiedonvälitystä tai tarjoamaan vaihtoehtoisia näkökulmia. Muun muassa bloggaajat kuuluvat tähän kategoriaan. Implicit interloper taas viittaa toimijoihin, jotka työskentelevät jollain tavalla yhdessä mediaorganisaatioiden kanssa, mutta joiden työ ei varsinaisesti asetu osaksi journalistisia prosesseja. Tähän joukkoon sisältyvät muun muassa erilaiset koodaajat ja verkkoalustojen kehittäjät, jotka työskentelevät journalistista sisältöä julkaisevien sivustojen parissa. Intralopers tulee lähelle viimeksi mainittua joukkoa, sillä erotuksella, että nämä toimijat työskentelevät selvästi osana journalistista koneistoa. Jako näihin kolmeen ryhmään on mielenkiintoinen, koska sen kautta osallistava journalismi laajennetaan myös toimitusten sisällä tapahtuvan toiminnan ja vuorovaikutuksen piiriin, jossa ei kuitenkaan varsinaisesti ole kyse yleisön osallistamisesta, ellemme ymmärrä yleisönä kaikkia niitä, jotka eivät ole journalisteja.

7 En löytänyt Ahvan suomenkielisistä kirjoituksista vastinetta tälle sanalle. Vaihtoehtoisena ilmaisuna esitetty kansalaisjournalisti ei tunnu palvelevan samaa tarkoitusta, kun ottaa huomioon kyseessä olevien toimijoiden eroavat työnkuvat ja vaihtelevat näkemykset siitä, pitäisikö heitä kutsua journalisteiksi. Suomeksi voisi luultavasti puhua esimerkiksi ”välissä vaikuttajista”, mutta tässä tutkielmassa pitäydyn Ahvan englanninkielisessä käsitteessä.

8 Tälle ei tietääkseni ole olemassa vakiintunutta suomenkielistä vastinetta. Käsitteellä ilmaistaan tuottajan ja kuluttajan yhdistymistä. Näiden sanojen yhdistäminen suomen kielessä on hankalaa, mutta voitaneen puhua tuottaja–käyttäjistä.

9 Ks. aiempi. Samalla logiikalla voitaneen puhua tuottaja–kuluttajista.

10 Näille on vaikea kehittää sopivaa suomenkielistä käännöstä. Sanakirjan ehdottama ”tunkeutuja” on turhan negatiivisesti latautunut.

Yleisön osallistumisen ja sen myötä syntyneen sisällön on huomioinut myös Journalistin ohjeita valvova Julkisen sanan neuvosto. Journalistin ohjeissa on erillinen liite otsikolla *Yleisön tuottama aineisto tiedotusvälineiden verkkosivuilla*, jonka sisältö on hyväksytty ja tullut voimaan vuonna 2011. Tämä viidestä kohdasta koostuva liite ei ole osa varsinaisia Journalistin ohjeita, koska ohjeet koskevat vain toimituksellista sisältöä eli sellaista aineistoa, joka on toimituksen laatimaa, tilaamaa, käsittelemää sekä journalistisin perustein julkaistavaksi valitsemaa tai journalistisesti korostamaa. Yleisön tuottamaa sisältöä tiedotusvälineiden ylläpitämällä verkkosivuilla ei pidetä toimituksellisenä aineistona. (JSN 2011)

Liitteen viidessä kohdassa linjataan, että toimituksen tulee seurata verkkosivujaan sekä pyrkiä estämään yksityisyyden suojaa ja ihmisarvoa loukkaavien sisältöjen julkaiseminen ja että toimituksen tulee viipymättä poistaa sen tietoon tulleet ihmisarvoa ja yksityisyyden suojaa loukkaavat sisällöt. Lisäksi lapsille ja nuorille suunnattuja verkkopalstoja on valvottava erityisen huolellisesti. Yleisölle on myös varattava mahdollisuus ilmoittaa toimitukselle asiattomasta sisällöstä niin, että ilmoittaja saa siitä vahvistuksen. Viimeisessä kohdassa todetaan, että yleisölle varattujen palstojen ja toimituksellisen aineiston raja on pidettävä selvänä. (JSN 2011)

Monet siis näkevät, että journalismin tekijöiden ja yleisön välinen suhde on muuttunut aiempaa tiiviimmäksi ja vuorovaikutuksellisemmaksi, millä tietysti on yhtymäkohtia myös verkkokomentointiin ja moderointiin. Yleisön osallistuminen, oli se sitten eksplisiittistä tai implisiittistä, sisällöntuotannon tai keskusteluun osallistumisen kautta tapahtuvaa, on eittämättä muokannut median ja yleisön välistä suhdetta (esim. Singer ym. 2011, Koljonen 2013), mutta voi olla mahdollista, että syntyneen keskustelun luonne ja median käyttämä valta keskustelun kontrolloinnissa ovat muokanneet sitä edelleen. Lewis (2012) esimerkiksi esittää, että journalismiin liitettävien vapaan osallistumisen ja ammattimaisen kontrollin välillä olisi selkeitä jännitteitä. Haluaako media osoittaa ammattimaisuuttaan rajoittamalla ja valvomalla yleisön osallistumista ja keskustelua? Voisiko median jopa toimillaan nähdä jarruttavan osallistavan journalismin mahdollisuuksia?

2.4 Osallistamisen tavat

Nykyisessä mediakulttuurissa on identifioitu useita erilaisia tapoja osallistaa yleisöä ja myös useita keinoja, joilla yleisö voi oma-aloitteisesti tarjota kontribuutioitaan. Jo aiem-

min selvisi, että yleisö voi teoriassa osallistua useassa eri vaiheessa jutuntekoproessia, mutta tavallisesti osallistuminen painottuu Singerin ym. (2011) esittämän jaottelun ensimmäiseen (tiedonkeruu ja havainnointi) ja viimeiseen (tulkinta) vaiheeseen. Jälkimmäistä vaihetta edustava verkkokomentointi onkin osallistamisen tavoista yleisimpiä ja suosituimpia (Reich 2011, 98). Osallistumisen kulttuuri ja osallistava journalismi rakentuvat näistä erilaisista tavoista, joilla yleisö voi osallistua keskusteluun ja mediasisältöjen tuottamiseen.

On myös tarpeellista huomioda suhteen molemminpuolisuus. Kuten aiemmin mainitsin, Singerin ym. (2011, 3) teoksessa nimitetään yleisön osallistumista journalismiin termillä *participatory journalism*, koska tätä pidetään kuvaavampana ilmaisuna kuin muita ehdotettuja. Tämä taas johtuu siitä, että ”*participatory*” ilmaisee yhteistyötä: uutistoimituksessa työskentelevät ja sen ulkopuoliset ihmiset eli yleisö ovat molemminpuolisessa, eivät vain yksisuuntaisessa, vuorovaikutuksessa.¹¹

Aluksi on tärkeää todeta, että kaikki yleisön osallistuminen ei ole sisällöntuotantoa. Jo aiemmin mainitsin, että osallistuminen on mahdollista jakaa implisiittiseen ja eksplisiittiseen toimintaan. Jaottelu pohjautuu etenkin Schäferin (2011) jalostamaan ajatukseen laajennetusta kulttuuriteollisuudesta, joka kytkeytyy tiiviisti osallistumisen kulttuurin käsitteeseen. Tähän jaotteluun nojaten myös Caraway [2011] esittää, että eksplisiittisellä osallistumisella tarkoitetaan konkreettista sisällöntuotantoa, esimerkiksi blogien kirjoittamista, kun taas implisiittisellä viitataan vain erilaisten sosiaalisen median sovelluksien tai alustojen käyttämiseen (Ks. Villi 2012, 11–12). Tämä jaottelu on tehty ilmentämään laajemmin erilaisia median kuluttajia, ja esimerkiksi Villi (2012) soveltaa sitä sosiaalisen median käyttäjiin, mutta nähdäkseni sitä voi luontevasti käyttää kuvaamaan myös osallistavaan journalismiin liitettävää yleisöä. Ovathan journalistiset sisällöt mediasisältöjä, ja uutissivustojen verkkoalustat median sovelluksia. Seuraavaksi käyn läpi sekä eksplisiittisiä että implisiittisiä osallistumisen tapoja.

Aiemmin mainitun osallistumisen kulttuurin määrittävimpiä piirteitä on se, että kuka tahansa voi osallistua journalistiseen, tai sitä muistuttavaan sisällöntuotantoon: median kuluttajasta voi siis tulla median tuottaja. Tällainen median ulkopuolella olevan yksilön harjoittama sisällön tuottaminen on eksplisiittistä osallistumista ja voi tapahtua esimerkiksi siten, että yksilö perustaa oman verkkosivun tai toimittaa tekstiä, valokuvia ja videomateriaalia sanomalehtien toimituksiin (Seppänen & Väliverronen 2013, 191–194).

¹¹ Suomenkielisessä ”osallistamisessa” ei välttämättä ole aivan samoja konnotaatioita.

Juuri tällaisia ihmisiä Laura Ahva (2016) kutsuu nimityksellä ”in-betweeners”. Ahva tosin ei artikkelissaan käsittele perinteisiä valtavirran uutismedioita, vaan kolmea julkaisua (Voima-lehti Suomesta, paikallislehti Södra Sidan Ruotsista ja vapaaehtoisuuteen perustuva monikielinen, verkossa ilmestyvä aikakauslehti Cafébabel), jotka soveltavat osallistamisen periaatetta kukin eri tavoin. Kaikkien kolmen voi joka tapauksessa nähdä edustavan enemmän Brunsin (2005) hahmottelemia, Woodin osallistamistestin läpäiseviä medioita kuin perinteisiä, tässäkin tutkimuksessa haastateltuja uutismedioita.

Koska inbetweenersit voidaan nähdä myös osana yleisöä, on tämä mahdollisuus toimittaa erinäisiä mediasisältöjä laskettavissa yhdeksi osallistumisen ja osallistamisen tavaksi. Yleisö ei nimittäin aina toimita näitä sisältöjä oma-aloitteisesti, vaan uutissivustolla saattaa olla ilmoitus, jossa niitä erikseen pyydetään. Esimerkiksi Turun Sanomien verkkosivuilla on julkaistu useita juttuja otsikolla ”Otitko kuvan? – toimitus julkaisee lukijoiden kuvia”¹². Juttu on kuvitettu lukijan ottamalla kuvalla ja siinä on kerrottu sähköpostiosoite, jonne kuvia voi toimittaa. Toimitus valitsee kuvista parhaat ja julkaisee niitä lehden Kaupunki-liitteessä. Turun Sanomat omistavalla TS-yhtymällä on lisäksi oma Kaffepaussi-sivusto¹³, jossa julkaistaan lukijoiden kuvien lisäksi näiden kirjoittamia juttuja erilaisista juhlista ja muista tapahtumista. Oulussa ja sen lähialueella ilmestyvän Kalevan sivuilla on erillinen Lukijakuvat-osasto¹⁴, joka on esillä myös etusivulla, uutisten, muiden artikkeleiden ja säätiedotuksen alapuolella. Tähän etusivulla olevaan näkymään on nostettu esille uusien sekä päivän katsotuin lukijakuva. Sivuston yläpalkissa, hakutoiminnon vieressä on painike, josta klikkaamalla kuvia, videoita ja juttuvinkkejä pääsee lähettämään. Kaikki tehdään yhdellä lomakkeella. Lukijoiden lähettämistä kuvista valitaan kuukausittain kuukauden kuva, josta myönnetään rahapalkinto. Aineistoa voi lähettää myös tekstiviestinä, sähköpostilla, mobiilisovelluksella tai soittamalla.

Vastaavaa osallistamista on monella muullakin uutismedialla, esimerkiksi Ylellä (2018) ja Iltalehdellä (2019), jotka ovat niin ikään nostaneet toiveet juttuvinkeistä sekä kuva- ja videomateriaalista etusivuilleen. Singerin ym. (2011) hahmottelemassa jutuntekoproessin jaottelussa tällainen toiminta asettuu ensimmäiseen vaiheeseen, eli tiedonkeruuseen ja havainnointiin. Lukijoiden lähettämien vinkkien pohjalta tehdään juttuja ja heidän lähettämiään kuvia voidaan hyödyntää erilaisissa yhteyksissä. Toimitus tekee

12 Esim. <https://www.ts.fi/uutiset/paikalliset/4741744/Otitko+kuvan++toimitus+julkaisee+lukijoiden+kuvia>. [Viitattu 12.11.2019.]

13 <https://kaffepaussi.fi/kuvat/>. [Viitattu 12.11.2019.]

14 <https://www.kaleva.fi/lukijalta/kuvat/>. [Viitattu 12.11.2019.]

kuitenkin päätöksen siitä, millä tavalla sisältöjä käytetään. Lukijat voivat toimia tiedon lähteinä, mutta journalistinen jutuntekoprosessi ja siihen liittyvät päätökset pysyvät toimittajien ja muiden toimituksen sisällä työskentelevien käsissä.

Juttuvinkkien ja erilaisten mediasisältöjen lähettämisen lisäksi yleisö voi lähettää toimitukseen mielipidekirjoituksia ja antaa palautetta kirjeellä, sähköpostitse, puhelimitse ja sosiaalisen median kautta. Printti- ja broadcast-median hallinnoimalla aikakaudella, johon Koljosen (2013) esittämät korkean modernin käytännöt suurilta osin kytkeytyvät, yleisöllä olikin varsin niukasti mahdollisuuksia osallistua millään muulla tavalla kuin juttuvinkkejä ja palautetta toimittamalla (esim. Hermida 2011). Oleellista on kuitenkin huomioda, että osallistumista ja osallistamista on tapahtunut jo kauan, nykyään väyliä osallistua vain on huomattavasti aiempaa enemmän (van Dijk 2009). Nämä vanhat käytännöt ovat yhä olemassa, mutta niiden rinnalle on tullut joukko uusia.

Implisiittinen osallistuminen tarkoittaa tässä tapoja, joilla yleisö osallistuu olemalla paitsi uutismedioiden kuluttaja, myös passiivinen entiteetti, johon tukeutuen media tuottaa journalistista sisältöä. Uutisjutuissa haastatellaan paitsi asiantuntijoita, myös tavallisia ihmisiä. Nämä ihmiset pääsevät ääneen niin laajoissa henkilöjutuissa kuin lyhyissä katugallupeissa. He eivät välttämättä itse hakeudu osallistumaan tai ole muutenkaan mediaan yhteydessä, mutta media voi silti löytää heidät ja käyttää heidän kokemuksiaan ja kasvojaan rakennuspalikoina ja polttoaineena tuottamalleen sisällölle.

Lisäksi implisiittiseksi osallistumiseksi voidaan lukea kaikenlainen uutismedioiden käyttö, tapahtui se sitten printissä, verkossa tai sosiaalisen median (jossa mediat ovat vahvasti läsnä) kautta. Jos kommenttien kirjoittaminen on eksplisiittistä osallistumista, niiden lukeminen (joka jättää digitaalisen jalanjäljen) voidaan katsoa implisiittiseksi. Medioituneessa yhteiskunnassa voi olla vaikea erottaa itseään kokonaan mediasta ja olla osallistumatta edes implisiittisesti sen toimintaan. Mutta vaikka jättäisimme tällaisen uutisten kuluttamisen ja verkkokäyttäytymisen tarkastelun ulkopuolelle, jää implisiittisessä osallistumisessa jäljelle silti yleisön tärkeä rooli journalististen juttujen aiheiden antajana ja sisällöntarjoajana.

Huomionarvoista on, että osassa aiemmin mainitsemistani eksplisiittisen osallistumisen esimerkeistä lukijoiden kuvat julkaistaan erillisessä osiossa, jonka voidaan nähdä olevan irrotettu varsinaisesta journalistisesta sisällöstä. Yleisö osallistuu lehden sisällön tuottamiseen, mutta mikäli kuvia ei käytetä journalistisessa kontekstissa, voidaan miettiä, missä määrin kyseessä on osallistavaa journalismia. Käyttäjät eittämättä harjoittavat

implisiittistä osallistumista olemalla palveluiden ja sovellusten käyttäjiä, mutta onko tällainen sisällöntuotanto luettavissa eksplisiittiseksi osallistumiseksi?

Joka tapauksessa ei liene perusteltua lukea tällaista osallistumista kokonaan osallistavan journalismin ulkopuolelle. Sellainen kyseenalaistus johtaisi siihen, että olisi määriteltävä mikä kaikki voidaan lukea journalismiksi. Jos sitä ovat ainoastaan jutut, joilla voidaan nähdä olevan jonkinlaista uutisarvoa, herää vuorostaan kysymys siitä, miten tällainen uutisarvo määritellään. On toki perusteltua tehdä ero erilaisten osallistamisen tapojen ja osallistavan journalismin ilmentymien välille, ja esimerkiksi erottaa lukijoiden kuvat -tyyppisillä osastoilla julkaistut kuvat niistä, joita käytetään toimituksen kirjoittamien uutisten ja muiden artikkeleiden yhteydessä. Merkittäviä osallistavan journalismin ja sitä kautta journalismin määrittelyyn liittyviä kyseenalaistuksia ja monimutkaistamisia pyrin kuitenkin välttämään tutkielmani fokuksen säilyttämiseksi. Tämä asia nousee esille myös seuraavassa luvussa, jossa käsittelen verkkokommentointia, eli osallistavan journalismin tapaa, jossa sisältö on hyvin selvästi erotettu varsinaisesta toimituksen tuottamasta sisällöstä.

3. Verkkokomentointi osallistamisen tapana

Verkkokomentointi on monin tavoin kiinnostava osallistavan journalismin ilmentymä. Se on hyvin yleinen tapa osallistaa yleisöä: useimmilla kotimaisillakin uutissivustoilla on jonkinlainen mahdollisuus kommentoida uutisartikkeleita. Toisaalta verkkokomentointi voidaan nähdä osallistamisen tapana hyvin rajatuksi (Quandt 2018). Se kuuluu Singerin ym. (2011) esittämän jaottelun viimeiseen vaiheeseen, eli siihen, jossa journalistinen jutuntekoprosessi on jo päättynyt.

Verkkokomentointia ja sen merkitystä on tutkittu jonkin verran (esim. Kangaspunta 2016; Reich 2011), mutta monissa osallistavaan journalismiin liittyvissä teoksissa ja artikkeleissa se jää kenties tämän rajatuksi nähtävän luonteensa vuoksi käsittelemättä. Bruns (2005) keskittyy pääasiassa tarkastelemaan verkkosivuja, joissa yleisöä osallistetaan merkittävämmillä, varsinaiseen sisällöntuotantoon kytkeytyvillä tavoilla. Myös Ahvan (2016) in-betweeners viittaa niihin toimitusten ulkopuolisiin yksilöihin, jotka tuottavat journalistiseksi määriteltävää sisältöä, kuten videokuvaa onnettomuuspaikoilta. Verkkokomentointi poikkeaa huomattavasti näistä osallistamisen tavoista, koska lukijoiden kommentteja harvoin mielletään osaksi varsinaista uutissivustojen tarjoamaa mediasisältöä. Kuitenkin kommentoinnin voidaan nähdä olevan sukua niille vanhoille tavoille, joilla yleisö pystyi esittämään mielipiteitään ja olemaan yhteydessä toimitukseen ja jotka on tässäkin tutkielmassa luettu osallistavan journalismin piiriin kuuluviksi. Toisessa luvussani mainitsemani varhaiset sanomalehdet, joihin oli jätetty tyhjiä osioita, oli yksi tällainen tapa, vaikka siitä puuttuukin suora kommunikaatio lehden toimituksen kanssa. Nykyaikanakin käytössä olevat yleisönosastokirjeet ja muiden viestintäkanavien kautta tehtävät yhteydenotot ovat toinen.

Lisäksi on otettava huomioon, että kommentointiin osallistuu vain pieni osa kaikista lehtiartikkeleiden lukijoista (Pullinen 2017; Reich 2011, 96) ja niin ikään vain pieni osa verkkosivuilla vierailevista ihmisistä edes lukee kommentteja, kuten Bergström [2009] ja Tausig [2009] kertovat (ks. Reich 2011). Tästä kaikesta huolimatta kommentointi on kiinnostava palanen osallistavan journalismin kentässä, ja sen tutkiminen perusteltua. Reich (2011, 97–98) esittää asian puolesta viisi syytä:

1. Osallistumisen tilojen kehittyminen (the evolution of participatory spaces): Verkkokomentointi on huomattavasti suositumpaa kuin aiemmat yleisön osallistumisen tavat,

joita edustavat esimerkiksi kirjeet päätoimittajille ja puhelut radion keskusteluohjelmiin. Nämä aiemmat osallistumisen tilat olivat myös varsin rajoitettuja ja tarkasti säädeltyjä: portinvartijan asemassa toimiva media päätti, keiden äänten annettiin kuulua. Kommenttiosioden keskusteluun taasen on perinteisesti saanut osallistua kuka vain, kunhan osallistuja ei riko sovittuja sääntöjä. Williams, Wardle & Wahl-Jorgensen [2009] sekä Thurman [2008] ovat esittäneet, että aiemmat osallistumisen tilat olivat journalistisen logiikan säätelemiä, kun taas käyttäjien kommentoinnissa vaikuttavat laajemmat sosiaaliset standardit, kuten lainmukaisuus sekä yleinen hyväksyttävyys ja hyvä maku (ks. Reich 2011, 97).

2. Uutisten responsiivisuus (the responsiveness of news): Verkkokommentointi on syntynyt pitkän, yritysten ja erehdysten täyttämän prosessin tuloksena. Örnebring [2008] ja Thurman [2008] kirjoittavat, että aiemmin verkkosivut yrittivät osallistaa yleisöä rajatummilla tavoilla, kuten ”sana on vapaa” (have your say) -tyyppisillä erikoisosioilla, blogeilla ja yleisönosastokirjoituksilla (ks. Reich 2011, 97). Juttujen perässä oleviin kommenttiosioihin päädyttiin pitkällisten kokeilujen jälkeen, ja se on osoittautunut huomattavasti aiempia yrityksiä paremmin verkkouutisten responsiiviseen, keskustelua heittävään luonteeseen istuvaksi tavaksi osallistaa lukijoita.

3. Verkkouutisten hybridi luonne (the hybrid nature of online news): Verkkosivujen kommentit pyritään yleensä erottamaan varsinaisesta journalistisesta sisällöstä esimerkiksi asettelulla tai typografisilla ratkaisuilla. Reichin (2011, 97) mukaan nämä kaksi sisällön tyyppiä ovat kuitenkin erottamattomia: verkkojutut, joissa ei ole kommentteja tai kommentointimahdollisuutta, saattavat näyttää oudoilta ja jopa epäilyttäviltä, minkä lisäksi kommentit voivat joillekin käyttäjille olla aivan yhtä tärkeitä ja kiinnostavia kuin varsinaisen jutun sisältö.

4. Kommenttien suuri suosio (their great popularity): Tutkimukset ovat osoittaneet kommenttien olevan suosituin osallistavan journalismin muoto. Niiden suosio oli jopa yllättänyt useita Reichin ja kumppaneiden haastattelemissa toimittajista. Örnebringin [2008] mukaan suosion takana saattaa olla se, miten hyvin kommentointi vastaa kummankin osapuolen, median ja yleisön, intressejä: yleisö saa välitöntä tyydytystä kommentin julkaisusta ja kokee pääsevänsä osaksi päivän agendaan ilman merkittävää vaivannäköä (ks.

Reich 2011, 98) Toimittajille kommentit voivat puolestaan toimia eräänlaisina egon kiillottajina: Reichin hahmotelman mukaan alkuperäisen jutun kirjoittaja on ikään kuin pääesiintyjä, ja juttua kommentoivat ihmiset taustalaulajia. Asia olisi toinen, mikäli yleisön puheenvuoro esitettäisiin omana juttunaan, ilman välitöntä kiinnekohtaa toimittajan kirjoittamaan sisältöön.

5. Niiden aiheuttamat kiistat (the controversy they create): Kommentit ovat herättäneet runsaasti kiivasta keskustelua ja polemiikkia, myös toimitusten sisällä. Huolta on herättänyt kommenttien alatyylisyys, heikko taso sekä niissä esiintyvä vihapuhe. Näistä ovat kirjoittaneet muun muassa Sayare [2009], Singer & Ashman [2009] ja Haner [2006] (ks. Reich 2011, 98).

Reichin esittämät syyt valottavat hyvin sitä, miksi kommentit ovat kiinnostava ja relevantti tutkimusaihe siitä huolimatta, että moniin muihin osallistavan journalismin muotoihin verrattuna ne saattavat näyttäytyä sisällöntuotannollisesta näkökulmasta varsin vaatimattomina. Ne vaikuttaisivat tutkimusten perusteella joka tapauksessa olevan suosituin osallistavan journalismin, sellaisena kuin se tässä tutkimuksessa määritellään, muoto. Kiinnostava kysymys onkin, miksi juuri kommentit ovat muotoutuneet yleisimmäksi tavaksi osallistaa yleisöä.

Verkkokommentointia käsitellessä on syytä nostaa esille myös se, miten kommentointia valvotaan, eli moderointi. Moderointi on määriteltävissä verkkokeskustelujen etu- tai jälkikäteen tapahtuvaksi valvonnaksi ja sen pohjalta tehtäviksi julkaisupäätöksiksi (esim. Pöyhtäri, Haara & Raittila 2013, 162). Moderointi liittyy vahvasti yleisön ja median väliseen suhteeseen, sillä se on tapa, jolla media valvoo ja kontrolloi yleisön osallistumista. Moderointia voi toteuttaa kahdessa vaiheessa: etukäteen moderoitaessa eli ennakkomoderoinnissa päätetään, julkaistaanko jokin viesti keskustelussa vai ei, kun taas jälkikäteen moderoitaessa eli jälkimoderoinnissa päätetään, poistetaanko jo julkaistu viesti keskustelusta jälkikäteen. On myös tärkeää tehdä selväksi, että moderointi ei ole sama asia kuin valtion tai muun ulkopuolisen tahon toteuttama ennakkosensuuri, jollainen on kielletty Suomen perustuslaissa. Julkaisematta jättäminen ei ole sensuuria, koska jokaisella medialla on oikeus päättää mitä ja kenen kirjoituksia se julkaisee. (Pöyhtäri ym. 2013, 162)

Osallistavalla journalismilla on pitkä historia ja verkkojuttujen kommentointi on yleisön osallistumismahdollisuuksista yleisimpiä. On myös väitetty, että se on osallistamisen tapana rajallinen, eikä liity yhtä suorasti journalistiseen sisällöntuotantoon kuin moni muu osallistamisen tapa (esim. Quandt 2018). Tutkimukseni lähtökohtana on verkkokomentointia koskevien käytäntöjen ja niissä tapahtuneiden muutosten sekä mahdollisten rajoitusten tarkastelu. On oleellista kysyä, että jos yleisön keskustelumahdollisuutta on internet-ajan saavuttua pidetty niin hyvänä menettelytapana, että se on otettu käyttöön useimpien medioiden verkkosivuilla, miksi siinä on viime vuosina nähty niin selkeitä rajoituksia? Tämän lisäksi on kuitenkin myös syytä arvioida verkkokomentointia osallistamisen tapana. On kiinnostavaa tietää, millaisena mediat näkevät verkkokomentoinnin ja sen tulevaisuuden, ja missä määrin toimitusten sisällä mietitään muita tapoja, joilla yleisö voisi saada äänensä kuuluviin ja mahdollisesti osallistua journalistiseen työhön.

Seuraavassa kappaleessa käyn tarkemmin läpi näitä ongelmia, jota sekä verkkokomentoinnissa että muussa yleisön osallistamisessa on havaittu. Yksi näistä ongelmista on juuri se, että monet mediat ovat rajanneet yleisön osallistamisen pääosin verkkokomentointiin (Quandt 2018).

4. Verkkokommentoinnin ja osallistamisen ongelmia

Verkkokommentoinnissa ja internet-ajan osallistavassa journalismissa ylipäätään on havaittu useita ongelmia. Seth C. Lewis (2012) esimerkiksi toteaa, että journalistien ammatti-ideologiaa määrittää tarve kontrolloida ja hallita, mikä puolestaan on ristiriidassa osallistavan journalismin tarjoaman vapaan osallistumisen kanssa. Lewisin mukaan journalismi, vaikkei täytäkään perinteistä profession määritelmää, on kuitenkin saavuttanut sellaisen merkityksen yhteiskunnassa, että sitä on alkanut määrittää selkeä ammatillinen logiikka ja ideologia. Logiikka on tässä tapauksessa ”control over content” eli sisällönhallinta. Journalistit siis kokevat, että heillä tulee olla valta määrittää, millaisen maailman journalistiset viestintävälineet rakentavat: mitkä ovat päivän puheenaiheet ja mikä kaikesta olemassa olevasta tiedosta tuodaan julkisuuteen.

Karlsson ym. (2015) puolestaan esittävät, että on virheellistä olettaa, että osallistavaa journalismia rajoittaisi yksinomaan median halu kontrolloida yleisön kontribuutiota. Tutkimuksen tulokset osoittavat suurimman ongelman olevan pikemminkin se, että vain pieni osa yleisöstä käyttää hyväkseen mahdollisuutta osallistua. Tästä vuorostaan on johdettavissa se ajatus, että osallistavan journalismin pullonkaula on juuri yleisön mielenkiinto, ja siksi tilanne tuskin muuttuisi merkittävästi, vaikka osallistumisen väylä olisi nykyistä avoimempi (Karlsson ym. 2015, 304).

Karlssonin ym. (2015) tutkimus ei kuitenkaan kumoa näkemystä median haluttomuudesta kutsua yleisöä osallistumaan. Vaikuttaisi siltä, että ajan kuluessa median suhtautuminen asiaan on muuttunut ja että nykyään yleisön osallistumista halutaan rajoittaa aiempaa enemmän. Vuodesta 2007 vuoteen 2010 tai 2011 mediaorganisaatiot vaikuttavat olevan alati kiinnostuneempia ja halukkaampia kutsumaan lukijoita keskustelemaan uutisista. Tämän kauden jälkeiseen aikaan keskittyvissä tutkimustuloksissa käy kuitenkin ilmi, että mahdollisuudet kommentoida ja tarjota linkkejä blogeihin vähenevät. Tämä taas viittaa siihen, että journalistit ja media ovat sitä halukkaampia kontrolloimaan näitä mahdollisuuksia, mitä enemmän aikaa kuluu. Tämä puolestaan asettuu osaksi esitettyä väittämää, jonka mukaan osallistava journalismi on ylipäätään heikkenemässä. Yhtäältä yleisön innostus osallistua on vähäistä ja toisaalta median halu rajoittaa osallistumista on kasvanut. Jälkimmäiseen saattaa olla syynä se, että mediat eivät näe merkittävää kaupallista arvoa yleisön osallistamisessa. Toinen Karlssonin ym. artikkelissa hahmoteltu arvotyyppi on deliberatiivinen eli keskustelun arvo (deliberative value).

Senkään ei kuitenkaan katsota olevan niin suuri, että vähemmän rajoitettuja keskustelumahdollisuuksia olisi sen vuoksi kannattavaa ylläpitää.

Useita ongelmia nostetaan esille Oscar Westlundin ja Mats Ekströmin (2018) artikkelissa *News and Participation through and beyond Proprietary Platforms in an Age of Social Media*. Tekstissä mainitulla käsitteellä dark participation eli synkkä osallistuminen¹⁵ viitataan osallistavan journalismin varjopuoliin, jotka kirjoittajien mukaan ovat jääneet vähälle huomiolle asian käsittelyssä. Westlund ja Ekström esittävät, että tutkijat ovat keskittyneet enimmäkseen medioiden omistamilla alustoilla tapahtuvan osallistavan journalismin positiivisiin puoliin, eivätkä ole siten huomioineet ja onnistuneet problematisoimaan synkkää osallistumista, eivätkä sellaista osallistumista, jota tapahtuu niillä sosiaalisen median alustoilla, jotka eivät ole uutismedioiden omistuksessa.

Tarkemmin näitä osallistumisen synkkiä puolia käsitellään samassa *Media and Communicationin* numerossa julkaistussa artikkelissa *Dark Participation*. Siinä Quandt (2018, 1–2) esittää, että osallistavan journalismin nykytila on huomattavasti erilainen, kuin varhaiset näkemykset siitä antoivat olettaa. Kun verkkojournalismi oli vielä toissijaista printti- ja broadcast-journalismiin nähden, näkivät monet tuossa uudessa journalismin muodossa alan pelastajan. Yleisön osallistumismahdollisuus oli yksi niistä keskeisistä elementeistä, jotka saivat journalistit ja muut media-alan ihmiset innostumaan verkkojournalismista. Verkkojournalismissa siis nähtiin paljon potentiaalia, mutta toteutunut todellisuus poikkeaa Quandtin mukaan huomattavasti näistä noin viisitoista vuotta sitten maalatuista, ruusuisista tulevaisuudenkuvista. Axel Brunsin esittämän produserin¹⁶ tuotoksia ei Quandtin mukaan juurikaan esiinny ammattimaisilla journalistisilla verkkosivuilla, kuten ei myöskään käyttäjien tuottamaa mediasisältöä. Ajatus vapaasta ja korkeatasoisesta yleisön tuottamasta mediasisällöstä ammattimaisen uutismedian sisällä on Quandtin mukaan ainakin näennäisesti puoliksi kuollut. Ongelmat piilevät enimmäkseen, mutta eivät täysin, virheellisissä odotuksissa.

Quandt esittämä kuva koskee osallistavaa journalismia ylipäättään, mutta myös verkkokommentoinnista esitetään suoraa kritiikkiä. Itse asiassa juuri vihamielisistä viesteistä ja asiattomuuksista täytyneet journalististen sivustojen kommenttiosiot näyttäytyvät synkän osallistumisen keskeisenä kohteena. Syitä tähän on useita: kommenttiosiot tarjoavat synkän osallistumisen toimijoille, jotka Quandt jakaa pääasiassa trolleihin, ky-

15 Tämä on oma käännökseni. Dark participation on Quandtin (2018) esittelemä käsite, jolle ei tietääkseni vielä ole vakiintunutta suomennosta.

16 Ks. produser. Vaikea suomentaa, mutta tarkoittaa tuottaja-käyttäjien (produser) sisällöntuotantoa.

berkiusaajiin ja kybervihan strategisten muotojen toteuttajiin¹⁷, valmiin yleisön jolle suoltaa vihan ja manipulaation määrittämiä viestejä. Lisäksi kommenttiosiot ovat vaikiintuneiden uutislähteiden yhteydessä, joten synkän osallistumisen harjoittajat hyötyvät mediabrändistä ja sen tarjoamista hyödyistä. Oleellista on sekin, että koska journalistinen jutuntekoprosessi tapahtuu edelleen pitkälti toimitusten sisällä (Singer ym. 2011), ovat kommenttiosiot usein ainoa väylä tai prosessin vaihe, johon synkän osallistumisen harjoittajilla on suora pääsy. Toinen mahdollisuus olisi pyrkiä vaikuttamaan medioihin jutuntekoprosessin alkupäässä, eli toimimalla lähteiden asemassa tiedonkeruun ja ideoinnin vaiheessa. Valheellisia tietoja tarjotessa tämä voi kuitenkin olla vaikeaa, mikäli media on huolellinen faktantarkistuksessaan. (Quandt 2018, 41)

Monet uutismediat ovat joka tapauksessa rajoittaneet yleisön osallistumista ja jopa sulkeneet kommenttiosioitaan. Tämä keskustelun rajoittaminen oli juuri se asia, joka sytytti ajatuksen tutkimukseeni. Varhainen oletukseni, jota muun muassa Nyt.fi:n ja MTV.fi:n julkaisemat artikkelit vahvistivat, oli että rajoitukset perustuivat lisääntyneisiin asiattomuuksiin medioiden kommenttiosioissa. Tämä johtaa Reichin (2011) mainitsemien verkkokomentoinnin kiinnostavuutta ilmentävien syiden viidenteen kohtaan (niiden aiheuttamat kiistat) ja sitä kautta vihapuheen käsitteeseen.

Vihapuhe on ilmiö, jota on tarkasteltu useasti ja pitkään alan tutkimuksissa (esim. Clay 1997, Hawdon, Oksanen & Räsänen 2015; White & Crandall 2017). Se on myös asia, jonka MTV ja Nyt ilmaisivat merkittävimmäksi syyksi kommentoinnin rajoittamiselle. Vaikka tutkielmani painopiste ei olekaan enää siinä määrin vihapuheesta kuin varhaisissa luonnoksissa ja samaa aihetta sivuavassa kandidaatintutkielmassani, on se kokonaiskuvan hahmottamisen kannalta edelleen oleellinen käsite määriteltäväksi. Poliisi tunnistaa sekä vihapuheen, että viharikoksen käsitteet, mutta toteaa verkkosivuillaan, ettei Suomen lainsäädäntö määrittele erikseen viharikoksen käsitettä ja että yleiskielessä ja julkisessa keskustelussa käytetty termi vihapuhe on muodostunut käsitteenä tulkinanvaraiseksi (Poliisi.fi 2019). Poliisi kuitenkin tukeutuu Euroopan neuvoston ministerikomitean suositukseen (R 97 20), jossa vihapuhetta on määritelty olevan ”kaikki ne ilmaisumuodot, jotka levittävät, lietsovat, edistävät tai oikeuttavat etnistä vihaa, ulkomalaisvastaisuutta, antisemitismia tai muuta vihaa, joka pohjaa suvaitsemattomuuteen” (Poliisi.fi). Tutkimuskirjallisuuden määritelmät eivät poikkea tästä merkittävästi: kirjas-

¹⁷ Keskustelualustojen erityyppisten häiriköiden tarkastelu olisi kiinnostavaa, mutta tekisi tästä tutkielmasta turhan rönsyilevän. Trollit vaikuttavat olevan yksi yleisimmistä, suuresti anonymiteetin turvasta hyötyvistä häirikkötyypeistä. Niistä on kirjoittanut esimerkiksi Binns (2012).

sa *Vihapuhe Suomessa* (Neuvonen 2015, 15) vihapuhe on määritelty sellaisiksi kielellisiksi ja symbolisiksi ilmauksiksi, joiden tarkoitus on kohdistaa halveksuntaa ja vihaa tiettyjä yksilöitä tai väestöryhmiä kohtaan. Pöyhtärin ym. (2013, 19) käyttämä tarkempi määritelmä on tämän kanssa yhteensopiva, mutta erilaiset väestöryhmät on siinä yksilöity. Huomattavaa on, että Suomen poliisi (2019) kertoo, että sen tietoon tulleiden epäiltyjen viharikosten määrä on lähtenyt jyrkkään nousuun vuonna 2015 ja että rangaistavat vihapuheet ovat niin ikään lisääntyneet. Ei kuitenkaan ole järkevää asettaa vihapuhetta liian keskeiseen asemaan tutkimuksen kannalta. Tällöin tekisin huomattavia oletuksia ja yleistyksiä medioiden kommentointia koskevien käytäntöjen ja kommentoinnissa mahdollisesti tehtyjen rajoitusten taustoista ja perusteista, suhtautuen tutkimusaiheeseen lähtökohtaisesti turhan asenteellisesti. Vaikka keskeisenä vaikuttajana olisikin asiaton ja alatyylinen keskustelu, jonka myös Reich (2011) mainitsee, on tärkeää huomioida, että kaikki asiaton keskustelu ei ole vihapuhetta.

Quandtin teksti paitsi käy läpi verkkokommentoinnissa ilmenneitä ongelmia, myös herättää ajatuksia siitä, että kommentointi osallistamisen muotona saattaa ylipäätään olla ongelmallinen. Kuten Quandt (2018) itsekin toteaa, sen sijaan että uutismediat olisivat yrittäneet kunnianhimoisesti osallistaa yleisöä varsinaisessa jutuntekoprosessissa, monet niistä tyytyivät pystyttämään ”aidattuja pihoja” eli kommenttiosioita, joissa mahdollisuudet osallistumiseen ovat hyvin rajalliset. Singer ym. (2011) ja Lewis (2012) vuorostaan toteavat, että vaikka osallistavassa journalismissa nähdään mahdollisuuksia hyvin monenlaiseen osallistamiseen myös varsinaisen journalistisen työn sisällä, monet alan toimijat eivät halua luovuttaa tällaista journalistista valtaa yleisölle. Toinen merkittävä tekijä on yleisön vähäinen halukkuus osallistua jutuntekoprosessiin ilman korvausta. Tässä viitataan etenkin niihin varhaisiin, idealistisiin uskomuksiin siitä, että osallistavassa verkkojournalismissa yleisö siirtyisi tuottamaan journalistisia sisältöjä puhtaasti osallistumisen ilosta, vaikka, kuten Quandt sanoo, suurin osa ihmisistä luultavasti tekee vapaa-ajallaan mieluummin jotain muuta. Ylipäätään suuri osa yleisöstä on osoittanut innottomuutensa hyödyntää aktiivisen tai eksplisiittisen osallistumisen mahdollisuuksia (esim. van Dijk 2009, 44; Reich 2011, 96; Pullinen 2017). Journalismin tutkijat näkivät siis idealistisesti osallistavassa journalismissa mahdollisuuden journalismin pelastamiseen ja demokratian vahvistamiseen. Tästä poiketen mediatalojen liiketoiminnasta vastaavat näkivät mahdollisuuden taloudelliseen hyötyyn etenkin yleisön tarjoamassa ilmaisessa työvoimassa. On toki olemassa ihmisiä, jotka jopa mielellään osallistuvat jour-

nalismien tekemiseen ilman korvausta (Ahva 2016; 2018). Suurin osa ei kuitenkaan ole tähän valmis, puhumattakaan siitä, millaisia muun muassa eriarvoistamiseen liittyviä eettisiä ongelmia nousee pintaan, kun pohditaan työn teettämistä oman organisaation ulkopuolisilla toimijoilla ilman, että tuosta työstä maksetaan minkäänlaista korvausta.

Medioiden halua kontrolloida voi myös soveltaa verkkokommentoinnin valvontaan ja muihin kommentointia koskeviin käytäntöihin. Missä määrin tässä valvonnassa ja kommentointimahdollisuuksiin tehdyissä rajoituksissa on kyse siitä, että media haluaa määrittää, mistä asioista sen sivuilla ja laajemmin julkisessa todellisuudessa keskustellaan? Pyrkiikö media tässäkin suhteessa toteuttamaan jonkinlaista portinvartijan, tai ainakin portin tarkkailijan roolia?

5. Tavoitteet ja tutkimustehtävä

Lähestyn verkkokommentointia uutismedioiden verkkosivuilla ja siihen liittyviä käytäntöjä seuraavanlaisen tutkimuskysymyksen kautta:

Millaisia verkkojuttujen kommentointia koskevia käytäntöjä uutismedioilla on omilla verkkosivuillaan ja millä tavoin mediat näitä käytäntöjä perustelevat?

On syytä tarkentaa, että käsittelen tutkimuksessani ainoastaan medioiden omilla verkkopalustoilla (proprietary platforms) tapahtuvaa kommentointia. Monet uutismediat tarjoavat mahdollisuuden osallistua keskusteluun myös sosiaalisen median kautta, ja aiheesta onkin tehty joitain kiinnostavia tutkimuksia (esim. Villi 2012). Sosiaalinen media on kuitenkin ympäristönä erilainen ja siihen kuuluu niin monia kanavia, että tutkimuksen aiheen rajaaminen saattaisi muodostua haastavaksi. Tulisiko esimerkiksi medioiden omilla Facebook- ja Instagram-sivuilla tapahtuvan keskustelun lisäksi huomioida twiitit, joihin medioiden Twitter-tunnus on merkitty? Sosiaalinen media toki kytkeytyy vahvasti yleisön osallistamiseen, joten se tulee esille myös haastateltujen vastauksissa ja sitä kautta analyysissa. Varsinaisen verkkokommentoinnin osalta keskityn kuitenkin yksinomaan medioiden omilla verkkosivuilla tapahtuvaan keskusteluun. Tämä pitää sisällään myös sosiaalisen median tunnuksilla toimivan keskustelun, mikäli keskustelu tapahtuu median omilla verkkosivuilla esimerkiksi Facebookin keskusteluliittännäisen kautta.

Huomioin tutkimuksessani tietysti myös kommentointia koskevissa käytännöissä tapahtuneet muutokset. Näiden muutosten osalta olen valinnut tarkasteltavaksi aikaväliksi vuodet 2015–2019.

Lähdin tutkimusongelmassani liikkeelle konkreettisista esimerkeistä, joiden viitoittamana myös valitsin mediat, joiden edustajia haastattelin. Helsingin Sanomien omistama Nyt sulki kommentoinnin kokonaan vuonna 2015, ja Helsingin Sanomat siirtyi vuoden 2019 keväällä vaatimaan joidenkin juttujen kommentoinnissa käyttäjien oikeaa nimeä nimimerkin sijaan. MTV sulki kommentoinnin myös vuonna 2015, tosin vain tiettyjä aiheita käsittelevistä teksteistä. Myöhemmin kommentointimahdollisuus on poistettu kaikista uutisista. Lähestyin MTV:tä, mutta he eivät suostuneet haastatteluun. Iltalehti on jo huomattavan kauan noudattanut käytäntöä, jossa tiettyjä aihealueita, kuten esimer-

kiksi maahanmuuttoa ja turvapaikanhakijoita koskevat uutiset on rajattu kommentoinnin ulkopuolelle. Iltalehti ei kuitenkaan vastannut haastattelupyyntöön.

Uusi Suomi poisti kommentointimahdollisuuden nimimerkillä vuonna 2012. Kommentointi oli edelleen mahdollista, mutta ainoastaan rekisteröidyllä käyttäjätunnuksella. Tällaiseksi tunnukseksi kelpaa Facebook-tunnus, Google-tunnus tai ylläpidolta pyydetty tunnus. Uusi Suomi on siinä mielessä kiinnostava tapaus, että sen sivuille voi tarjota blogikirjoituksiaan periaatteessa kuka tahansa. Tässä mielessä se on tutkimuksessa haastateltavista medioista lähimpänä Brunsin (2005) määrittelemän participatory journalismin mukaista sivustoa. Voidaan miettiä, läpäiseekö se Woodin participatory-testin. Vaikka kaikki lukijoiden tuottama materiaali poistettaisiin sivustoilta, jäisi sinne silti relevanttia sisältöä, mutta koska sivuston kahden blogipalvelun sisältö on toimituksen ulkopuolisten ihmisten eli yleisön tuottamaa, näyttäisi sivusto ehdottomasti erilaiselta tällaisen toimenpiteen jälkeen.

Ilkka uudisti kommentointijärjestelmäänsä joitakin vuosia sitten ja otti käyttöön kommentoinnin Facebookin keskustelu-pluginin kautta. Aiemmin kommentointi oli mahdollista rekisteröidyllä käyttäjätunnuksella, johon oli liitetty nimimerkki. Haastattelin Ilkkaa ja Uutta Suomea myös kandidaatintutkielmaani varten. Juuri näistä haastateluista kävi ilmi, että mediat olivat muuttaneet kommentointijärjestelmäänsä vuosina 2014 (Ilkka) ja 2012 (Uusi Suomi). (Iivanainen 2016)

Ylellä ei muutaman vuoden ajan ollut verkkosivuillaan lainkaan mahdollisuutta kommentoida uutisia. Tämä oli tilanne vielä keväällä vuonna 2016, kun haastattelin Ylen edustajaa kandidaatintutkielmaani varten. Sitten Yle on kuitenkin lisännyt kommentointimahdollisuuden sivuilleen, mutta vain joihinkin valikoituihin uutisiin.

Loppujen lopuksi päädyin haastattelemaan edustajia Helsingin Sanomista, Yleltä, Ilkasta¹⁸, Keski-suomalaisesta, Uudesta Suomesta ja Turun Sanomista. Keski-suomalainen ja Turun Sanomat tulivat täydentämään aineistoa, osittain siksi, että MTV ja Iltalehti jäivät pois, ja siksi, että Nytin toimitus kehotti olemaan yhteydessä emäsivusto Helsingin Sanomiin, jonka kommentointia koskevat käytännöt ovat erilaisia. Nytin juttuja ei edelleenkaan ole mahdollista kommentoida, kun taas Helsingin Sanomilla kommentointi on lähes aina mahdollista.

¹⁸ Ilkalla ja Pohjalaisella on yhteinen verkkotoimitus, joka hoitaa molempia verkkosivustoja. Tekstin selkeyttämiseksi kirjoitan tästä eteenpäin Ilkka, kun viittaan tähän toimitukseen ja sen hallinnoimiin verkkosivustoihin. Ilkka on lehdistä suurempi ja samalla koko konsernin päämedia.

On selvää, että aineisto ei ole erityisen laaja, mutta uskon, että sen pohjalta on mahdollista esittää joitain suuntaa antavia johtopäätöksiä. Etuna on ainakin se, että haastatteluvissa medioissa on jonkin verran vaihtelua: kaikki eivät siis yhtäältä ilmesty samalla levikkialueella tai toisaalta ole valtakunnallisesti luettuja. Käsittelen medioiden eroja tarkemmin alaluvussa 6.2 (Tutkimuksen eteneminen).

6. Aineisto ja menetelmät

Lähestyn tutkimusaihetta teemahaastatteluiden kautta, joten haastattelut myös muodostavat tutkimukseni oleellimmän aineiston. Tämän lisäksi hyödynnän tutkimuksessa tietoa, jota olen poiminut uutismedioiden julkisista kommentoinnin säännöistä ja niistä artikkeleista, joissa mediat perustelevat kommentoinnin rajoittamista. Näissä teksteissä valaistaan enimmäkseen nykyisiä moderointi- ja kommentointikäytäntöjä, mutta joissain tapauksissa myös kerrotaan uusista käytännöistä ja siitä, millaisia syitä näiden uudistusten taustalla on.

Vaikka haastattelut ovat pääasiallinen tutkimusaineistoni, antavat nämä kirjalliset lähteet sille merkittävää tukea. Niiden avulla saan luontevasti laajennettua aineistoani ilman, että työmäärä paisuu valtavan suureksi. Nämä keskusteluohjeita koskevat sisällöt ovat peräisin Alma Talentilta, Uudelta Suomelta, Helsingin Sanomilta, Yleltä ja Turun Sanomilta. Tämän lisäksi mukana on käytäntöjen muutoksista kertovia artikkeleita Helsingin Sanomilta, Keski-suomalaiselta ja Turun Sanomilta. Yhteensä tekstejä on siis kahdeksan kappaletta. Näiden aineistojen sisältö on liitteenä tutkielman perässä (Liitteet 2a, 2b, 2c, 2d, 2e, 2f, 2g, 2h)

6.1 Aineiston hankinta ja metodi

Käytin tutkimukseni menetelmänä teemahaastattelua eli puolistrukturoitua haastattelua. Keskusteleva, mutta kuitenkin osin ennalta määrättyä rakennetta noudattava haastattelu tuntui luontevimmalta tavalta hankkia materiaalia tutkimukseen, jossa on huomioitava valitun joukon henkilökohtaiset kokemukset ja näkemykset. Verkkokommentointia koskevat käytännöt ja niille annetut perustelut ovat tutkimuksen keskeinen osa, ja sikäli kuin ne noudattavat kunkin median määrittämää linjausta, ei niitä voida pitää järin subjektiivisina. Kuitenkin myös verkkokommentointia ja laajemmin osallistavaa journalistiikkaa ja yleisön ja median suhdetta koskevat näkemykset ovat tutkimuksessa oleellisia, ja niissä henkilökohtaiset näkökulmat nousevat väistämättä esille. Metodologisesti teemahaastattelussa korostetaan niin ihmisten tulkintoja asioista, heidän asioilleen antamia merkityksiä kuin sitä, miten merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa, ja siksi pidän menetelmää parhaiten tarkoitukseeni sopivana (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48)¹⁹.

¹⁹ Viittaukset ovat Hirsjärven ja Hurmeen teokseen, mutta tietoa haastattelusta tutkimusmenetelmänä tarjoavat myös Gubrium & Holstein (2003) sekä Rubin, Herbert & Rubin (2004).

Teemahaastattelussa pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimustehtävän mukaisesti niin, että valitut teemat pohjautuvat tutkimuksen viitekehykseen, mutta menetelmä ei pakota sitoutumaan tiukasti etukäteen tiedetyissä kysymyksissä pitäytymiseen, vaan antaa mahdollisuuden myös tätä avoimemmalle keskustelulle. Kuten Hirsjärvi & Hurme (1982, 8) toteavat, teemahaastattelu ”on osoittautunut menetelmäksi, joka sallii tutkimuksen kohteeksi valittujen henkilöiden mahdollisimman luontevan ja vapaan reagoinnin” ja ”joka hyvin toteutettuna ottaa huomioon ihmisen sekä ajattelevana että toimivana olentona”.

Kieltämättä oma tutkimukseni olisi ollut mahdollista toteuttaa myös syvähaastatteluna. Se tarjoaa menetelmänä vielä enemmän vapautta, koska vain keskusteltava ilmiö on määritelty. Jonkinlainen rakenne antaa kuitenkin paremman tai ainakin sujuvamman vertailupohjan haastattelun vastauksille ja helpottaa näin aineiston analysointia. En toisaalta myöskään näe, että syvähaastattelulla olisi oman tutkimukseni puitteissa ollut merkittäviä etuja teemahaastatteluun nähden. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75)

Teemahaastattelussa käytetty valmiiksi laadittu kysymysrunko antaa tilaa tarkentaville kysymyksille, mutta tarjoaa saman, selkeän rakenteen kaikille haastatteluille. Vastaukset ovat näin helposti vertailtavissa. Lomakehaastattelussa olisin joutunut muotoilemaan kaikki kysymykset valmiiksi, enkä olisi voinut esittää yksityiskohtiin keskittyviä jatkokysymyksiä. Se olisi siis ollut turhan tarkasti strukturoitu malli.

Tietysti valitsemassani metodissa on myös omat ongelmansa. Hirsjärvi ja Hurme (1982, 48) nimittävät haastatteluita eräänlaiseksi eri osapuolten kielipeliksi, jossa nämä osapuolet kuulemansa kautta tekevät päätelmiä toistensa ajatus- ja tunnemaailmasta. Sekä haastattelutilannetta, että aineiston tulkintaa saattaa vaikeuttaa se, että haastattelijalla ja haastateltavalla ei ole yhteistä sanastoa ja se, että osapuolet sekä tahallisesti että tahattomasti pelaavat sanoilla ja ilmauksilla. Näistä ensin mainittu ei oman tutkimukseni tapauksessa näyttäytynyt merkittävänä ongelmana, koska haastateltavat olivat osallistavan journalismin kanssa tekemisissä olevia, alalla työskenteleviä ihmisiä, joiden diskurssin oli perusteltua olettaa olevan ainakin tärkeimmiltä osin yhteneväinen omani kanssa. Jälkimmäistä ongelmaa sen sijaan on syytä pohtia enemmänkin. Kuten Hirsjärvi ja Hurme (1982, 48) toteavat, sanoilla ja ilmauksilla tehtävä peli tekee mahdolliseksi sen, että tulkinnoissa tapahtuu monenlaisia virheitä.

Tukeudun tässä kuitenkin jo luvun alussa mainitsemaani asiaan, eli siihen, että tutkimukseni ytimessä ovat verkkokommentointia koskevat käytännöt ja osallistavaan jour-

nalismiin liittyvät näkemykset. Hankin tietoa näistä asioista, ja tutkin niitä sisällönanalyysin avulla. Kyse on varsin konkreettisista tiedoista: oleellisia kysymyksiä ovat esimerkiksi missä määrin kommentointi on mahdollista, millaisia rajoituksia sillä on ja missä määrin yleisö voi osallistua. Vastaukset tällaisiin kysymyksiin tuskin ovat, tai ainakaan niiden ei tulisi olla, niin monitulkintaisia ja alttiita hämärtymiselle, että sanavallinat tai muu kielipeli voisivat saada ne näyttämään haastattelijan päässä toisenlaisilta, kuin millaisina haastateltava on ne tarkoittanut. Vaikka valitsemani metodi perustuukin vuorovaikutukseen toisten ihmisten kanssa, tutkittavat asiat eivät sinänsä liity yksittäisten ihmisten tunteisiin tai mielenliikkeisiin, vaan ennemminkin medioiden käytäntöihin. Haastateltavien näkemykset osallistamisen ja osallistumisen merkityksestä sekä median ja yleisön välisestä suhteesta ovat vähemmän konkreettisia, mutta arvelen, että näissäkin asioissa yhteinen ala ja diskurssi vähentävät mahdollisuuksia väärin tulkintoihin. Pyrin myös puolistrukturoidun haastattelurunkoni laatimisessa siihen, että haastateltavat pääsisivät esittämään konkreettisia esimerkkejä, jotka niin ikään voisivat helpottaa sisällönanalysoimista.

Toteutin kaikki haastattelut kasvotusten. Haastattelu oli luonteeltaan sellainen, että uskoin kasvokkaisen vuorovaikutuksen tuottavan parhaan lopputuloksen. Haastatteluiden tekeminen puhelimitse olisi tuntunut kankealta ja viralliselta, eikä keskustelussa välttämättä olisi päästy samanlaiseen rentoutuneeseen tunnelmaan. Lisäksi puhelinkeskustelu on lopulta varsin rajattu vuorovaikutuksen muoto: eleet ja muu vastaava viestintä katoaa, kun toisesta osapuolesta havaitsee vain äänen. Hirsjärven ja Hurmeen (1982) mainitsema mahdollisimman luonteva ja vapaa reagointi ei tällaisessa tietyistä näkökulmista puutteellisessa vuorovaikutuksessa toteudu aivan niin hyvin.

Lähestyin jokaista mediaa soittamalla tai sähköpostilla, kerroin tutkimukseni aiheen ja tiedustelin, ketä tai keitä minun olisi syytä pyytää haastateltavaksi. Tämän jälkeen sovin jokaisen median edustajan kanssa haastattelun, johon kehotin varaamaan aikaa ainakin tunnin. Nauhoitin haastattelut, litteroin ne ja siirryin sitten analysoimaan niitä. Litteroitua haastattelutekstiä tuli kaiken kaikkiaan yli 80 sivun verran. Haastatteluiden lisäksi aineistooni kuuluivat aiemmin mainitsemani julkiset materiaalit, jota erinäiset mediat ovat julkaisseet verkkosivuillaan.

6.2 Tutkimuksen eteneminen

6.2.1 Haastattelut

Noudatin haastatteluissa kysymysrunkoa, johon olin hahmotellut kolme teemaa. Näiden teemojen alle olin kerännyt joukon mahdollisia kysymyksiä. Haastattelukysymyksissäni lähdin liikkeelle tutkimukseni teoreettisen viitekehyksen muodostamista aiheista eli yleisön osallistumisesta ja osallistamisesta sekä yleisön roolin muuttumisesta ja yleisön ja median suhteesta ja siirryin sitten konkreettisesti verkkokomentointiin liittyviin käytäntöihin ja mahdollisuuksiin. Kysymysrunko on liitteenä tutkielman perässä (Liite 1).

Haastattelin kuuden eri uutismedian edustajaa. Nämä mediat olivat Helsingin Sanomat, Ilkka, Yle, Keskisuomalainen, Uusi Suomi ja Turun Sanomat. Joukossa on siis kolme valtakunnallisesti luettua mediaa (Yle, Helsingin Sanomat ja Uusi Suomi) sekä kolme maakuntalehteä (Keskisuomalainen, Ilkka, Turun Sanomat). Yle ja Uusi Suomi muodostavat lisäksi eron muihin haastateltuihin medioihin siinä, että kumpikaan ei ilmesty perinteisen sanomalehden muodossa. Uusi Suomi on puhtaasti verkossa ilmestyvä media ja Yle taas toimii verkon lisäksi televisiossa ja radiossa.

Haastateltavat ihmiset toimivat hieman erilaisissa tehtävissä, mutta kaikki olivat vahvasti tekemisissä verkkokomentoinnin kanssa ja osasivat kertoa myös laajasti yleisön osallistumiseen, yleisön ja median suhteeseen ja yleisön roolin muuttumiseen liittyvistä asioista. Turun Sanomista haastattelin kahta ihmistä, jotka molemmat kuuluivat verkkotoimitukseen. Samaten Ilkan ja Keskisuomalaisen edustajat työskentelivät verkkotoimituksessa. Uuden Suomen edustaja vastasi moderoinnista. Helsingin Sanomien edustaja ei työskennellyt toimittajan tehtävissä, mutta oli työssään paljon tekemisissä verkkokomenttien kanssa ja osasi parhaiten avata syitä kommentointia koskevien käytäntöjen ja etenkin niissä viime aikoina toteutettujen uudistusten taustalla. Seitsemästä haastateltavasta kaksi oli naisia, loput viisi miehiä. Iät vaihtelivat vajaasta kolmekymmenestä yli viiteenkymmeneen. Kaikilla oli kokemusta alalta useita vuosia, kokeineimmilla useita vuosikymmeniä. Haastateltavat esiintyvät tutkielmassa anonymineinä, koska vaikka verkkokomentointia koskevat käytännöt eivät sinänsä ole arkaluontoisia ja yksittäisiin ihmisiin kiinnitettäviä, nousi haastatteluaineistossa esille myös joitain tällaisiksi luokiteltavia seikkoja. Yksi haastateltavista ilmaisi, että hän yrittää työnsä vuoksi pysyä poissa julkisuudesta, kun taas toinen toivoi, ettei suoria, nimellä varustettuja sitaatteja käytettäisi. Tämä antaa nähdäkseni riittävät perusteet häivyttää haastateltavien

henkilöllisyys. Viitaan haastateltaviin kunkin median edustajina tai haastateltavina (esimerkiksi Helsingin Sanomien edustaja), kun taas sitaateissa olen merkinnyt heidät seuraavasti: H1 (Ilkka), H2 (Yle), H3 (Keskisuomalainen), H4 (Uusi Suomi), H5 (Helsingin Sanomat), H6 (Turun Sanomat) ja H7 (Turun Sanomat).

Teemahaastattelun luonteen mukaisesti kysymyspatteristo ei ollut ehdottoman lukoon lyöty, ja ensimmäinen kysymys oli aina varsin avoin (esimerkiksi ”Kertoisitko mietteitäsi verkkokommentoinnista?”). Olin ennen haastatteluiden tekemistä valmistautunut kysymään tarkentavia- ja lisäkysymyksiä, mikäli uskoin niiden tuottavan hyödyllisempiä ja enemmän tutkimukseni kannalta oleellista tietoa sisältäviä vastauksia. Haastattelu noudatteli siis Hirsjärven ja Hurmeen hahmottelemaa suppilotekniikkaa, jossa edetään yleisistä kysymyksistä spesifisiin. Tarkoituksena on antaa haastateltavalle mahdollisuus käsitellä aihetta häntä itseään kiinnostavasta näkökulmasta ja hänen kykyjään vastaavalla tavalla. Omassa tutkimuksessani tämä osoittautui oleelliseksi senkin vuoksi, että haastateltavat työskentelivät erilaisissa tehtävissä organisaationsa sisällä, vaikka kaikki olivatkin tiiviisti tekemisissä verkkokommentoinnin kanssa. (Hirsjärvi & Hurme 1982, 87)

Haastatteluja tehdessä mainitsemani lisäkysymykset osoittautuivat joka tapauksessa toisinaan tarpeellisiksi. Osan kysymyksistäni olin hahmotellut osaksi haastattelurunkoa, mutta toisinaan kysymykseni liittyivät kiinteästi haastateltavien vastauksiin, eivätkä siten olleet ennakoitavissa. Lisäksi haastateltavat ottivat usein jo varhaisessa vaiheessa esille asioita, joihin liittyviä kysymyksiä olin koonnut vasta hahmottelemani rungon loppupuolelle. Kerron tarkemmin haastattelujen kulusta ja sisällöistä luvussa 7 eli analyysiosiossa.

Haastattelurunkoni ensimmäinen teema on yleisön osallistuminen ja osallistaminen. Tässä vaiheessa esitin kysymyksiä yleisesti yleisön osallistumisen mahdollisuuksista medioiden verkkosivuilla ja tiedustelin haastateltavien mielteitä siitä, onko yleisön osallistuminen tärkeää ja jos on niin miksi. Esitin myös kysymyksiä siitä, onko yleisö halukas osallistumaan ja onko medioiden näkemys yleisön osallistumisesta muuttunut vuosien varrella.

Toinen teema on yleisön roolin muuttuminen ja yleisön ja median välinen suhde. Johdattelin haastateltavia aiheeseen toteamalla, että yleisön osallistumisen ja osallistamisen seurauksena myös yleisön roolin voidaan nähdä muuttuneen. Tämän lisäksi median ja yleisön välinen suhde on saattanut muovautua. Tämän jälkeen kyselin ajatuksia

yleisön roolista nykyisessä mediamaisemassa ja siitä, onko se mahdollisesti muuttunut. Vastaavasti tiedustelin myös haastateltavien mielteitä yleisön ja median suhteesta ja siitä, onko siinä tapahtunut havaittavia muutoksia.

Kolmas teema on verkkokomentointi ja sitä koskevat käytännöt ja rajoitukset. Tässä vaiheessa haastatteluja pureuduin konkreettisesti niihin kommentoinnin mahdollisuuksiin, joita media verkkosivuillaan tarjoaa. Lisäksi esitin kysymyksiä siitä, mitä mieltä mediat ovat verkkokomentoinnista osallistamisen muotona, miksi arvelevat sen olevan niin suosittua ja millä tavalla suunnittelevat kehittävänsä sitä tulevaisuudessa.

6.2.2 Analyysi

Hyödynnän haastattelulla kerätyn aineiston analysoinnissa aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmää. Tarkoituksena on selvittää, millaisia verkkokomentointia koskevia käytäntöjä uutismedioilla on ja miten mediat näitä käytäntöjä perustelevat ja edelleen mistä syistä käytäntöjä tai järjestelmää on muokattu, eli millaisia perusteluita medioiden edustajat kommentointimahdollisuuksia muovaaville toimenpiteilleen antavat. Tämä onnistuu parhaiten lähtemällä erittelemään aineistolähtöisesti esitettäviä syitä, sen sijaan että valitsisi teorian tai aiemman tutkimuksen ohjaamaan erittelyä. (Hirsjärvi ja Hurme 1982; Tuomi & Sarajärvi 2009)

Tärkeää on huomioida, että teemahaastattelu antaa mahdollisuuden analysoida muuta kuin sitä, mitä haastateltavat sanovat. Muun muassa Hirsjärvi ja Hurme (1982) painottavat eleiden ja äänenpainojen merkitystä. Hyödynnän kuitenkin tutkimuksessani aineistolähtöistä sisällönanalyysia, jossa keskityn niihin asioihin, joita haastateltavat konkreettisesti sanovat. Tutkimukseni keskiössä olevat asiat, eli uutismedioiden verkkosivujen kommentointia koskevat käytännöt ja niiden taustalla vaikuttavat tekijät, ovat lopulta varsin konkreettisia. Haastatteluiden ja vähemmässä määrin kirjallisen aineiston kautta pääsen kuulemaan, miten mediat perustelevat näitä käytäntöjä. Toki kuulen myös haastateltavien näkemyksiä osallistavaan journalismiin ja yleisön ja median suhteeseen kytkettyissä asioissa, kuten aiemmin mainitsin. Nämä henkilökohtaiset näkemykset ovat tärkeitä, mutta haastateltavat esiintyvät kuitenkin haastatteluissa ensisijaisesti mediansa ja toimialansa tai ammattinsa edustajina, eivät yksityishenkilöinä. Haastattelutilanteen tunnelman, epäröinnin, erilaisia tunteita ilmaisevien maneerien ja yksittäisten eleiden analysointi voisi olla perusteltua, jos tutkimuksessa tarkasteltaisiin asioita, joissa tällaisten seikkojen huomioimisella voisi olla vaikutusta siihen, millaisena analysoitava

tieto näyttäytyy. Kommentointikäytäntöjen ja niiden perustelujen tulisi kuitenkin olla luonteeltaan sellaisia, että niiden sisältö ei ole tulkittavissa kovin monitahoisesti riippuen siitä, millä tavalla ne on esitetty. Nähdäkseni elekielen ja muiden vastaavan, osin tiedostamattoman nonverbaalisen viestinnän analysointi myös vaatisi sellaista ammatillista perehtymistä, jota minulla ei valitettavasti ole.

Haastattelut tehtyäni siirryin sisällönanalyysin ensimmäiseen vaiheeseen, eli nauhoittamieni haastatteluiden kuuntelemiseen ja litterointiin. Tämän jälkeen oli vuorossa kirjoitettuun muotoon puettujen haastatteluiden lukeminen ja sisältöön perehtyminen. Varsinainen analyysi alkoi aineiston redusoinnilla eli pelkistettyjen ilmausten etsimisellä ja listaamisella. Tämän jälkeen etsin samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia ja näiden perusteella jaottelin aineiston erilaisiin ryhmiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–112)

Teemahaastattelun luonteesta johtuen kaikki haastattelut eivät edenneet aivan samoja polkuja, mutta samat teemat tulivat käsitellyksi kaikissa. Jotkut haastateltavat olivat avoimempia kertomaan taustoista kuin toiset, ja haastatteluiden kesto vaihtelikin noin puolesta tunnista hieman yli tuntiin. Tilanteissa, joissa tuntui siltä, että tarvitsin lisää tietoa tai joissa mieleeni tuli jokin selkeä asia, johon toivoin tarkennusta, esitin jatkokysymyksiä hahmottelemani rungon ulkopuolelta. En kuitenkaan halunnut painostaa haastateltavia lisätiedon antamiseen tai näkemyksiensä avaamiseen, eikä sellainen sopisi teemahaastattelun luonteeseenkaan. Muutaman kerran haastateltavat pyysivät toistamaan kysymyksen ja joitakin kertoja jouduin myös selventämään ja tarkentamaan sitä, mitä kysymykset koskivat. On ymmärrettävää, etteivät kaikki ymmärrä kysymyksiä samalla tavalla, ja senkin vuoksi tarkennukset ovat hyödyllisiä. (Hirsjärvi & Hurme 1982)

Joskus saamani vastaukset olivat yllättäviä, koska niissä nousi esille erilaisia asioita, kuin niitä, joita olin haastattelua suunnitellessani ennakoanut. Joskus esittämäni jatkokysymykset liittyivätkin ennakoimiini aiheisiin, joihin haastateltava oli vastauksessaan jättänyt vastaamatta. Myös Hirsjärvi ja Hurme (1982, 86) huomioivat tällaisen menettelyn mahdollisuuden ja toteavat, että yksi teemahaastattelun eduista on siinä, että haastattelijä voi välittömästi havaita niin sanotut väärät reaktiot ja pyrkiä lisäkysymyksin oikaistamaan tiedonannon suuntaa. En silti yrittänyt muovata haastattelua liikaa omien ennakkokäsitysteni mukaiseksi, enkä suhtautunut vastauksiin väärinä. Pikemminkin näin asian niin, että pyrkimyksenäni oli yrittää kerätä tietoa ja näkemyksiä mahdollisimman laajasti. Jos haastattelun kumpikin osapuoli tulee miettineeksi asioita ja näkökulmia, joita toinen ei, on hyvä, että ne myös nousevat esiin haastattelussa. Näin tietoa tulee kerät-

tyä mahdollisimman paljon. Omissa haastatteluissani tapahtui juuri näin, mikä kertoo toki myös tutkittavan aiheen monimuotoisuudesta, vaikka ytimessä onkin sinänsä spesifinen osa laajaa osallistavan journalismin kenttää. Toisaalta verkkokomentointia, kuten muitakin osallistavan journalismin ilmentymiä, tuskin olisi mahdollista tutkia ja käsitellä tyydyttävästi kaikesta muusta irrallaan.

Kaikissa haastattelutilanteissa olin kasvotusten kahden kesken haastateltavan kanssa,²⁰ paitsi Turun Sanomien haastattelussa, jossa haastateltavia oli kaksi. On tietysti mahdollista, että tämä muista poikkeava haastattelutilanne vaikutti ilmapiiriin ja osapuolten dynamiikkaan, mikä puolestaan saattoi johtaa erilaisiin vastauksiin. Tällaiset tekijät on syytä huomioida, mutta tässäkin kohdassa korostan, että tutkimukseni ensisijaisena tavoitteena on tutkia uutismedioiden verkkokomentointia koskevia käytäntöjä, joista annetun tiedon ei pitäisi olla siinä määrin riippuvaista edellä mainitusta tekijöistä kuin esimerkiksi arkojen ja henkilökohtaisten, haastateltavia ihmisinä koskettavien asioiden ruotiminen. Turun Sanomien haastateltavat olivat joka tapauksessa molemmat verkkokomentoinnin ja muun yleisön osallistamisen hyvin tuntevia ihmisiä, jotka olivat työskennelleet yhdessä useita vuosia. Yhdessä he osasivat kertoa verkkokomentoinnista enemmän kuin kumpikaan yksin, ja haastattelutilanteessa he saattoivat myös luontevasti täydentää toistensa vastauksia.

Tein haastattelut melko pitkällä aikavälillä, kuitenkin vuoden sisällä: ensimmäisen vuoden 2018 marraskuussa ja viimeisen vuoden 2019 lokakuussa. Tämän vuoksi oli syytä tarkistaa, etteivät haastateltujen medioiden käytännöt olleet ratkaisevasti muuttuneet kuluneena aikana. Mikäli näin oli tapahtunut, olen lisännyt maininnan muutoksista tekstiin.

20 Tämä tarkoittaa sitä, että haastatteluun ei osallistunut kukaan muu, ei sitä, että jokainen haastattelu olisi tehty suljetussa tilassa, jossa ei ollut läsnä ketään muuta. Haastatteluympäristö vaihteli: neljä haastattelua tehtiin suljetuissa neuvotteluhuoneissa, kaksi toimitusrakennusten kahvilatiloissa. Mainittavia keskeytyksiä tai häiriöitä ei haastatteluiden aikana tapahtunut. Koin, että saimme jutella rauhassa. Siksi arvelen, että toisenlaisella ympäristöllä ei olisi ollut suurta vaikutusta haastateltavien vastauksiin.

7. Tulokset

Tässä luvussa käyn teemoittain läpi aineistoni sisällön. Koska aineisto on hankittu teemahaastattelun kautta, oli siinä jo ennen varsinaista analyysia helposti hahmotettavissa erilaisia teemoja, jotka helpottavat redusointia ja ryhmittelyä. Nämä teemat eivät olleet lukkoon lyötyjä, vaan lähinnä ajatustyötä helpottavia ja keskeneräisen tutkimuksen käsittelemiä aiheita konkretisoivia. Teemoihin tuli muutoksia analyysin edetessä, kun samankaltaisuuksien ja eroavaisuuksien etsiminen tuotti tuloksia.

Ensimmäiseksi teemakseni on muodostunut verkkokomentointi ja sen rajat: ketkä voivat kommentoida ja mitä voi kommentoida. Vaikka on olemassa sivustoja, joilla kuka tahansa voi kommentoida kirjoittamalla viestin kommenttikenttään, on verkkokomentoinnille tavallisesti annettu jonkinlaiset ehdot. Kommentointi voi olla esimerkiksi mahdollista vain rekisteröidyllä käyttäjätunnuksella, joka pitää vahvistaa sähköpostilla. Kommentointi voi myös tapahtua sosiaalisen median, kuten Facebookin käyttäjätunnuksilla. On myös oleellista tietää, mitä kaikkea käyttäjät voivat sivustoilla kommentoida. Onko kommentointimahdollisuus kaikissa jutuissa, vai vain harvoissa, erikseen valituissa?

Toinen teemani on verkkokomentoinnin valvonta ja median vastuu. Tässä on oleellista saada selville, kuinka keskustelua valvotaan ja kuinka usein keskusteluun täytyy puuttua. Edelleen on syytä selvittää, mitä keskusteluun puuttuminen käytännössä tarkoittaa: poistetaanko kommentteja ja suljetaanko keskusteluketjuja? Onko käytössä ennakkomoderointi vai jälkimoderointi? Huomionarvoista on sekin, että myös moderoinnissa voi olla läsnä yleisön mahdollisuus osallistua esimerkiksi ilmiantamalla viestejä. Keskustelun valvontaan liittyy oleellisesti myös median vastuu. Ovatko uutismedioiden verkkosivuilla julkaistut kommentit kommentoijan vai median vastuulla, vai molempien? On toki otettava huomioon, että Journalistin ohjeisiin ja niiden liitteeseen sitoutuneet mediat ovat jo ottaneet tietynlaisen vastuun. Liitteessä nimittäin linjataan, että medioiden toimitusten tulee pyrkiä estämään yksityisyyden suojaa ja ihmisarvoa loukkaavien sisältöjen julkaiseminen ja että niiden tulee viipymättä poistaa tiedossa olevat ihmisarvoa ja yksityisyyden suojaa loukkaavat sisällöt (JSN 2011). Tällöin tarkasteltavaksi asiaksi muotoutuukin se, missä määrin media kantaa vastuun sisällöstä ja millaisena toimitukset itse näkevät asian. Voidaanko tässä yhteydessä lukijoiden tuottamia si-

sältöjä, tässä tapauksessa verkkokommentteja, rinnastaa toimituksen tuottamaan sisältöön?

Kolmantena teemana on muut yleisön osallistamisen tavat, eli kaikki ne verkkokommentoinnin ulkopuoliset tavat, joilla yleisö voi osallistua keskusteluun tai sisällöntuotantoon tai kommunikoida median kanssa. Millaisia osallistumisen mahdollisuuksia mediat tarjoavat yleisölle? Tämä teema on oleellinen ennen kaikkea siksi, että on tärkeää nähdä verkkokommentointi suhteessa muihin osallistamisen tapoihin.

Neljäs teema on yleisön osallistumisen merkitys ja median suhtautuminen yleisöön. Millaisena media näkee yleisön ja miten tärkeänä se pitää sitä, että yleisöllä on mahdollisuus osallistua?

Viides ja viimeinen teema on verkkokommentoinnin ja osallistamisen tulevaisuus. Oleellista on selvittää, millaisia suunnitelmia kullakin medialla on verkkokommentoinnin ja muiden osallistamisen tapojen varalle. Onko verkkokommentointi hyvä tapa osallistaa yleisöä? Pitäisikö sitä kehittää? Vai onko suunnitelmissa luoda ja kehittää uusia osallistumisen tapoja? Millaisena osallistavan journalismin tulevaisuus ylipäättään näytetään? Tässäkin teemassa verkkokommentointi asettuu muiden osallistamisen tapojen joukkoon.

Analyysivaiheessa tarkastelin, mitä haastateltavat tarkalleen näistä teemoista sanoivat. Oleellisinta oli selvittää, millaisin tavoin mediat perustelevat nykyisiä verkkokommentointia koskevia käytäntöjään. Jos näissä käytännöissä on tapahtunut joitain muutoksia, millaisia perusteluja niille tarjotaan? Mitä mieltä mediat ovat verkkokommentoinnista osallistamisen tapana ja millaisena ne näkevät sen tulevaisuuden? Näiden aiheiden ja kysymysten kautta on myös luontevaa tarkastella laajempaan tutkimukselliseen viitekehykseen kytkeytyviä asioita, eli sitä, millaiseksi mediat mieltävät yleisön roolin osallistavassa journalismissa tai nykyisessä mediakulttuurissa ylipäättään. Entä miten he kokevat yleisön ja median välisen suhteen ja siinä tapahtuneet muutokset?

7.1 Verkkokommentointi ja sen rajat

7.1.1 Kommentointiin vaadittavat tunnukset

Kaikilla haastatelluilla medioilla on verkkosivuillaan mahdollisuus kommentointiin. Yhdelläkään sivustolla kommentointi ei kuitenkaan ole mahdollista ilman jonkinlaisia tunnuksia. Näiden tunnusten luonne vaihtelee.

Ilkalla on käytössä Facebook-tunnuksilla kommentointi, kun taas Helsingin Sanomilla kommentointi on mahdollista rekisteröidyllä tunnuksella, johon on liitetty nimi-merkki. Joissain Helsingin Sanomien uutisissa kommentointi onnistuu kuitenkin ainoastaan oikealla nimellä. Myös Turun Sanomilla kommentointi on mahdollista ainoastaan rekisteröidyllä käyttäjätunnuksella, mutta oman nimen käyttö on vapaaehtoista. Käyttäjän on tunnusta tehdessään ilmoitettava toimitukselle nimensä ja sähköpostiosoitteensa, mutta hän saa valita, haluaako hän esiintyä sivustolla omalla nimellään vai valitsemallaan nimimerkillä. Keskisuomalaisella kommentointi on mahdollista ainoastaan lehden tilaajille.

Uudella Suomella on niin ikään käytössä kommentointi joko Facebook-tunnuksella, Google-tunnuksella tai ylläpidolta pyydytyllä tunnuksella. Tunnuksia on kahdenlaisia: tunnistamattomia ja tunnistautuneita. Käyttäjä pystyy tunnistautumaan liittämällä käyttäjäprofiiliinsa oikean nimen ja tunnistettavan kasvokuvan. Ylläpidolta pyydettävät tunnukset ovat valmiiksi tunnistautuneita, ja ne saadakseen käyttäjän tulee ilmoittaa nimensä, sähköpostinsa ja puhelinnumerosa sekä tarjota tunnistettava kasvokuva profiilikuvaksi. Uudella Suomella ei ole käytössä vahvaa tunnistautumista esimerkiksi pankkitunnuksilla, mutta puhelinnumerolla ylläpito voi tarkistaa Fonectasta, onko kyseessä todellinen henkilö, mikäli tämän puhelinnumero on julkista tietoa. Puhelinnumeroa ei haastateltavan mukaan käytetä mihinkään muuhun. Haastattelun tekemisen jälkeen Uuden Suomen verkkosivut ovat uudistuneet, ja samalla on otettu käyttöön uusi Alma-tunnus. Ylläpidolta pyydytyt tunnukset eivät enää toimi, ja Facebook- ja Google-tunnuksilla kirjautuessa käyttäjälle luodaan kirjautumisen yhteydessä uusi Alma-tunnus. Kommentointi ei siis ole mahdollista ilman tätä uutta tunnusta.

Ylellä kommentointiin vaaditaan Yle-tunnus, eikä kommentointi ole mahdollista kuin joissain uutisissa. Toimitus päättää itse, mitkä jutut avataan keskustelulle. Oletusarvoisesti missään julkaistussa jutussa ei ole kommentointimahdollisuutta, vaan kommentointi täytyy erikseen kytkeä päälle. Joskus tämä tehdään myös jälkikäteen.

7.1.2 Mitä voi kommentoida?

Kaikilla haastatelluilla medioilla paitsi Ylellä ja Turun Sanomilla käytäntö on se, että lähtökohtaisesti kaikki jutut ovat avoimia keskustelulle, mutta tapauskohtaisen harkinnan tuloksena joissain jutuissa kommentointimahdollisuus voidaan kytkeä pois päältä jo ennen jutun julkaisua. Turun Sanomilla on kuitenkin vain yksi selkeä rajoite, siinä missä

Ylellä oletusarvoisesti missään julkaistussa jutussa ei ole kommentointimahdollisuutta, vaan se kytketään erikseen päälle silloin, kun toimitus näkee keskustelun avaamisen olevan perusteltua. Jos aihe on sellainen, että siinä on esimerkiksi kaksi mahdollista kantaa, joista voi esittää perusteltuja mielipiteitä, keskustelu avataan. Mielipiteellisissä jutuissa, kuten kolumneissa, keskustelu pyritään aina avaamaan. Jos aiheesta taas jo etukäteen tietää, että sen ympärille ei synny millään lailla rakentavaa keskustelua, kommentointia ei avata. Lisäksi keskustelut saattavat olla auki vain tiettyyn päivämäärään ja kellonaikaan asti. Tämän aikamääreen ylityttyä keskustelu suljetaan, eikä kommentointi ole enää mahdollista. Ylen tarjoama verkkokeskustelu on näin ollen kaikista haastatelluista medioista rajatuinta. Muilla medioilla kommentointimahdollisuuden puuttuminen on enemmänkin poikkeus.

”Ihmisillähän on luontainen tarve keskustella eri asioista. Meille se nyt on aika luonteva osa julkisen palvelun yleisradioyhtiön toimintaa avata keskustelumahdollisuuksia. Me ei avata tällä hetkellä kaikista jutuista keskustelumahdollisuuksia. Lähtökohtaisesti pyritään avaamaan kaikkeen mielipiteelliseen aineistoon keskustelu ja sitten joitain päivän kiinnostavia aiheita sen päälle. Mutta erityisesti niissä mielipiteellisissä aineistoissa on nähty, ja se on yleensäkin kansainvälinen tapa, että niissä on oleellisinta avata keskustelu, että jos on näkökulmakirjoitus, jossa ollaan jotain mieltä, niin on varsin luontevaa, että ihmiset voi jatkaa debattia siitä. Olla samaa tai eri mieltä. Sillä tavallahan me niin kuin tarjotaan ihmiselle mielipiteiden rakennuspuita, jotta tää demokraattinen yhteiskunta toimii.” (H2)

Turun Sanomilla lehden vastaava päätoimittaja on linjannut, että mikäli rikoksen uhri on alaikäinen, ei tuota rikosta käsittelevään juttuun avata keskustelumahdollisuutta. Tätä perustellaan sillä, että uhria ja hänen lähiomaisiaan halutaan suojella pahalta mieleltä, he kun pääsevät muun yleisön tavoin lukemaan uutisia ja niiden kommentteja. Tämä on ainoa selvä kommentoinnin sulkemista tai sen avaamatta jättämistä koskeva sääntö. Muuten kaikki jutut ovat lähtökohtaisesti avoimia keskustelulle, mutta toimituksella on mahdollisuus myös avata juttu ilman kommentointimahdollisuutta tai sulkea kommentointimahdollisuus jälkeinpäin. Myös jo kertaalleen julkaistujen kommenttien poistaminen on mahdollista, mutta tätä ei pidetä hyvänä vaihtoehtona, koska tällöin jo kertaalleen hyväksyttäviksi katsotut kommentit poistettaisiin aivan kuin ne eivät olisikaan olleet sääntöjen mukaisia. Tämä taas saattaisi herättää kysymyksiä.

7.1.3 Kommentoinnin rajoittaminen

Keskisuomalaisella, Helsingin Sanomilla ja Turun Sanomilla oli melko hiljattain otettu käyttöön kommentointia rajoittavia uudistuksia. Keskisuomalaisella kommentoinnista oli tehty vuoden 2019 tammikuussa mahdollista ainoastaan tilaajille, kun sitä ennen kuka tahansa käyttäjätunnuksen luonut henkilö oli pystynyt kirjoittamaan kommentteja. Helsingin Sanomilla taas tuli saman vuoden keväällä voimaan käytäntö, jossa joihinkin uutisiin on mahdollista kommentoida ainoastaan oikealla nimellä. Molemmat mediat uskoivat näiden muutosten tekevän keskustelusta aiempaa asiallisempaa.

”...no lukijat tietää sen, kommentoijat itekin tietää, että se on aika hirveetä luettavaa välillä se kommentointialue. Ja se on melkein sama nyt missä niitä lukee, onks se Facebookki vai mikä lehti se on, nii se on melkein poikkeuksetta huonoa. Niin me ollaan nyt otettu agendaks, että yritettäs nyt olla se lehti, joka isännöi järkevää keskustelua. Mehän näytetään aika pahalta, kun se on sellanen villi länsi se keskustelupaikka, nii me ollaan tehty paljon eri toimenpiteitä et saatas siitä laadukkaampaa ja tää nimijuttu on, on yksi näistä toimenpiteistä. Ja sitten onhan olemassa myös tutkimuksia, jotka ei ollenkaan puolla tätä asiaa, että oikeella nimellä kommentoita järkevämmiin. Se voi hyvin pitää paikkansa. Mut ainakin me nyt sit näytetään uskottavimmilta ja sit ainakin ihmiset nyt sit käyttäytyy huonosti niillä omilla nimillä, jos ne niinku tulee käyttäytymään huonosti.”
(H5)

Keskisuomalaisen haastateltava kertoi, että muutoksen taustalla oli asiattoman keskustelun suuri määrä, joka taas teki keskustelun hallinnasta ja siistinä pitämisestä vaikeaa. Vaikka häiritsevästi tai asiattomasti käyttäytyneille kommentoijille annettiin porttikieltoja, tekivät he usein uusia käyttäjätunnuksia ja jatkoivat häiriköivää käytöstään. Kommentointi muutettiin vain tilaajille mahdolliseksi sen takia, että oletuksena oli, että jos ihminen maksaa lehden tilauksesta, pyrkii hän myös asiallisempaan kommentointiin. Uudistuksen toivottiin karkottavan sellaiset yleiset nettihäiriköt, jotka kirjoittelevat useille verkkosivuille vain huvikseen.

Turun Sanomilla on ollut noin vuoden ajan käytössä kommentointi ainoastaan rekisteröityneellä käyttäjätunnuksella. Tunnuksen tekemiseksi vaaditaan toimiva sähköpostiosoite ja oma nimi. Oma nimeä ei ole pakko käyttää, vaan käyttäjä saa itse valita, haluaako kommentoida nimellä vai nimimerkillä. Keskisuomalaisesta ja Helsingin Sano-

mien vastauksista poiketen Turun Sanomien haastateltavat kertoivat, että uudistuksesta annettiin aikoinaan hyvinkin paljon negatiivista palautetta. Turun Sanomia syytettiin muun muassa sananvapauden ja ihmisoikeuksien rikkomisesta. Haastateltavat huomauttivat, että Turun Sanomat oli yksi harvoista uutissivustoista, joilla on käytössä kommentointi ilman minkäänlaista käyttäjätunnusta tai rekisteröitymistä. Toisaalta he kertoivat myös saaneensa palauteviestejä, joissa todettiin, että nyt suomalaisten medioiden kentältä on kadonnut viimeinenkin sananvapauden ylläpitäjä. Muita merkittäviä rajoituksia tai muutoksia kommentointiin ei haastateltavien mukaan ole tehty. Sääntöjä tosin on tarkistettu ja saatettu muotoilla uusiksi joitakin kertoja, mutta perusasiat ovat pysyneet melko lailla samoina vuodesta toiseen.

Muutosten kerrottiin tuoneen toivottuja tuloksia. Keskisuomalaisen haastateltava kertoi, että asiattomuudet ja törkeydet ovat vähentyneet huomattavasti, vaikkeivät kokonaan hävinneet. Myös jatkuva häirintä, jossa porttikieltoja kierrettiin tekemällä uusia tunnuksia, vaikutti haastateltavan mukaan hävinneen. Lisäksi kommenttien määrä on vähentynyt, mikä taas on tehnyt moderoinnista aiempaa hallittavampaa. Helsingin Sanomien ja Turun Sanomien edustajat esittivät samanlaisia mielteitä: moderoinnista on tullut helpommin hallittavaa ja keskusteluiden taso on noussut.

Muutosten kerrottiin myös tuoneen positiivista palautetta. Keskisuomalaisen edustaja kertoi, että hänen tietoonsa ei ole tullut mitään negatiivista palautetta. Helsingin Sanomien edustaja taas totesi, että myös kritiikkiä esiintyi, kuten hänen mukaansa aina, kun iso media tekee jotain. Pääosin hän näki palautteen kuitenkin olleen positiivista: muun muassa linjauksesta ilmoittava ja sen taustoja selittävä artikkeli (Liite 2f) keräsi kommentteja, joissa todettiin muutoksen olevan askel oikeaan suuntaan. Turun Sanomilla muutos oli aluksi herättänyt negatiivisen palautteen vyöryn, mutta ajan myötä tilanne oli rauhoittunut. Haastateltavat arvelivat tämän johtuvan osittain siitä, että asiasta valittaneet olivat huomanneet, että monilla muilla medioilla on käytössä samantyyppinen, rekisteröitymisen vaativa järjestelmä.

7.1.4 Keskusteluohjeet

Turun Sanomilla on jokaisen uutisjutun perässä olevan kommenttikentän yhteydessä linkki, jota klikkaamalla saa auki keskusteluohjeet. Ohjeissa on määritelty selkeä 1800 merkin yläraja kommentin pituudelle. Sitä pidempiä kommentteja ei julkaista. Lisäksi ohjeissa mainitaan, että toimitus voi lyhentää ja muokata kirjoituksia. Kommentteja voi

kirjoittaa joko nimimerkillä tai omalla nimellä, mutta ohjeissa todetaan, että Turun Sanomat suosittelee oman nimen käyttöä, koska on arvokasta seistä mielipiteidensä takana. Lisäksi ohjeissa ilmaistaan, että rasistisia, herjaavia tai ihmisten yksityisyyttä loukkaavia viestejä ei julkaista. Myös huutaminen (caps lockin käyttö) ja kiroilu mainitaan kiellettyinä asioina.

Uudella Suomella on julkiset, sivuilla näkyvät keskustelun säännöt (Liite 2b), joissa on määritelty, millaista sisältöä kommentoissa ei suvaita. Nämä ovat ne ohjenuorat, joihin ylläpito pääasiallisesti nojautuu tehdessään päätöksiä varoitusten antamisesta tai kommenttien tai blogien poistamisesta. Ohjeissa kielletään sukupuoleen, ikään, syntyperään, kieleen, uskontoon, vammaisuuteen tai muuhun henkilökohtaiseen ominaisuuteen liittyvien asiattomien viestien lähettäminen. Lisäksi kielletään ihmisen tai yhteisön solvaaminen, puuttuminen luvatta toisen ihmisen yksityiselämään, riidan haastaminen, valeheellisen tai perättömän tiedon levittäminen, rikokseen tai väkivaltaan kehottaminen, mainostaminen, häiritsevästi käyttäytyminen ja huutaminen eli caps lockin käyttäminen. Ohjeissa myös kehoitetaan käyttämään asiallista ja hyvää kieltä ja olemaan kiroilematta. Ylipitkien lainausten käyttäminen kielletään, ja tapauksissa, joissa lainataan jotain toista kirjoittajaa tai sivustoa, kehoitetaan mainitsemaan lähde. Hieman tulkinnanvaraiselta tuntuu kohta, jossa kielletään jankkaaminen ja tarkennetaan, että tarkoituksellista keskustelun pilaamista ei suvaita. Lopuksi mainitaan, että toisen ottamia kuvia saa julkaista vain silloin, jos kirjoittajalla on lupa niiden käyttöön.

Uusi Suomi on osa Alma Median tytäryhtiö Alma Talentia, jolla on omat keskusteluohjeet (Liite 2a). Niissä on käytetty erilaista muotoilua, mutta sisältö vaikuttaa olevan pitkälti yhteneväinen Uuden Suomen ohjeiden kanssa. Muun muassa jankkaaminen ja muiden ihmisten tai ihmisryhmien loukkaaminen on niputettu näissä ohjeissa ”Älä provosoi”-otsikon alle. Muut kohdat säännöissä ovat kirjoita asiaa, älä mainosta, älä trollaa, rasistinen ja rikollinen kirjoittelu on kielletty, rekisteröidy aidoilla henkilötiedoilla, pysy aiheessa ja kirjoita oikealle palstalle. Erikseen on myös mainittu sopimattomat aihepiirit. Näitä ovat rotu-, maahanmuutto- ja ulkomaalaisasiat sekä niihin liittyvät uutiset ja tuomiot, väkivalta- ja seksuaalirikokset sekä niihin liittyvät uutiset ja tuomiot, vihapuhe, sen kommentointi ja siihen liittyvät uutiset ja tuomiot, seksi ja seksikauppa sekä niihin liittyvät uutiset ja tuomiot, uskonnot ja uskontokuntien erot sekä niihin liittyvät uutiset ja viimeisenä moderointipäätösten kommentointi.

Ilkka ja Keskisuomalainen eroavat muista haastatelluista medioista siinä, että niillä ei ole verkkosivuillaan julkisia keskusteluun tai kommentointiin liittyviä ohjeita. Ilkan sivuilla on linkki I-Mediat Oy:n yleisiin digitaalisten palvelujen käyttöehtoihin, joissa kommentointiin tai verkkokeskusteluun liittyviä linjauksia ei kuitenkaan ole yksilöity. Myöskään uutisten perässä olevan kommenttikentän yhteydessä ei ole mainittu mitään linjauksia. Ilkan haastateltava kuitenkin mainitsi, että perusteet ovat tyypilliset, eli esimerkiksi herjaavia kommentteja ei suvaita. Keskisuomalaisen haastateltava puhui yleisesti asiattomuuksista, törystä ja häiriköinnistä selittäessään sisältöä, jota sivuilla ei hyväksytä.

Ylen keskusteluohjeissa linjataan, että keskusteluihin voi osallistua joko omalla nimellä tai nimimerkillä, mutta todetaan, että oman nimen käyttäminen antaa kommentteille usein nimimerkkiä enemmän painoarvoa keskustelussa. Ohjeissa huomautetaan myös, että kaikki mikä olisi laitonta muuallakin, on laitonta myös internetissä. Yle ei ohjeidensa mukaan julkaise kommentteja, joissa loukataan ihmisarvoa, yllytetään rikokseen tai rasismiin tai jotka ovat muutoin sopimattomia tai journalististen hyvän tavan vastaisia. Vihapuheen käsite mainitaan myös tässä yhteydessä. Kiroilu, huutaminen (caps lockin käyttö), mainostaminen ja saman asian toistaminen ovat myös kiellettyjen asioiden listalla.

Helsingin Sanomien keskusteluohjeisiin on linkki uutisten kommenttiosiossa, otsikon ”HS haluaa luoda Suomen parasta keskustelua” alla. Ohjeissa mainitaan viisi perussääntöä: Lue juttu ja kommentoi vain sen aihetta, perustele näkemyksesi, varmista, että esittämäsi tiedot pitävät paikkansa, ole kohtelias ja rakentava sekä älä nälvi, ivaa, leimaa tai vääristele. Jokaiselle kohdalle on annettu myös tarkemmat ohjeet (ks. liite 2c). Näiden lisäksi keskustelijoita kielletään yllyttämästä vainoon tai leimaamasta ihmisiä uskonnon, syntyperän tai muun ominaisuuden perusteella ja haukkumasta tai halventamasta ketään edes epäsuorin vihjauksin. Ihmisten nimeämiseen kehoitetaan myös harkintaa. Rikos- ja onnettomuustapauksissa uhrien ja uhrien omaisten nimet julkaistaan vain silloin, kun ne on kerrottu uutisessa. Kommentteihin kirjoitetut puhelinnumerot, sähköpostiosoitteet tai muut yhteystiedot jätetään niin ikään julkaisematta. Lisäksi ohjeissa kielletään toisten onnettomuuksilla, vastoinkäymisillä tai sairauksilla ilakointi, kiroilu ja alatyylinen kirjoittaminen sekä mainostaminen.

7.1.5 Kommentoinnin suosio

Helsingin Sanomien edustaja kertoi, että kommentteja tulee noin 25 000 kuussa. Hän myös huomautti, että vaikka luku on sinänsä iso, on se vain murto-osa kaikista niistä ihmisistä jotka käyttävät Helsingin Sanomien digipalveluita. Näiden ihmisten lukumäärän haastateltava kertoi olevan jotain puolentoista ja kahden miljoonan väliltä. Turun Sanomilla kommenttien määrä vaihteli suuresti, mutta ennen rekisteröitymisvaatimusta suosituimmat aiheet saattoivat kerätä jopa viisisataa kommenttia. Uuden järjestelmän käyttöönoton jälkeen kommenttien määrä on vähentynyt huomattavasti, ja nykyään suosituimmatkin aiheet keräävät noin viisikymmentä kommenttia. Ilkan sivuilla kommentointi on varsin harvinaista. Useisiin uutisiin ei tule lainkaan kommentteja. Uuden Suomen haastateltava kertoi kommenttien määrän olevan melko tasainen, eikä missään tiettyssä aihepiirissä erityisen paljon muita suurempi, mutta ei kertonut tarkempia lukuja. Myöskään Keski-suomalaisen haastateltava ei osannut antaa tarkkoja lukuja kommenttien määrästä, eikä uskaltanut arvailla, miten suosittua se tilastollisesti on. Ylellä kommentteja tulee noin 20 000 kuukaudessa, mutta haastateltava painotti, että tilanne vaihtelee jonkin verran sen mukaan, kuinka paljon keskusteluja on milloinkin ollut auki. On myös syytä huomioda, että Ylellä kommentoitavia juttuja on juttujen kokonaismäärään nähden huomattavasti vähemmän kuin muilla haastatelluilla medioilla. Kommentointi Ilkan sivuilla on varsin vähäistä, ja samaten kyseenalaisia kommentteja tulee haastateltavan mukaan melko harvoin.

7.1.6 Näkemykset kommentoinnista

Haastateltavien näkemykset verkkokommentoinnista olivat enimmäkseen positiivisia. Joitain ongelmakohtia nostettiin esille, mutta Helsingin Sanomien edustaja oli ainoa, jonka kritiikki kohdistui kommentointiin sinänsä, eikä kommentointimahdollisuuden aiheuttamiin asioihin, kuten asiattomaan keskusteluun.

Helsingin Sanomien haastateltava kertoi, että olisi hyvä, jos käytössä olisi ”freesimpää” tapoja osallistaa yleisöä, mutta vielä hän ei osannut sanoa, millaisia nämä tavat voisivat olla. Hän myös sanoi, että kommenttiosiot ovat melkein jokaisen median sivuilla melko hirveää luettavaa, minkä takia Helsingin Sanomat onkin ottanut konkreettiseksi tavoitteekseen parantaa keskustelun laatua. Lisäksi haastateltava näkee ongelmana kommentoinnin kynnyksen, sillä ennen kommentoimista on tehtävä käyttäjätunnus. Uuden Suomen haastateltava taas piti verkkokommentointia pohjimmiltaan hyvänä tapana osal-

listaa yleisöä. Ongelmana hän näki lähinnä internetin nykyisen keskustelukulttuurin, joka ulottuu laajemmalle kuin ainoastaan uutismedioiden kommenttiosioihin.

Ilkan haastateltava piti verkkokomentointia ehdottomasti hyvänä ja tähän päivään sopivana yleisön osallistamisen keinona. Hän mainitsi nopeatempoisuuden positiivisena asiana, mutta totesi, että siinä saattaa piillä myös negatiivinen puoli. Ihmisten harkinta on vähentynyt, koska kommentin kirjoittaminen on paljon nopeampi prosessi, kuin esimerkiksi kirjeen kirjoittaminen, jossa voi vielä ennen postittamista harkita tuottamaansa sisältöä ja sitä, haluaako sen julkaistavaksi. Hän ei kuitenkaan nähnyt sitä, että ihmiset suoltavat ajatuksiaan nopealla tahdilla välttämättä huonona asiana. Median tulisi hänen mukaansa ottaa vastuu tästä kommenttien valvonnasta, jotta keskustelu soljuisi miellyttävänä. Hän totesi, että esimerkiksi Facebookin ryhmiä, kuten Puskaradiota, seuraamalla huomaa, että kommentointi on usein negatiivista, mutta tätäkään hän ei pitänyt huonona asiana niin kauan, kun keskustelu pysyy asiallisena. Kaiken kaikkiaan Ilkan edustaja näki verkkokomentoinnin tärkeänä kanavana saada mielipiteensä kuuluville.

Turun Sanomilla verkkokomentointi nähtiin hyvänä tapana saada suoraa palautetta yleisöltä, minkä lisäksi pidettiin oleellisena sitä, että kommenttien sisältöä voidaan käyttää lehtijuttuihin sisällytettävän lisämateriaalin hankkimiseen. Toinen haastateltava näki kommenttiosion olemassaolon myös yhtenä osoituksena siitä, että Turun Sanomat ei ole tavallisesta elämänpiiristä elossa, vaan että heihin voidaan olla yhteydessä, sekä uutisten ja artikkeleiden aiheisiin että mahdollisiin asia- ja kirjoitusvirheisiin liittyen. Tällainen yleisöltä saatu palaute nähtiinkin arvokkaana. Kaiken kaikkiaan kommenttiosion olemassaolo nähtiin tärkeänä, muun muassa siksi, että se on paikallisen väestön keskusteluareena, jollaista esimerkiksi Turun kaupunki ei verkkosivuillaan tarjoa. Rekisteröitymisen vaatiminen oli keino säilyttää tällainen keskusteluareena, mutta tehdä keskustelusta asiallisempaa ja helpottaa sen valvontaa. Myös yleisöltä oli tullut paljon palautetta kommenttiosion tasosta, eli viestejä, joissa pyydettiin jonkinlaisia toimia tilanteen parantamiseksi.

Uuden Suomen haastateltava oli erittäin kriittinen nykyistä internetin keskustelukulttuuria kohtaan. Hän nimitti sitä useaan otteeseen tulehtuneeksi. Tämä kritiikki kohdistui myös uutissivustojen kommentointipalstojen ulkopuolella, esimerkiksi 4chanin ja Ylilaudan kaltaisilla sivustoilla tapahtuvaan keskusteluun. Hän kuitenkin arveli, että kyseessä on ohimenevä asia, jota saatetaan tulevaisuudessa tarkastella 2010-luvun ilmiönä. Verkkokomentointia hän kuitenkin piti pohjimmiltaan hyvänä osallistamisen tapana,

koska se on selkeä ja monin tavoin demokraattinen väylä ihmisille tulla kuulluksi. Myös matalaa kynnystä hän piti merkittävänä asiana. Haastateltava huomautti, että kommentointi on mahdollista jopa ilman omaa tietokonetta, sillä verkkokommentteja voi kirjoittaa ja lähettää esimerkiksi kirjastossa.

Ylen haastateltava totesi, että on tärkeää tarjota yleisölle kotimainen keskustelualusta, jonka algoritmeja eivät ulkoiset tahot voi manipuloida. Yleisön osallistumista ja keskustelumahdollisuuksia pidetään Ylellä erittäin merkityksellisenä, ja uutisten kommentointi on yksi osa tätä keskustelua ja osallistumista. Tavoitteena on se, että keskustelu on mahdollisimman laadukasta, ei se, että kommentteja on mahdollisimman paljon.

Keskisuomalaisen edustaja näki, että kommentointi on luonteva ja helppo tapa osallistua yleisöä ja arveli tämän myös olevan syynä sen suosioon.

7.2 Kommenttien valvonta ja median vastuu

7.2.1 Moderointikäytännöt

Kaikilla haastatelluilla medioilla Keskisuomalaista lukuun ottamatta oli käytössä ennakkomoderointi, mutta sen soveltamistavoissa oli joitain eroja. Lisäksi jälkimoderointia tehtiin jokaisessa mediassa.

Uudella Suomella on käytössä ennakkomoderointi niissä tapauksissa, joissa kommentin lähettänyt käyttäjä ei ole tunnistautunut, eli hänellä ei ole käyttäjäprofiilissaan oikeaa nimeä ja tunnistettavaa kasvokuvaa. Tunnistautuneiden käyttäjien kommentteja ei ennakkomoderoida. Uuden Suomen sivustolla on sekä uutisosio että kahdesta blogipalvelusta muodostuva blogiosio, ja molempiin on mahdollista lähettää kommentteja. Kommentointikäytännöt ovat muuten samat, mutta blogipalveluissa tunnistamattomien käyttäjäprofiilien kirjoittamia kommentteja voivat hyväksyä sivuston ylläpidon lisäksi blogien pitäjät. Tämä hyväksymisoikeus koskee ainoastaan kunkin blogin pitäjän omiin blogikirjoituksiin tulleita kommentteja. Haastattelun jälkeen uudistetulla sivustolla tätä hyväksymisoikeutta ei enää ole, mutta bloginpitäjiä rohkaistaan yhä valvomaan kommentteja, jota heidän kirjoitustensa yhteyteen tulee.

Helsingin Sanomilla ja Ylellä on käytössä tekoäly, joka auttaa ennakkomoderoinnissa. Osa Helsingin Sanomien kommentoijista esiintyy nimimerkillä, osa omalla nimellään, mutta kaikki sivuilla julkaistavat kommentit ennakkomoderoidaan. Joissain jutuis-
sa kommentointi on mahdollista ainoastaan oikealla nimellä, joissain myös nimimerkillä.

Helsingin Sanomien ennakkomoderoinnissa käyttämä tekoäly ei tee päätöksiä, vaan ainoastaan lajittelee kommentit niin, että moderaattoreiden työ nopeutuu. Tekoäly siis esimerkiksi tunnistaa kommenteissa piirteitä, joiden ei arvele olevan sääntöjen tai linjausten mukaisia, ja ehdottaa kommentin hylkäämistä. Moderaattori kuitenkin lopulta tekee päätöksen siitä, noudattaako tekoälyn ehdotusta vai ei. Moderaattoreita on työvuorossa yksi kerrallaan, ja kommentteja tarkistetaan aamuseitsemästä iltayhteentoista. Yön aikana ei siis julkaista mitään kommentteja. Haastateltavan mukaan moderointitekoäly on myös vaikuttanut moderointilinjaan yhdenmukaistamalla sitä. Aiemmin oli ollut ongelma, että yhden moderaattorin linja saattoi olla huomattavasti tiukempi kuin toisen, mutta tekoälyn käyttöönoton jälkeen tällaiset erot ovat huomattavasti hälventyneet.

Ylen tekoäly suodattaa kommentteja ja sen on tarkoitus oppia toimituksen linja niin, että se ei lähtökohtaisesti esimerkiksi päästä läpi vihapuhetta sisältäviä kommentteja. Käytännössä tekoäly ei kuitenkaan ole haastateltavan mukaan niin fiksu, että se tietäisi kaikkea. Sen takia se suodattaa osan kommenteista niin sanottuun epävarmojen laariin, jossa kommentit odottavat ihmisen tekemää arviota. Tekoäly ei myöskään toimi ilman valvontaa, vaan sen toimintaa tarkkailevat sosiaalisen median toimittajat, jotka myös tarvittaessa korjaavat tekoälyn tekemiä päätöksiä. Haastateltavan mukaan nykyinen tekoäly on vain välimalli, ja Ylellä mietitään jatkuvasti sitä, mikä olisi paras tapa toteuttaa ennakkomoderointi niin, että keskustelu pysyisi mahdollisimman laadukkaana.

Ylen haastateltava kertoi, että tarkoituksena on, että kaikki toimittajat seuraisivat kommenttiosioissa käytävää keskustelua ja myös tarpeen mukaan ja mahdollisuuksien rajoissa osallistuisivat keskusteluihin. Ylellä on havaittu, että tämä toimittajan osallistuminen yleensä parantaa keskustelun laatua. Helsingin Sanomien haastateltava taas kertoi, että toimittajat suhtautuvat kommentteihin ja kommentointiin yleensä hyvin kriittisesti, ja että monet heistä haluavat pysyä poissa kommenttiosioista. Kuitenkin myös Helsingin Sanomilla on tavoitteena, että toimittajat osallistuisivat tulevaisuudessa keskusteluun aiempaa enemmän. Tätä tavoitetta haastateltava perustelee sillä, että toimittajan panoksen on tutkimuksissa yleensä havaittu tekevän keskustelusta sivistyneempää.

Turun Sanomilla kommentteja julkaistaan arkisin kello 9–23 ja viikonloppuisin kello 8–22. Kommenttikentän yhteydessä olevassa keskusteluohjeessa ilmaistaan, että toimituksella on oikeus lyhentää ja muokata kommentteja. Moderoinnista vastaa arkisin päiväsaikaan tietopalvelu, ja iltaisin sekä viikonloppuisin verkkotoimitus.

Kaikkien haastateltujen medioilla on tietynlaiset yhteiset moderointisäännöt jo sitä kautta, että jokainen on sitoutunut noudattamaan Journalistin ohjeita ja niiden liitettä, joka koskee yleisön tuottamaa sisältöä medioiden verkkosivuilla. Jokaisella medialla oli kuitenkin myös omia sääntöjään.

Turun Sanomien haastateltava sanoi, että heillä on käytössä linjaus, jonka mukaan kommentin saa jättää hyväksymättä mikäli siinä käytetään ilmaisua ”toimitteliija”, vaikka kommentti olisi muuten asiallinen. Tätä hän perusteli toteamalla, että he eivät tarvitse sellaista vuorovaikutusta, jossa heidän ammattitaitoaan halveerataan.

Uuden Suomen haastateltava nosti muita haastateltavia voimakkaammin esille moderoinnin hankaluuden. Kommentoinnin sääntöihin ja keskusteluohjeisiin tukeudutaan, kun tehdään päätöksiä, mutta moni kommentti vaatii tapauskohtaista harkintaa. Haastateltava käytti useasti ilmaisua ”harmaa alue.”

Journalistin ohjeiden liite linjaa, että yleisölle on varattava mahdollisuus ilmoittaa toimitukselle asiattomasta sisällöstä niin, että ilmoittaja saa siitä vahvistuksen (JSN 2011). Tällainen ominaisuus oli tavalla tai toisella käytössä kaikilla haastatelluilla medioilla. Uudessa Suomessa, Ylellä, Helsingin Sanomissa ja Turun Sanomissa käyttäjillä on mahdollisuus ilmiantaa muiden käyttäjien viestejä kommenttiosion kautta. Keskisuomalaisella on palautelaatikko, jonka kautta voi lähettää kaikenlaista palautetta, mutta myös ilmiantaa viestejä. Ilkalla kommentointi tapahtuu Facebookin keskusteluliitännäisen kautta, eikä siinä ole valmista nappia, joilla kommentteja voisi ilmiantaa toimitukselle. Toimitukseen voi kuitenkin olla yhteydessä muuta kautta, esimerkiksi sähköpostilla.

Tällaista ilmianto-ominaisuutta mediat pitivät hyvänä, mutta Uuden Suomen haastateltava totesi, että sitä väärinkäytetään hyvin paljon. Hän täsmensi tarkoittavansa sitä, että uutispuolella kommentteja ilmiannetaan runsaasti vain sillä perusteella, että ilmiantaja on eri mieltä ilmiantamansa kommentin kirjoittajan kanssa. Samoilla linjoilla olivat Turun Sanomien edustajat. He kuitenkin korostivat, että käyttäjien ilmoitukset otetaan vakavasti, ja vaikka väärinkäyttöä esiintyykin, hyvin usein nämä ilmoitukset johtavat ilmoitetun kommentin poistamiseen.

7.2.2 Median vastuu

Kaikki haastateltavat näkivät, että medially on jonkinlainen vastuu kommentteista, joita sen sivuilla julkaistaan. Tällainen vastuu mainitaan myös Journalistin ohjeiden liitteessä (JSN 2011). Toisaalta myös kirjoittajan vastuu nostettiin useasti esille.

*”...lietsotaan vaikka kansanryhmiä vastaan täyttää vihaa ja jaetaan osoitteita, et menkää puukottamaan nämä ihmiset. Ja mä en poista sitä blogia ja sit niinku vaikka se on se ihminen joka kehottaa ihmisii tekemään väkivaltaa toisille, mut jos mä annan sen olla siellä palvelussa niin kyllä se niinku vastuu on mullakin siinä että niinku sillon... meki tekni-
sesti siinä kohtaa levitetään sitä, vaikka se rikosoikeudellinen vastuu siit keissistä menee sille ihmiselle ittelleen, koska hänhän on sen julkaissut.” (H4)*

Helsingin Sanomien haastateltava totesi, että koska heillä on käytössä ennakkomoderointi, on päätoimittaja vastuussa kaikesta sisällöstä, myös kaikista kommentteista, joita median verkkosivuilla julkaistaan. Hän itse piti linjaa jopa hiukan liian tiukkana, koska arveli yleisön ymmärtävän, että kommentit ovat kommentteja, eivätkä edusta lehden virallista kantaa. Ilkan haastateltava totesi, että koska verkkokommentointi on nopeatempoista ja ihmiset saattavat suoltaa ajatuksiaan verkkoon harkitsemattomastikin, tulisi median ottaa vastuu siitä, että keskustelu pysyy asiallisena ja soljuu mukavasti. Hän myös totesi, että Ilkalla he ottavat tämän vastuun ja seuraavat, mitä heidän alustallaan kommentoidaan. Koska heillä kommentointi on vähäistä ja siten helposti hallittavaa, täytyy kysymys vastuunkantamisesta haastateltavan mukaan melko hyvin. Asian laita saattaisi olla toinen, jos kommentteja tulisi valtavasti. Haastateltava ei kuitenkaan halunnut kommentoida sitä, mihin asti vastuuta tulee kantaa, koska kysymys on hänen mukaansa niin laaja ja on vaikea lähteä etukäteen miettimään, millaisia seurauksia mil-läkin asialla on.

Median vastuu sen sivuilla julkaistavista kommentteista nousee myös esille Turun Sanomien haastateltavan kertomassa konkreettisessa esimerkissä. Vuosia aiemmin, silloin kun kommentointiin ei vaadittu rekisteröitymistä, oli käynyt niin, että käyttäjien ilmoitukset asiattomista kommentteista olivat jääneet jostain syystä tarkistamatta useiden päivien ajan. Tämän seurauksena Turun Sanomista oli tehty kantelu Julkisen sanan neuvostoon, perusteluna se, ettei media ollut riittävän nopeasti poistanut asiattomia kommentteja, joita sen sivulla oli julkaistu. Julkisen sanan neuvosto oli vuorostaan antanut tästä langettavan päätöksen. Neuvosto katsoi, että lehden ennakkomoderointi oli pettä-

nyt ja että toimituksen olisi pitänyt poistaa kommentti viimeistään silloin, kun kantelija siitä huomautti. (JSN 2015)

7.2.3 Moderointi ammattimaisuuden osoittamisena

Haastateltavat eivät nähneet, että kommentoinnin valvominen tai rajoittaminen liittyisi esim. Singerin ym. (2011) ja Lewisin (2012) esittämään ilmiöön, jossa media ja journalistit kokevat tarpeelliseksi osoittaa omaa ammattimaisuuttaan yleisöön nähden. Kaikien mielestä kyse oli ennemminkin keskustelun pitämisestä siistinä ja asiallisena. Tuntuu siltä, että kysymys tai ainakin sen sävy tulkittiin eri medioissa hieman eri tavalla. Lopulta kaikki olivat kuitenkin sitä mieltä, että valvominen tai rajoittaminen liittyi aiemmin mainittuun keskustelun pitämiseen asiallisena. Nekin, jotka näkivät asiassa ammattimaisuuden korostamisen, muotoilivat asian niin, että median täytyy toimia ammattimaisesti, ja tähän ammattimaisuuteen kuuluu myös vastuun kantaminen sen verkkosivuilla julkaistavista sisällöistä, mikä puolestaan edellyttää keskustelun valvomista.

Ylen edustaja totesi, että heillä ei oikeastaan ole mitään halua rajoittaa keskustelua tai yleisön osallistumista. Hän näki Ylen kanavissa tapahtuvan vuorovaikutuksen olevan aina aktiivinen teko medialta. Tällöin kaikki Ylen tekemät, osallistamiseen liittyvät toimenpiteet voidaan pikemminkin nähdä pyrkimyksenä lisätä yleisön mahdollisuuksia osallistua ja olla vuorovaikutuksessa. Kommentointia ja muuta osallistumista koskevat säännöt ja rajoitukset taas liittyvät juuri siihen, että keskustelu halutaan pitää asiallisena ja keskusteluympäristö viihtyisänä. Kenenkään kommentoijan ei esimerkiksi haluta joutuvan asiattoman hyökkäyksen kohteeksi tai muuten tuntevan oloaan turvattomaksi. Turun Sanomilla asia nähtiin myös niin, että koska media on tietyssä määrin vastuussa sen sivuilla julkaistuista kommentteista, täytyy median valvoa, mitä sivuille lähetetään ja mitä siellä julkaistaan. Haastateltavat vetosivat tässä JSN:n ohjeisiin sitoutumiseen ja vertasivat kommenttien tarkistamista siihen, ettei printtilehdessäkään julkaista kaikkia mielipidekirjoituksia.

”...jos me ollaan vastuussa siitä mitä meidän alustalla julkastaan, niin kyllä kai a) meidän pitää tietää mitä siellä on ja b) mitä siel julkastaan, olkoonkin että se on toisen mielipide, mut jos se on meidän mielestä loukkaava, niin ei me sellasta voida julkaista. Et, et... musta niinku päätoimittaja joskus sanonut hyvin, et joo kyllä sananvapautta pitää olla, mut pitää muistaa samassa lauseessa, että siihen kuuluu myös vastuu.” (H7)

Uuden Suomen edustaja oli sitä mieltä, että jokaisella kaupallisella palvelulla on oikeus määrittää omat sääntönsä ja rajoittaa sisältöään. Hän tiedosti toisenlaisetkin mielipiteet ja nosti esille näkemyksen, jonka mukaan esimerkiksi Twitter olisi niin suuri palvelu, että sillä olisi vastuu pitää yllä jonkinlaista sananvapauden ideaalia. Hän itse ei kuitenkaan nähnyt asiaa aivan tällä tavalla. Ilkan haastateltava taas totesi, että vaikka moderointi ja esimerkiksi kommenttien poistaminen olisi tehty perustellusti, esimerkiksi kirosanoihin vedoten, vaikuttavat tuollaiset peliliikkeet keskustelun luonteeseen melko vahvasti. Tämän tarkemmin hän ei kuitenkaan ryhtynyt aiheesta puhumaan.

7.2.4 Kuormittavuus

Uuden Suomen ja Turun Sanomien haastateltavat nostivat esille moderoinnin kuormittavuuden. Uuden Suomen edustaja kertoi, että työ on tehnyt hänestä aiempaa kyynisemmän ja myös jossain määrin vaikuttanut hänen mielenterveyteensä. Samaten Turun Sanomien edustajat kertoivat, että usea verkkotoimittaja on moderoititöiden työvuoron jälkeen valittanut, että kommentit ovat aiheuttaneet pahaa oloa ja nukahtamisvaikeuksia. Toinen haastateltavista kertoi olleensa asiasta yhteydessä toimituksen johtoon ja työsuojeluvaltuutettuun ja maininneensa, että organisaatiossa tulisi huomioida tämän tietopalvelun ja verkkotoimituksen suorittaman työtehtävän kuormittavuus. Nämä lausunnot koskivat aikaa ennen rekisteröitymisvaatimusta.

Nämä moderoinnin kuormittavat piirteet on helppo nähdä yhtenä synkän osallistumisen ilmentymänä. Median ja yleisön välillä on vuorovaikutusta, mutta tällä vuorovaikutuksella on negatiivisia vaikutuksia molempiin osapuoliin. Vihapuheen ja muiden asiattomuuksien tuottama henkinen kärsimys niille henkilöille, joihin nuo viestit on kohdistettu, on yksi asia. Se kärsimys, jota moderaattorit kokevat lukiessaan näitä viestejä työnsä puolesta, on toinen.

7.3 Muut yleisön osallistamisen tavat

”Ja sit meillä on myös semmonen lukijaraati, minne voi meidän lukijat ilmoittautua mukaan, ja heille sitten lähetetään tietynlaisia, tietynlaisia kysymyksiä aina mihin voivat ottaa kantaa. Yleensä ne on tämmösiä ajankohtasia, monesti aika paikallisia teemoja, niin-kun vaikka joku Tourulan avovankilan rakentaminen esimerkiks, että heiltä kysytään sitten näkemyksiä näihin ja sitten niitten pohjalta tehdään juttuja, että. Se on ollu kans aika

semmonen suosittu tapa, ainakin sitä kautta on saanu, saanu sitten paljon kommenttia.”
(H3)

Kaikilla haastatelluilla medioilla oli verkkosivuillaan ja joissain tapauksissa myös paperilehdessä käytössä muitakin yleisön osallistamisen tapoja kuin verkkokomentointi.

Kuten aiemmin mainitsin, Uusi Suomi erottuu joukosta siinä, että sillä on uutisivuston lisäksi myös blogipalvelu, tai tarkalleen ottaen kaksi toisiinsa linkittyvää blogipalvelua. Palveluiden nimet ovat Puheenvuoro ja Vapaavuoro. Vuonna 2010 perustettua Puheenvuoroa sivusto kuvailee yhteiskunnalliseksi verkkokeskusteluareenaksi. Palvelussa esiintyvät sivuston oman kuvauksen mukaan lukuisat Suomen johtavat poliitikot ja aktiivisimmat kansalaiskeskustelijat. Marraskuussa 2011 avattu Vapaavuoro puolestaan on kansalaiskeskusteluun keskittyvä palvelu, jossa keskeisiä aiheita ovat kulttuuri, viihde, urheilu ja muut vapaa-ajan aktiviteetit. Pitääkseen blogia Uuden Suomen sivustolla on käyttäjällä paitsi oltava rekisteröity käyttäjätunnus, myös erilliset kirjoitusoikeudet, jotka haetaan ylläpidolta erillisen lomakkeen kautta. Molemmat palvelut toimivat samalla tunnuksella, ja niiden blogikirjoitukset julkaistaan ilman ennakkomoderointia. Näiden palveluiden sisältö tulee median ulkopuolelta ja on näin ollen nähtävissä osallistavan journalismin piiriin kuuluvaksi, samaan tapaan kuin esimerkiksi sanomalehtien mielipidekirjoitukset.

Helsingin Sanomien edustaja nosti erilaisista osallistamisen tavoista esille yleisön mahdollisuuden lähettää toimitukseen erilaisia mediasisältöjä. Helsingin Sanomat myös pyytää juttuvinkkejä yleisöltä. Lisäksi joidenkin artikkeleiden lopussa lukijoille annetaan mahdollisuus ilmaista, mistä aiheesta tulisi kirjoittaa lisää tai mikä heitä kiinnostaa eniten. Näissä tapauksissa lukijoille annetaan vaihtoehdot, joita äänestää. Myös lisääntyneen vuorovaikutuksen yleisön kanssa Helsingin Sanomien edustaja näki eräänlaisena osallistamisena.

Myös Ylen haastateltava mainitsi eri osallistamisen tavoista palautelaatikon, joka Ylen verkkosivuilla näkyy jokaisen jutun lopussa. Lisäksi hän nosti esille erilaiset joukoistamiset. Konkreettisena esimerkkinä hän mainitsi Hoivakoti kuntoon -projektin, jossa kerättiin laajalti suomalaisilta näkemyksiä ja kokemuksia siitä miten vanhustenhoito toimii. Haastateltava totesi, että viime vuosina Yle on pyrkinyt osallistamisessa määrän sijasta laatuun. Yleisöä ei välttämättä päivittäin yritetä aktivoida, vaan ennemmin keskittytään tarkasti harkittuihin tapauksiin.

Ilkan edustaja mainitsi muista osallistamisen tavoista erilaiset kyselyt, joita media varta vasten tekee ja kohdistaa yleisölle. Ilkan toimitus siis pyytää yleisöltä vastauksia erilaisiin kysymyksiin ja tekee sitten näiden vastausten pohjalta uutta sisältöä. Sekä Ilkan että Pohjalaisen verkkosivuilla on lisäksi näkyvällä paikalla, sivun yläpalkissa, vinkkaa-nappi, josta klikkaamalla avautuvassa ikkunassa yleisön on mahdollista toimittaa uutiskuvia tai -videoita, juttuvinkkejä tai mielipidekirjoituksia. Juttuvinkkejä, kuvia ja videoita voi lähettää myös maksuttomilla tekstiviesteillä.

Turun Sanomien haastateltavat nostivat niin ikään esille erilaiset kyselyt, joihin ihmiset voivat vastata. Näitä kyselyitä tehdään säännöllisesti etenkin kuukausittain ilmentyvissä teemaliitteissä. Toimitus nostaa kyselyitä esille myös sosiaalisen median kanavissa. Lisäksi Turun Sanomien kotisivuilla on uutisvinkkikanava, joka on varsin hiljattain, noin vuosi sitten, saanut tuekseen mahdollisuuden lähettää vinkkejä Whatsappin kautta. Tämän uudistuksen käyttöönoton jälkeen lähetettyjen uutisvinkkien määrä kasvoi huomattavasti. Uutisvinkkejä tulee toimitukseen päivittäin, vaikka määrä vaihtelee. Myös mahdollisuuden osallistua keskusteluun sosiaalisen median kanavissa haastateltavat mainitsivat osallistamisen tapana. Kyseessä on toki verkkokomentointia, mutta uutismedian oman verkkoalustan ulkopuolella. Tällaista kommentointia on mahdollista tehdä useissa muissakin suomalaisissa verkkomedioissa, onhan useimmilla medioilla siinä missä muillakin yrityksillä oma Facebook-tili. Välillä yleisöä erikseen kannustetaan keskustelemaan verkossa jostain merkittävästä, varmasti puhuttavasta aiheesta, minkä jälkeen verkkokeskustelu käydään läpi ja sen pohjalta tehdään uusia juttuja niin verkkoon kuin printtilehteenkin.

Näiden asioiden valossa on selvää, että medioiden toteuttamat osallistamisen tavat asettuvat Singerin ym. (2011) esittämän jaottelun mukaisesti uutisjuttujen alku- ja loppupäähän, eli ideointiin ja tiedon keräämiseen sekä julkaistusta jutusta käytävään keskusteluun.

7.4 Yleisön osallistumisen merkitys ja median suhde yleisöön

7.4.1 Osallistumisen merkitys

Jokainen haastateltujen medioiden edustajista oli sitä mieltä, että yleisön osallistuminen on tärkeää. Kaikki myös havaitsivat muutoksia median ja yleisön välisessä suhteessa sekä yleisön roolissa nykyisessä mediamaisemassa.

”...no ensinnäkin mun mielestä on tosi kiinnostavaa, että nykyään on niin paljon mahdollisuuksii ihmisillä osallistuu kaikkeen kehittämiseen, oli se sitten vaikka jotakin kaupungin kehittämistä tai tota palveluiden kehittämistä tai sitten tota tässä tapauksessa ehkä yhteiskunnan kehittämistä ja sitten tota lehden sisällön kehittämistä. Ja se on mun mielestä hieno voimavara niinku esim. lehtitalolle, että ihmiset antaa panosta. Että... ja se on uniikkii sisältöä se mitä lukijat antaa, sitä ei pysty niinku tuottaa talon sisällä. Ja tota se on kiinnostavaa varmasti, tai monelle lukijalle, ei kaikille mutta joillekin se on ainakin tosi kiinnostavaa, mitä kanssaeläjät sitten tuottaa.” (H5)

Ylen haastateltava totesi yleisön osallistumisen olevan heille julkisen palvelun firmana todella tärkeää. Ilman yleisön osallistumismahdollisuuksia ei Yle hänen mukaansa voisi tuottaa jokaiselle suomalaiselle merkityksellistä palvelua. Haastateltava myös näki, että yleisradioyhtiönä Ylen rooli on tässä vuorovaikutuksessa nykyisin vielä tärkeämpi kuin aikaisemmin. Sosiaalisessa mediassa ollaan paljon vuorovaikutuksessa, mutta Ylen mukaan viime vuosien kokemukset maailmalta antavat viitteitä siitä, että on todella tärkeää, että Yle voi tarjota oman kotimaisen keskustelualustan, jonka algoritmeja ulkoiset tahot eivät voi samalla tavalla manipuloida kuin esimerkiksi mainittuja sosiaalisen median kanavia. Haastateltavan mukaan Ylellä on mietitty paljon sitä, miksi yhtiön tulee olla aktiivinen näissä vuorovaikutukseen liittyvissä asioissa, ja tämä on todettu yhdeksi keskeisimmistä perusteista.

Helsingin Sanomien edustaja näki ihmisten mahdollisuuden osallistua kaikenlaiseen kehittämiseen, myös lehden sisällön kehittämiseen todella kiinnostavana. Lukijoiden panoksen hän näki hienona voimavarana lehtitaloille, muun muassa siksi, että yleisön tuotama sisältö on sellaista, mitä ei voi tuottaa firman sisällä. Lisäksi hän arveli, että myös monia yleisön edustajia kiinnostaa tietää, mitä toiset yleisön edustajat ajattelevat. Osallistumisen mahdollisuuksia tulisikin hänen mukaansa jalostaa eteenpäin.

Yleisön osallistuminen nähtiin Turun Sanomissakin tärkeänä. Haastateltavat totesivat useasti, että on hyvä saada yleisöltä suoraa palautetta etenkin alueellisesti tärkeistä uutisaiheista, kuten erilaisista kaupungin hankkeista ja uudistuksista. Näistä mainittiin toriparkki, joukkoliikenteen kaksikerroksinen bussi, raitiovaunulinja ja funikulaari. Osallistumista nähtiin olleen olemassa jo ennen verkkojournalismia, esimerkiksi toinen haastateltava muisteli, että joskus toimitukseen sai parin tunnin ajan soittaa jostain kuohuttavasta aiheesta, ja toimituksesta sitten vastattiin erilaisiin kysymyksiin. Internetin ja sosiaalisen median myötä yleisön roolin nähtiin kuitenkin huomattavasti aktivoituneen.

Tähän liittyen Turun Sanomat ei halua näyttäytyä lukijoilleen etäisenä ja aidattuna, vaan pyrkii vastaamaan kaikkiin asiallisiin kysymyksiin, joita sille esimerkiksi sosiaalisen median kautta esitetään. Haastateltavien mukaan on tärkeää, ettei heihin yhteyttä ottavilla henkilöillä ole vastassa hiljaisuuden muuria. Esimerkkinä toinen haastateltava kertoi yhden verkkotoimituksen jäsenen vastanneen Twitterissä esitettyyn harmitteluun siitä, ettei päivän lehti ollut saapunut, vaikka oikeastaan kyseessä oli ollut asiakaspalvelulle, ei toimitukselle kuuluva asia. Lisäksi verkkosivujen kommentointiosio nähtiin tärkeänä keskusteluareenana paikalliselle väestölle. Vastauksissa korostui ylipäättään yleisön ja median välisen kommunikoinnin merkitys, mikä tuo mieleen Careyn (2010) ajatukset keskustelusta kiinteänä osana journalismia ja yleisöön viittaavaa ”julkisoa” journalismin kummiterminä.

7.4.2 Yleisön ja median muuttuva suhde

Yleisön roolia ja yleisön ja median suhdetta kommentoidessaan Helsingin Sanomien edustaja mainitsi oleellisimpana lisääntyneen vuoropuhelun ja ajatustenvaihdon. Median suhtautuminen yleisöön on myös muuttunut, eritoten siinä mielessä, että verkkokommentointiin suhtaudutaan nykyään huomattavasti aiempaa vakavammin. Haastateltava kuvaili, että kommentointi oli aiemmin ollut asia, johon ei juuri kiinnitetty huomiota, se oli olemassa lähinnä siksi, että sellainen kuului olla. Nyt Helsingin Sanomat on kuitenkin ryhtynyt konkreettisiin toimiin keskustelun parantamiseksi.

Ylen haastateltavakin näki yleisön roolin muuttumisen liittyvän siihen, että yleisöllä on huomattavasti aiempaa enemmän mahdollisuuksia olla yhteydessä mediaan. Ylellä myös mietitään paljon sitä, miten tässä median ja yleisön välisessä vuorovaikutuksessa voisi olla läsnä tietynlainen läheisyys ja lämpö. Haastateltava käyttää esimerkkinä sitä, että sähköpostin lähettäminen ei ole samanlaista vuorovaikutusta kuin se, jos ihminen kohdataan kadulla. Ensin mainittu jättää osapuolet etäisiksi toisistaan. Yle haluaisikin varmistaa, että he säilyvät myös tietyllä tavalla näkyvinä ihmisten arjessa, eivätkä pelkästään etäisenä toimijana.

Uuden Suomen edustaja näki yleisön roolin muuttuneen kahdella merkittävällä tavalla. Ensinnäkin keskustelunaiheiden ylläpidon ja luonnin hän näki tulevan enemmän ja enemmän yleisöltä. Esimerkkinä hän mainitsi, että Twitteristä jonkun yksityishenkilön näkemyksestä saattaa lähteä käyntiin yhteiskunnallinen keskustelu, joka taas luo uutisia. Toisena asiana hän mainitsi, että jos mediaa on perinteisesti pidetty vallan vahti-

koirana, niin yleisö on viime aikoina pyrkinyt ottamaan roolia median vahtikoirana. Tällä hän tarkoitti eräänlaista läpinäkyvyyden vaatimista ja median toimien kyseenalaistamista. Yleisö siis haastateltavan kokemusten mukaan vaatii aiempaa enemmän sitä, että media avaisi toimintaansa ja päätöksiään yleisölle. Tässä hän näki sekä huonoja että hyviä puolia. Huonot puolet liittyvät hänen useasti haastattelun aikana ilmaisemaansa näkemykseen internetin keskustelukulttuurin nykytilasta. Kaikessa tässä keskustelussa näkyy haastateltavan mukaan se, että yleisö suhtautuu asioihin alati intohimoisemmin ja intensiivisemmin. Toisin sanoen asiat menevät yhä enemmän tunteisiin. Hänen mukaansa olisi hyvä, jos yleisö pystyisi suhtautumaan asioihin nykyistä neutraalimmin ja toteuttamaan tätä roolia median vahtikoirana vähemmän intohimon sokaisemana. Hänen mukaansa yleisö myös toisinaan vaatii ja tivaa medialta sellaisia asioita, joita ei esimerkiksi ihmisten yksityisyyden takia voi kertoa julkisesti. Median näkökulmasta perustellusti tehty moderointi, kuten kommenttien poistaminen ja porttikieltojen eli bannien antaminen, näyttäytyy joidenkin yleisön edustajien silmissä keskustelun sensuroimisena, mistä puolestaan seuraa näiden toimenpiteiden taustalla olevien syiden tivaaminen. Usein tähän läpinäkyvyyden vaatimiseen liittyy syytöksiä. Median esimerkiksi nähdään haluavan hiljentää sellainen keskustelu, joka on ristiriidassa sen omien poliittisten näkemyksien kanssa. Tämän läpinäkyvyyden vaatimisen haastateltava linkittää muun muassa MV-lehden kaltaisten kanavien luomasta hengestä, jossa hänen mukaansa yritetään kyseenalaistamisen keinoin romuttaa valtamedian ja yleisemmin Julkisen sanan neuvoston määrittämiin journalistin ohjeisiin sitoutuneiden toimijoiden legitimitettä. Tästä haastateltava näkee myös syntyvän erinäisiä harhaluuloja esimerkiksi sensurointia harjoittavista salaliitoista.

”Ja siis tää läpinäkyvyyden tivaaminen niin jotenkin mä linkitän sen siihen samaan ilmiöön mikä on lähteny siitä MV-lehden ja tällasten muiden fake news -kanavien ja propagandakanavien luomasta hengestä, jossa yritetään romuttaa niinku valtamedian ja tällasten JSN:n esimerkiks, journalistin ohjeisiin sitoutuneitten toimijoiden niinku legitimitettä tosi kovalla tasolla, sellasella niinku kyseenalaistamisella. Niin se henki niinku näkyy tässä samassa kyseenalaistamisessa että jostain tulee sitä informaatiota että on tällasta niinkun... jengi haluaa uskoa, että on sellanen joku fucking globalistien salaliitto niinku sensuroimassa kaikkia tekstejä tietyistä aiheista.” (H4)

Näiden negatiivisten asioiden lisäksi Uuden Suomen haastateltava näki kuitenkin myös positiivista kehitystä siinä, miten internet on demokratisoinut tiedonlevitystä. MV-lehden kaltaisista kanavista huolimatta haastateltava piti hyvänä, että on olemassa kansalaisjournalismia, joka on riippumaton monista taloudellisista tekijöistä. Näin yleisö tavallaan vie tiedonvälityksen vastuuta pois medialta, mikä ei hänen mielestään ole huono asia, koska jatkuva kaupallistuminen antaa tietynlaisia rajoitteita median toiminnoille, joita riippumattomilla kansalaisjournalismin edustajilla taas ei ole. Asiassa on hänen mukaansa monta puolta, mutta kaiken kaikkiaan hän näki, että nämä muutokset horjuttavat niin sanotun valtamedian asemaa tiedotuskentän omistajana.

Turun Sanomien haastateltavat tekivät samansuuntaisia havaintoja yleisön muuttumisesta aiempaa kriittisemmäksi ja kyseenalaistavammaksi. Aiemmin sanomalehtiä ja toimittajia kohtaan on haastateltavien mukaan ollut enemmän arvostusta kuin nykyisin. Yhtäältä haastateltavat pitivät hyvänä sitä, että yleisö on kriittistä, kyseenalaistavaa ja medialukutaitoista, koska on olemassa sivustoja, jotka eivät suhtaudu vastuullisen journalismin tekemiseen vakavasti. Toisaalta he näkivät asiassa myös ongelmia. Toinen haastateltava kertoi, että tilanne on monissa tapauksissa kääntynyt sellaiseksi, että Turun Sanomien tekemiä uutisia pidetään valeuutisina, koska niissä ei ole kerrottu asioita, jotka on nostettu esille esimerkiksi MV-mediassa tai Ylilaudan kaltaisella keskustelufoorumilla. Esimerkkinä tästä hän mainitsi tapaukset, joissa syytettyjen nimiä ei kerrota ennen kuin tuomiot on julistettu. Journalistien ohjeisiin sitoutuneet mediat eivät julista nimiä, mutta MV-lehden kaltaiset sivustot saattavat niin tehdä, jolloin tietyn yleisön silmissä niin sanotut valtamediat näyttäytyvät tietoa pimittävinä. Toisin sanoen yleisön kriittisyys saattaa olla kohdistunut medioihin, jotka pyrkivät vastuullisen journalismin tekemiseen, kun taas vastuuttomasti toimivat ja usein valheellisiakin uutisia julkaisevat tahot jätetään kyseenalaistamatta.

Tämän lisäksi Turun Sanomien haastateltavat näkivät, että medioiden täytyy ottaa yleisö aiempaa enemmän huomioon ja aktiivisesti etsiä maksavia asiakkaita. Toinen haastateltavista vertasi tilannetta 20 vuoden takaiseen aikaan, jolloin hän oli itse tullut alalle. Tuolloin oli hänen mukaansa itsestäänselvyys, että ihmiset tilasivat sanomalehteä, ja tuntui siltä, että lehdet myivät kuin itsestään. Nykyaikana printtilehden tilauksia on yhä vaikeampi saada, ja verkossa olevista ihmisistä kilpailevat useat eri tahot. Tämä tarkoittaa sitä, että median on tunnettava yleisönsä, palveltava sitä ja tarjottava sille sellaista materiaalia, jonka arvelee menevän kaupaksi. Mediat joutuvat lisäksi muistuttamaan

ihmisiä olemassaolostaan ja opettelemaan uusia tapoja, joilla tavoittaa yleisö. Haastateltavien mukaan enää ei voi kuvitella, että ihmiset tulisivat tarkoituksella Turun Sanomien verkkosivuille vain nähdäkseen, mitä kivaa siellä nyt on tarjolla. Sen sijaan yleisö pyrittään tavoittamaan esimerkiksi älylaitteisiin tulevilla push-viesteillä, Twitterin ja Facebookin kaltaisten sosiaalisen median palveluiden kautta ja uutiskirjeitä lähettämällä.

Yleisön roolin muuttuminen ja yleisön ja median välinen suhde kytkeytyivät etenkin Turun Sanomien edustajien vastauksissa vahvasti yleisön osallistumiseen ja osallistamiseen ja niissä tapahtuneisiin muutoksiin. Sosiaalisen median myötä yleisön nähtiin aktivoituneen, johtuen siitä, että palautteen antaminen, kommentointi ja vinkkien lähettäminen on sosiaalisen median kanavissa niin helppoa. Tämän lisäksi yleisön presenssin mediassa nähtiin kasvaneen huomattavasti myös varsinaisissa mediaesityksissä. Uutismedioiden jutut toisin sanoen käsittelevät aiempaa enemmän niin sanottuja tavallisia ihmisiä, eivät pelkästään päättäjiä tai muita yhteiskunnallisia vaikuttajia. Juttuihin pyritään löytämään myös yleisön edustaja, ja yleensä tämä yleisön edustaja myös antaa jutulle kuvituksen ja tulokulman. Lisäksi haastateltavat nostivat esille iltapäivälehdille tyypilliset yleisön kokemuksista kertovat jutut, esimerkiksi kurjimmat erokokemukset, joissa tämä yleisön huomioiminen on tietystä näkökulmasta jalostettu pisimmälle: jutut on kirjoitettu puhtaasti niiden kertomusten pohjalta, joita yleisö on toimittanut lehden toimitukselle.

Yleisön ja median välisestä vuorovaikutuksesta oli toisella Turun Sanomien edustajalla myös negatiivista sanottavaa. Silloin kun Turun Sanomilla ei vielä vaadittu käytätunnusta kommentointiin, oli kommenttiosiossa haastateltavan mukaan runsaasti Turun Sanomien haukkumista. Monet ylpeilivät sillä, että eivät aio koskaan tilata Turun Sanomia. Mutta kun tapahtuu jokin vääryys, esimerkiksi terveyskeskuksesta ei saa aikaa, niin soittaminen Turun Sanomiin on ensimmäinen asia, jonka monet tekevät. Vaikka lehteä haukuttaisiin julkisesti, niin median voimaa halutaan käyttää silloin, kun jokin ongelma sattuu omalle kohdalle. Toinen negatiivisena näyttäytynyt yleisön ja median vuorovaikutukseen liittynyt asia oli se, että vain hyvin pieni osa yleisön yhteydenotoista on asiallisia. Toinen haastateltava ilmaisi asian niin, että sadasta yhteydenotosta 90 on ”raskasta roskaa”. Erityisenä esimerkkinä hän mainitsi tietynlaisen kampanjoinnin, jossa jonkin keskustelua herättävän aiheen ollessa pinnalla erästä nimeämättömäksi jäänyttä poliittista puoluetta kannattavat ihmiset organisoivat eräänlaisen yhteydenottopommituksen. Esimerkkinä haastateltava kertoi tapauksen, jossa toimitukseen otti yhteyttä sa-

masta asiasta usea eri nimillä esittäytyvä henkilö niin, että jokaisen puhelun viesti ja asiasisältö oli jotakuinkin sama. Haastateltava kertoi myös olleensa yhteydessä erään toisen sanomalehden toimittajaan, joka oli kertonut, että myös heidän lehdessään oli saatu samanlaisia puheluita.

Huomionarvoista on, että yleisön roolin muuttumista ja sen merkityksen kasvamista pohtiessaan medioiden edustajat antoivat esimerkkejä yksinomaan yleisöstä juuri niissä kahdessa jutuntekoprosessin vaiheessa, joiden Singer ym. (2011) mainitsivat olevan yleisimmät yleisön osallistamisessa: ideointi ja tiedon kerääminen sekä valmiin jutun kommentointi. Yleisö vaikuttaa siis asettuvan lähtökohtaisesti medioiden edustajien ajatuksissa yhä tiiviisti varsinaisen jutuntekoprosessin ulkopuolelle.

Joissain haastatteluissa yleisö nähtiin toisaalta myös aiempaa aktiivisempänä ja kriittisempänä. Muun muassa Jonesin & Salterin (2012) esille nostama luottamuksen puutteeseen ja läpinäkyvyyden vaatimiseen liittyvä toiminta nousi vastauksissa esille. Tämä nähtiin toisaalta hyvänä, toisaalta huonona asiana. MV-lehden kaltaiset sivustot olivat näiden negatiivisten huomioiden ytimessä, sillä yleisön kriittisyyden nähtiin kohdistuvan liiaksi vastuulliseen tiedonvälitykseen pyrkiviin mediaorganisaatioihin, ja liian vähän epäammattimaisiin, Journalistin ohjeisiin sitoutumattomiin uutislähteisiin.

7.4.3 Liiketaloudellinen näkökulma

Yleisön ja median suhdetta liiketaloudellisessa kontekstissa on syytä käsitellä hieman tarkemmin. Yleisön edustajat ottavat kuitenkin median ja yleisön välisessä vuorovaikutuksessa usein maksavan asiakkaan roolin. Journalismi on myös liiketoimintaa, ja haastatelluista medioista kaikki paitsi Yle ovat kaupallisia toimijoita. Tämä teema nousi esille etenkin Turun Sanomien ja Helsingin Sanomien edustajien haastatteluvastauksissa.

Helsingin Sanomien haastateltava kertoi, että oleellista pyrkimyksessä keksiä uusia tapoja osallistaa yleisöä on saada ihmiset sitoutumaan Helsingin Sanomien asiakkaiksi, eli tuoda medialle lisää tilauksia ja tätä kautta taloudellista hyötyä. Turun Sanomien edustajat, vaikka korostivatkin, ettei heidän toimittajina tarvitse huolehtia liiketaloudellisesta puolesta, puhuivat myös tarpeesta houkutella lukijoita heidän verkkosivuilleen ja heidän juttujensa pariin. Kilpailu on kovaa, ja pärjätäkseen medioiden on tunnettava yleisönsä ja tarjottava verkkosivuillaan sellaista materiaalia, jonka arvellaan vetoavan tähän yleisöön ja siten käyvän kaupaksi.

Liiketaloudellinen näkökulma ulottui joissain vastauksissa myös verkkokommentoinnin puolelle. Ilkan edustaja kritisoi sellaista verkkokommentointijärjestelmää, jossa käyttäjät voivat kommentoida nimimerkillä ilman rekisteröityä käyttäjätunnusta ja mainitsi yhdeksi syyksi sen, ettei se anna medialle paljonkaan tietoa, jota hyödyntää. Turun Sanomien edustajat taas puhuivat, että kommentoinnin muuttaminen vain rekisteröidylle käyttäjälle mahdolliseksi oli herättänyt toimituksen sisällä huolen siitä, että kävijämäärät sivustolla vähenisivät. Loppujen lopuksi muutos ei kuitenkaan vaikuttanut negatiivisesti Turun Sanomien liiketoimintaan.

7.5 Verkkokommentoinnin ja osallistamisen tulevaisuus

Useimmat haastateltavat näkivät verkkokommentoinnissa kehitettävää, mutta yksikään ei ollut täysin tyytymätön nykyiseen järjestelmään. Ylen edustaja totesi, että nykyinen järjestelmä on toimiva, mutta toimituksessa mietitään jatkuvasti, miten sitä voisi kehittää entistä paremmaksi. Tarkemmista tulevaisuudensuunnitelmista hän ei halunnut kertoa, koska niiden toteutumiseen vaikuttavat niin monet asiat. Yleisön osallistumisen hän näki ylipäättään hyvin tärkeäksi asiaksi, ja sanoi, että sitä mietitään toimituksen sisällä paljon. Hän totesi, että siinä ollaan monella tavalla demokratian ytimessä, ja että kommenttiosioissa käytävä keskustelu on kaikesta tästä osallistumisesta vain pieni, vaikkakin tärkeä osa.

Helsingin Sanomien haastateltava kertoi, että heillä on otettu tehtäväksi kehittää uutis sivustoilla käytävää keskustelukulttuuria aiempaa asiallisempaan suuntaan. Tulevaisuudessa kommentoijien käyttämät nimet on tarkoitus varmentaa jonkinlaisella pankkitunnistautumisen kaltaisella vahvalla tunnistautumisella. Lisäksi Helsingin Sanomat haluaa osallistaa tavallisen kansan lisäksi myös yhteiskunnallisia vaikuttajia ja asiantuntijoita. Haastateltava luonnehti Helsingin Sanomien pyrkivän luomaan yhteiskunnallisen keskusteluareenan, jossa vaikuttajat voivat keskustella kansan kanssa ja toisinpäin. Myös toimittajat olisi tarkoitus saada aiempaa aktiivisemmin mukaan tähän keskusteluun. Haastateltava kuitenkin myös totesi, että olisi hyvä keksiä jotain uusia, huomattavasti verkkokommentointia modernimpia tapoja yleisön osallistamiseen. Vielä hän ei osannut kertoa, mitä nuo tavat voisivat olla, mutta sanoi, että ideoita kartoitetaan.

Keskisuomalaisen edustajan mukaan nykyinen järjestelmä on ollut hyvin toimiva. Keskisuomalaisella on kuitenkin meneillään verkkosivujen uudistamisprojekti, jonka yhteydessä harkitaan automaattisen ennakkomoderoinnin käyttöönottoa. Toimitus miet-

tii erilaisia vaihtoehtoja tällaisen toteuttamiseen. Yksi mahdollisuus olisi, että algoritmi tunnistaisi erilaisia avainsanoilla asiattoman kommentin ja ilmoittaisi siitä toimitukselle. Keskisuomalainen on tällä hetkellä haastatelluista medioista ainoa, jolla ei ole käytössä ennakkomoderointia.

Merkittäviä muutoksia verkkokommentointia koskeviin asioihin Uudella Suomella ei ole suunnitteilla. Haastattelua tehdessä meneillä oli sivujen uudistaminen, mutta tähän projektiin liittyvät uudistukset olivat haastateltavan mukaan lähinnä teknisiä ja käyttäjäkokemusta helpottavia. Niin sanotut ”extra stepit” eli ylimääräiset vaiheet halutaan pois, jotta kommentoiminen ja muu osallistuminen olisi mahdollisimman vaivatonta. Haastateltava itse oli sitä mieltä, että tietoisien väärinymmärtämisen ja uhriutumisen voisi jollain tavalla yrittää määritellä ja sen jälkeen kieltää säännöissä, koska sellainen on epäehdelmällistä keskustelua. Hän kuitenkin totesi myös, että kyseessä on subjektiivinen, harmaalla alueella oleva asia, kuten moni muukin verkkokommentointiin ja keskustelukulttuuriin liittyvä aspekti, joten määrittelemisen voi osoittautua vaikeaksi. Haastateltavan mainitsema verkkosivujen uudistus tuli voimaan haastattelun jälkeen, mutta ennen tämän tutkielman valmistumista. Uusilla verkkosivuilla kommentointi tapahtuu Alma-tunnuksilla, mutta muita merkittäviä muutoksia kommentoinnissa ei ole tapahtunut.

”Ei me voida olettaa, että tee profiili facebookiin ja sitten pääset kommentoimaan Ilkkaan ja Pohjalaiseen. Ja lisäksi tää Facebook ei sulje pois sitä, että siellä on niitä valeprofiileja. Ne ei oo niinku oikeilla nimillä ja kasvoilla. Että se ei sitä ongelmaa ratkaise ollenkaan. Että kyllähän meillä kovasti kehitystarpeita olis tossa kommentoinnissa. Sit tietenkin aina tullaan näihin resurssikysymyksiin, että kun kommentointi lisääntyy. Ja se varmasti lisääntyy sitten kun se mahdollistetaan, jos se mahdollistetaan nimimerkillä. Niin sit taas tarvitaan moderoijia. Niin se on. Se kulkee käsi kädessä se henkilöstömäärä ja kommentoinnin mahdollisuus...” (H1)

Ilkan edustaja piti verkkokommentointia hyvänä ja tähän päivään sopivana tapana osallistaa yleisöä. Suurimpana verkkokommentointiin liittyvänä ongelmana hän näki sen, että kommentointi on heidän sivuillaan mahdollista ainoastaan Facebook-tunnuksilla. Haastateltavan näkemyksen mukaan Ilkan ei pitäisi vaatia kommentoijiltaan tällaista ulkopuolisen palvelun tunnusta. Kommentoinnin toteuttamiselle onkin mietitty erilaisia vaihtoehtoja. Yksi vaihtoehto olisi, että vain tilaajat pystyisivät kommentoimaan nimimerkillä ja muut kuin tilaajat joutuisivat käyttämään oikeaa nimeään. Jos kommentointi

kuitenkin mahdollistettaisiin nimimerkillä, hän arveli kommenttien määrän varmasti lisääntyvän, mikä taas vaatisi lisää moderointia. Tämä vuorostaan tuo mukanaan henkistömääriin ja resursseihin liittyviä kysymyksiä. Hän ei ole varma, miten he pystyisivät vastaamaan siihen, jos kommenttien määrä vaikka kaksinkertaistuisi nykyisestä. Erilaisia vaihtoehtoja käyttäjätunnuksella kommentointiin on joka tapauksessa pohdittu, mutta asia on vasta keskustelun tasolla.

7.6 Yhteenveto

”Että ehkä kuitenkin niinku se keskustelun tuoma lisäarvo niin toteutuu paremmin täs vaihtoehdossa, et sielt tulee punnitumpia mielipiteitä kansalaisilta, ku siinä ensimmäisessä, joka vaati netissäkin hanskat aina käteen, kun meni näppäimistölle.” (H7)

Olen käynyt läpi, millä tavoin yleisön osallistuminen nähdään kussakin mediassa ja millaisin keinoin yleisölle annetaan mahdollisuus osallistua keskusteluun. Tässä osiossa mietin, millaisia yleisiä piirteitä ja kehityssuuntia medioiden näkemyksissä ja toimintamalleissa on havaittavissa.

Haastateltavien kommentteissa ja julkisissa keskusteluohjeissa nousi esille pitkälti yhteneväisiä käytäntöjä. Kuten todettua, kaikki haastateltavat mediat ovat sitoutuneet Journalistin ohjeisiin ja niiden yleisön tuottamaa sisältöä median verkkosivuilla käsittelevään liitteeseen, joten tietynlaiset yhteiset säännöt ovat jo olemassa. Kaikilla medioilla oli kuitenkin myös omia, tarkempia linjauksiaan. Kaikki nämä linjaukset kuitenkin liittyivät siihen, että keskustelu haluttiin pitää siistinä ja asiallisena. Turun Sanomilla jätettiin hyväksymättä kommentteja, joissa mainittiin sana ”toimittelija” koska tämä nähtiin toimittajien ammattitaidon halveeraamisena, mikä sinänsä on linjassa loukkaavia kommentteja koskevien kieltojen kanssa. Uuden Suomen haastateltavan useasti mainitsema harmaa alue tulee tässä kuitenkin keskeiseksi käsitteeksi, sillä usein voi olla hankala määrittää, mikä on loukkaavaa ja mikä ei.

Selkeä yhdistävä tekijä haastatelluilla medioilla on se, että kaikilla kommentointi vaatii jonkinlaisen rekisteröitymisen.

Media	Mitä voi kommentoida?	Vaatiiko käyttäjätunnuksen ja oman nimen?	Onko käytössä ennakkomoderointi?	Mahdollisuus ilmiäntää kommentteja?
Helsingin Sanomat	Useimpia uutisjuttuja.	Vaatii sivuston oman tunnuksen. Joihinkin uutisiin on mahdollista kommentoida vain omalla nimellä.	On. Tekoäly avustaa moderoinnissa.	Erillisellä painikkeella kommentin yhteydessä.
Ilkka	Lähtökohtaisesti kaikkia juttuja. Ei aihepiirirajauksia.	Facebook-tunnuksen.	On.	Ei erillistä painiketta, mutta toimitukseen voi olla yhteydessä.
Keskisuomalainen	Lähtökohtaisesti kaikkia juttuja. Ei aihepiirirajauksia. Toimitus tekee tapauskohtaista harkintaa.	Kommentointi mahdollista ainoastaan tilaajille	Ei, vain jälkimoderointi.	Palautelaatikon kautta.
Turun Sanomat	Lähes kaikkia uutisia, paitsi alaikäisiin kohdistuvia rikoksia käsitteleviä. Lisäksi toimitus tekee tapauskohtaista harkintaa.	Vaatii. Käyttäjän on ilmoitettava nimensä ja sähköpostinsa toimitukselle, mutta saa valita, kommentoiko nimellä vai nimimerkillä.	On.	Erillisellä painikkeella kommentin yhteydessä.
Uusi Suomi	Kaikkia uutisia ja blogeja.	Vaatii Alma-tunnuksen.	On, mutta vain tunnistautumattomille käyttäjille.	Erillisellä painikkeella kommentin yhteydessä.
Yle	Niitä juttuja, joissa toimitus päättää avata keskustelun.	Vaatii Yle-tunnuksen.	On. Tekoäly avustaa moderoinnissa.	Erillisellä painikkeella kommentin yhteydessä.

Taulukko 1: Uutismedioiden kommenttiosioita koskevat ratkaisut.

Turun Sanomat oli ainoa haastateltu media, joka oli selkeän linjauksen kautta rajannut tiettyä asiaa käsittelevät jutut keskustelun ulkopuolelle: Turun Sanomilla kommentointia ei avata sellaisissa rikosuutisissa, joissa rikoksen uhri on alaikäinen henkilö. Muuten toimituksissa käytettiin tapauskohtaista harkintaa. Toisaalta Ylen haastateltava kuitenkin mainitsi, että on olemassa aiheita, joista voi jo etukäteen päätellä, ettei niiden ympärille synny rakentavaa keskustelua. Esimerkkeinä hän mainitsi onnettomuudet ja terroriisikut. Käytännössä Ylen sivuilla on paljon juttuja, joissa keskustelua ei ole avattu, huomattavasti enemmän kuin millään muulla haastatellulla medialla. Haastateltavan mu-

kaan Ylen pyrkimyksenä kuitenkin on, että mahdollisimman moni juttu olisi avoin keskustelulle ja että vaikeitakin aiheita avattaisiin keskustelulle pitkällä aikavälillä.

Keskisuomalainen, Ilkka, Uusi Suomi ja Yle olivat joutuneet sulkemaan aiemmin auki olleita kommentointiosioita sen takia, että keskustelu oli muuttunut asiattomaksi. Sekä perustelut keskusteluiden sulkemiseen että kommentointia koskevissa käytännöissä tehtyihin rajoituksiin olivat kaikilla medioilla hyvin samansuuntaisia: tarkoitus oli pitää kommenttiosio siistinä ja viihtyisenä ja tehdä keskustelusta laadukkaampaa.

Tutkimukseni tavoitteena oli ennen kaikkea selvittää, miten uutismediat perustelevat kommentointia koskevia käytäntöjään. Taustalla oli myös tutkimukseni liikkeelle pannut huomio siitä, että useat uutissivustot olivat muutaman viime vuoden aikana ottaneet käyttöön kommentointia koskevia rajoituksia. Kolmessa haastattelussa mediassa (Helsingin Sanomat, Keskisuomalainen, Turun Sanomat) oli otettu vuosina 2015-2019 käyttöön vapaata, anonyymiä kommentointia rajoittavia käytäntöjä. Kaikki mediat perustelivat uusia käytäntöjä sillä, että keskustelua haluttiin viedä laadukkaampaan ja helpommin hallittavaan suuntaan.

Toisin sanoen kommentointia rajoittavien toimenpiteiden taustalla oli kaikissa tapauksissa samoja asioita kuin kommenttien valvomisessa ylipäättään: pyrkimys aiempaa laadukkaampaan ja rakentavampaan keskusteluun, eli etupäässä muita loukkaavien tai muuten asiattomien viestien karsiminen. Tätä ei nähty sinänsä kommentoinnin rajoittamisena. Ylellä, jonka sivuilla kommentointia ei suoranaisesti ollut rajoitettu, mutta joka selvästi harkitsee tarkkaan, missä määrin se antaa yleisön osallistua kommenttien kautta julkiseen keskusteluun, jopa muotoiltiin asia niin, että yleisön osallistaminen on aina aktiivinen teko. Kun tähän osallistamiseen on sitten ryhdytty, näkivät mediat velvollisuutenaan valvoa sitä, että keskustelu pysyy siistinä.

Näkemykset yleisön osallistamisen merkityksestä olivat niin ikään yhteneväisiä siinä, että kaikki näkivät yleisön osallistumisen tärkeänä. Yleisön rooli on muuttunut passiivisemmasta aktiivisemmaksi, aivan kuten esimerkiksi Koljonen (2013) on hahmotellut. Yleisön osallistaminen nähtiin myös liiketaloudellisesti kannattavana (Turun Sanomat, Helsingin Sanomat). Yleisöä pidettiin kuitenkin ensisijaisesti tärkeänä lähteenä, aiheena ja kommentoijana, eli selvästi varsinaisesta journalistisesta työstä erotettuna toimijana. Toki tämäkin on yksi kumppanuuden muoto. On myös huomioitava, ettei osallistavaa journalismia siinä muodossa, kuin se on joissain teksteissä esitetty (esim. Bruns

2005) ole laajasti käytössä niin suomalaisissa kuin monen muunkaan maan (Quandt 2018) valtavirtamedioissa.

Verkkokomentointia osallistamisen välineenä ei kyseenalaistettu kuin yhdessä haastattelussa, eli Helsingin Sanomilla. Vaikka haastateltava mainitsikin, että olisi hyvä keksiä uusia tapoja osallistaa yleisöä, painotti hän samalla tarvetta tehdä keskustelusta nykyistä laadukkaampaa ja toimia tässä jopa edelläkävijänä.

Ainoastaan yksi haastateltava, Uuden Suomen edustaja, toi eksplisiittisesti esille internetin keskustelukulttuurin ja sitä kautta kommenttikentissä käytävien keskusteluiden vihamielisen ja tulehtuneen ilmapiirin. Toisaalta kommentoinnin epäasiallisuudesta kertoivat myös Turun Sanomien, Helsingin Sanomien ja vähemmässä määrin Keskisuomalaisen edustajat. Turun Sanomien haastateltavat kutsuivat kommentointien moderointia kuormittavaksi, koska työssä joutuu lukemaan niin paljon epäasiallisia ja vihamielisiä viestejä. Uuden Suomen edustaja puhui aivan samoista asioista. Lisäksi Helsingin Sanomien ja Ylen edustajat korostivat, että on tärkeämpää että keskustelu on laadukasta kuin että sitä on paljon. Helsingin Sanomien, Keskisuomalaisen ja Turun Sanomien edustajat näkivät, että kommentoinnissa tapahtuneet rajoitukset ovat tuoneet toivottuja tuloksia juuri siinä mielessä, että keskustelu on aiempaa asiallisempaa, vaikka sitä on myös vähemmän. Ne mediat, joilla nykyiset käytännöt olivat olleet jo kauemmin voimassa, eli Ilkka, Uusi Suomi ja Yle, näkivät että nykyinen, jonkinlaisen rekisteröitymisen vaativa järjestelmä on hyvä, vaikka Ylen edustaja korostikin, että toimituksessa mietitään jatkuvasti, miten sitä olisi mahdollista kehittää vielä paremmaksi. Ilkalla nähtiin ongelmana se, että kommentointi tapahtuu Facebook-tunnuksella, mutta vapaata kommentointia ilman rekisteröimällä tehtyä käyttäjätunnusta ei nähty hyvänä ajatuksena. Kaikki haastateltavat näkivät lisäksi, että media on jossain määrin vastuussa kommenteista, joita sen sivuilla julkaistaan.

Voidaan siis sanoa olevan selvää, että kommentoinnin runsas epäasiallisuus, joka myös MTV:n ja Nyt.fin kannanotoissa mainittiin (Ylä-Anttila 2015; Pullinen 2015), on huomioitu suomalaisissa medioissa ja että sen pohjalta on mietitty myös kommentoinnin käytäntöjä. Kommentoinnin rajoittaminen on nähty tapana tehdä kommentoinnista laadukkaampaa, ehkä jopa keinona säilyttää tämä tärkeänä pidetty yleisön mahdollisuus saada äänensä kuuluviin. Turun Sanomat, Helsingin Sanomat ja Keskisuomalainen mainitsivat, että myös monet keskustelijat olivat olleet tyytymättömiä kommenttiosioissa olevan keskustelun laatuun. Tällöin voidaan sanoa, että vaikka medioiden tekemät toi-

met ovat jollain tavoin rajoittaneet yleisön keskustelua, pyrkimyksenä on oikeastaan ollut turvata keskustelumahdollisuuden olemassaolo. Kaikkien haastateltujen medioiden näkemykset yhtäältä moderoinnista ja toisaalta yleisön osallistumisen merkityksestä tukevat tätä johtopäätöstä. Toinen Turun Sanomien haastateltavista jopa mainitsi erikseen, että kaikista asiattomasta ja moderaattoreita kuormittavasta keskustelusta huolimatta he eivät halunneet poistaa kommentointimahdollisuutta, koska pitivät tärkeänä sitä, että yleisöllä on kanava, jonka kautta he voivat keskustella etenkin paikallisista aiheista. Samoilla linjoilla oli Keskisuomalaisen edustaja, jonka mukaan kommentointimahdollisuuden poistamista kokonaan ei edes suunniteltu.

Yllä esittämieni seikkoihin nojautuen tiivistän analyysin pohjalta tekemäni päätelmät neljään toteamaan:

1. Yleisön osallistuminen on medioille tärkeää.
2. Kommentointi on tärkeä väylä, jonka kautta yleisö voi osallistua.
3. Kommentointia koskevia käytäntöjä ja näihin käytäntöihin tehtyjä rajoituksia perustellaan ennen kaikkia sillä, että ne tekevät keskustelusta aiempaa asiallisempaa ja kommenttiosioista aiempaa viihtyisämpiä.
4. Nämä käytännöt ja niissä tehdyt muutokset ja rajoitukset tekevät mahdolliseksi sen, että yleisön mahdollisuus saada äänensä kuuluviin toteutuu myös tulevaisuudessa.

On selvää, että mediat pitävät tärkeänä sitä, että yleisöllä on mahdollisuus osallistua ja että kommentointia pidetään toimivana osallistumisen tapana, jota on syytä pyrkiä kehittämään yhä paremmaksi. Tämä kehittäminen vuorostaan tapahtuu osittain käytäntöjen muovaamisen kautta. Kommenttien valvonta ja kommentoinnin muuttaminen täysin avoimesta rajatumpaan suuntaan on siis ennen kaikkea tapa nostaa keskustelun tasoa ja pitää keskusteluympäristö viihtyisänä.

”Mutta edelleen se kuitenkin se, että siellä jonkinlainen kommentointimahdollisuus on, on kuitenkin siis tärkeää että ei olla suljettu kokonaan kommentointia eikä sellaista suunniteltukaan. Se on osa sitä, just tätä mitä sanoinkin kysymyksessä... että ihmisillä on mahdollisuus kommentoida. Mut se ei tietenkään tarkoita, että mitä tahansa sais sanoa missä tahansa, ja varsinkaan niinku sitten esimerkiksi meidän sivuilla sais sanoa mitä tahansa.” (H3)

Media	Onko muutoksia tehty vuoden 2015 jälkeen?	Mitä?	Minkä takia muutos tehtiin?	Onko suunnitelmissa lisää muutoksia?
Helsingin Sanomat	On.	Vuoden 2019 kevästä alkaen osaa jutuista voi kommentoida vain omalla nimellä.	Keskustelusta haluttiin asiallisempaa.	On. Muun muassa tunnistautumista halutaan kehittää.
Ilkka	Ei.	-	-	On. Facebook-tunnuksilla kommentoinnista halutaan siirtyä johonkin toiseen malliin.
Keskisuomalainen	On.	Vuoden 2019 tammikuusta alkaen vain tilaajat ovat voineet kommentoida.	Keskustelusta haluttiin asiallisempaa.	On. Moderoinnissa suunnitellaan otettavan käytön koneellinen ennakkomoderointi.
Turun Sanomat	On.	Kommentointi on vaatinut rekisteröitymisen noin vuoden ajan.	Keskustelusta haluttiin asiallisempaa ja helpommin hallittavaa.	Ei.
Uusi Suomi	On.	Syksyllä 2019 otettiin käyttöön uudistettu sivusto, jossa kommentointi tapahtuu Alma-tunnuksella.	Tekniset syyt. Sivustosta haluttiin yhtenäisempi muun Alma Talentin toimintojen kanssa.	Ei.
Yle	On.	Kommentointi otettiin käyttöön, kun se aiemmin oli teknisistä syistä poissa käytöstä.	Kommentointi oli poissa käytössä teknisistä syistä, ja sen palauttaminen tuli mahdolliseksi.	On.

Taulukko 2: Kommentointi- ja moderointikäytäntöihin tehdyt muutokset ja niiden perustelut.

8. Pohdinta

8.1 Tuloksista

Esittämistäni päätelmistä rakentuu kuva, jossa uutismediat pyrkivät vastaisuudessakin osallistamaan yleisöä ja tarjoamaan sille keskustelualustan omilla verkkosivuillaan. Keskustelun tason ja miellyttävän ilmapiirin ylläpitämiseksi on kuitenkin nähty tarpeellisenä tiettyjen rajojen asettaminen. Asiattoman, kuormittavan ja joskus jopa rikosten tunnusmerkkejä täyttävän keskustelun on nähty jopa olevan uhka koko keskustelumahdollisuuden olemassaololle. Erilaisten toimenpiteiden avulla keskustelumahdollisuus on kaikissa haastatelluissa medioissa onnistuttu säilyttämään, ja tätä pidetään hyvänä asiana.

Tuloksista on johdettavissa ajatuksia myös journalismin nykyisistä toimintamalleista. Varsinkin Turun Sanomien edustajien esittämistä kommentteista rakentuu kuva, jossa osallistuminen ja osallistaminen ovat kiinteä osa nykyistä journalismin kenttää, aivan kuten alan tutkimuksissakin (esim. Singer ym. 2011, Koljonen 2013) on esitetty. Etenkin osallistaminen on yhteydessä verkkojournalismiin, koska juuri internet ja myöhemmin sen sisällä syntynyt sosiaalinen media ovat mahdollistaneet aiempaa moninaisemmat tavat osallistaa yleisöä. Nykyinen journalismi näyttää olevan yhä pitkään jatkuneella matkallaan, niin alan tutkimusten perusteella (esim. Lee & Salter 2012, Singer ym. 2011, Bruns 2005) kuin haastateltujen ihmisten mielestä, kohti yhä enemmän verkossa toimivaa, ja sitä kautta aiempaa paremmin yleisön huomioivaa tiedonvälitystä. Jo johdannossa huomioin, miten kiinteästi osallistuminen liittyy nykyiseen mediamaisemaan, mutta en tullut pohtineeksi osallistavan journalismin käsitteen roolia tällaisessa ympäristössä. Saattaa olla syytä miettiä, onko enää tai varsinkaan tulevaisuudessa tarpeen puhua osallistavasta journalismista niin laveassa merkityksessä, kuin olen tässä tutkielmassa tehnyt. Onko osallistaminen jo niin kiinteä osa journalismia, että tällainen käsitteillä pelaaminen tuntuu vanhanaikaiselta?

Se on huomioitu tutkimuksissa jo aiemmin, että elämme osallistumisen kulttuurissa, joka ei viittaa pelkästään yleisön mahdollisuuksiin osallistua eksplisiittisesti eli sisältöä tuottamalla vaan myös implisiittisesti eli olemalla käyttäjänä erilaisissa kanavissa ja sovelluksissa ja vaikuttamalla sitä kautta journalismin tekemiseen (esim. Villi 2012; Schäfer 2011; Ahva 2010; Singer ym. 2011). Mutta kuuluuko osallistavan journalismin pii-

riin kaikki se journalismi, jota tällaisessa osallistumisen kulttuurin määrittämässä ympäristössä tapahtuu? Joka tapauksessa muun muassa Brunsin (2005) hahmottelemalla kuvalla osallistavasta journalismista sellaisena toimintana, jossa yleisö näyttelee aktiivista ja merkittävää osa myös sisällöntuotannossa, on toki edelleen paikkansa. Tällainen journalistiseen sisällöntuotantoon ulottuva osallistaminen ei ole järin yleistä (esim. Quandt 2018) ja tutkimukseni perusteella sitä ei mainittavasti harjoiteta myöskään suomalaisissa valtavirtamedioissa. Osallistavan journalismin käsitettä ja sille sukua olevia ilmauksia saattaisi joka tapauksessa olla tarpeen selventää ja miettiä uusiksi.

8.2 Tutkimuksen puutteet ja verkkokommentoinnin tutkimus tulevaisuudessa

Quandtin (2018) mukaan osallistavalta journalismilta odotettiin ja toivottiin paljon, mutta nuo odotukset ja toiveet eivät olleet realistisia. Siispä ne ovat toistaiseksi jääneet toteutumatta. Keskeisimpiä selittäviä tekijöitä on Quandtin mukaan se, että median ammattilaiset eivät ole halukkaita osallistamaan yleisöä niin monipuolisesti kuin aluksi ajateltiin. Verkkokomentointi on ollut monen median tapa tarjota yleisölle hyvin rajattu osallistumismahdollisuus: äänensä saa halutessaan kuuluviin, mutta vasta kun journalistinen jutuntekoproessi on päättynyt. Onko verkkokomentointi siis ylipäätään osallistamisen tapana ongelmallinen?

Mainitsen tämän asian siksi, että se on jotain, mihin näin jälkikäteen olisin toivonut keskittyneeni tutkimuksessani enemmän. En pelkästään verkkokommentoinnin mahdolliseen ongelmallisuuteen, vaan siihen, millaisia eri tapoja osallistaa yleisöä mediat näkevät ja siihen, onko niillä halukkuutta vastaisuudessa tarjota yleisölle nykyistä kunnianhimoisempia tai monipuolisempia osallistumismahdollisuuksia. Tutkimukseni osoittaa sen jo monesti aiemmin todetun asian, että yleisön osallistaminen painottuu Singerin ym. (2011) esittämän jaottelun alku- ja loppupäähän. Yleisö osallistuu ideointiin ja tiedon keräämiseen sekä valmiin jutun tulkintaan ja kommentointiin, mutta jutut tehdään pääosin edelleen toimituksen sisällä.

Toisaalta tutkimastani kirjallisuudesta nousi esille myös ajatus siitä, ettei yleisö välttämättä ole halukas osallistumaan jutuntekoproessiin, ellei siitä tarjota jonkinlaista korvausta. Eikä välttämättä silloinkaan, sillä kuten Pullinen (2017) ja Reich (2011) kirjoit-

tavat ja kuten Helsingin Sanomien, Ilkan ja Ylen edustajat haastatteluissa totesivat, kommenttiosioihin kirjoittavat vain pieni osa yleisöstä.

Nämä asiat toki nousevat selvästi esiin tutkimuksellisessa viitekehyksessä, mutta eivät kovin vahvasti haastattelukysymyksissä eivätkä niin ollen myöskään haastatteluissa tai analyysissa. Tältä osin pidän haastatteluiden ja sitä kautta tutkimuksen suunnittelua puutteellisena, vaikka samalla tiedostankin, että jo tällaisenaan tutkimus tarjosi runsaasti verkkokommentointiin, osallistavaan journalismiin ja yleisön ja median väliseen suhteeseen liittyvää materiaalia, jota käsitellä erilaisten teemojen kautta ja jonka avulla tarkastella uutissivustojen kommentointia koskevia käytäntöjä varsin laajassa viitekehyksessä.

Vaikka harmittelinkin sitä, etten nostanut näitä asioita suunnitteluvaiheessa kovin keskeiseen rooliin, on ne toisaalta nyt helppo mainita sellaisiksi, joista näkisin mielelläni lisää tutkimusta.

Mitä tulee teemahaastatteluun tutkimusmenetelmänä, koen sen sopineen hyvin tutkimukseni menetelmäksi. Moderointi- ja kommentointikäytäntöjä olisi mahdollista tutkia pelkästään sisällönanalyysin keinoin, tekstimuotoista aineistoa tarkastellen, mutta tällöin perusteellisemmat selitykset asioiden taustalla jäisivät aineiston ulkopuolelle. Lisäksi on hyvä huomioda, että haastattelemistani medioista Ilkalla ja Keskisuomalaisella ei ollut lainkaan esillä selkeää ohjeistusta kommenttien kirjoittamiseen, joten yhteydenotto toimitukseen olisi joka tapauksessa ollut välttämätöntä. Keskeisempää oli kuitenkin saada haastattelujen kautta selville toimitusten ja niitä edustavien ihmisten näkemyksiä paitsi konkreettisesti verkkokommentoinnista ja sen käytännöistä, myös sitä taustoittavista asioista, kuten yleisön roolista, yleisön ja median välisestä suhteesta ja muista osallistamisen tavoista. Näitä ei olisi ollut mahdollista selvittää muuten kuin haastattelun keinoin.

Aiemmin mainitsemistani puutteista huolimatta koen pystyneeni tyydyttävästi vastaamaan esittämäni tutkimuskysymyksen. Haastattelemieni medioiden edustajien vastauksista ja medioiden keskusteluohjeista löytyi riittävästi materiaalia, jonka pohjalta tehdä johtopäätöksiä. Tietysti on hyvä ottaa huomioon suppea aineisto. Kuusi haastattelua kuudesta eri mediasta ei ole järin laaja otanta, vaikka muutamat verkkolähteet täydensivät aineistoa. Kun kuitenkin mietin tutkimukseni työmäärää, en ole varma, kuinka paljon enemmän aineistoa olisi kannattanut kerätä pro gradu -tutkielmaan. Olisi kin kiinnostavaa nähdä, millaisia tuloksia samantyyppinen tutkimus tuottaisi, jos se tehtäisiin huomattavasti suuremmassa mittakaavassa. Osittain tämän vuoksi toivon, että ai-

hetta tutkittaisiin tulevaisuudessa perusteellisemmin kuin mihin itse kykenin, sekä yksittäisten tutkimusten sisällä että laajemmin alan tutkimusten kirjoa tarkastellessa. Aihe on kuitenkin ajankohtainen niin kauan kuin verkkokommentointi ja laajemmin yleisön osallistaminen ovat journalismin ja koko median kentällä läsnä. Tutkimukseni valossa ne ovat asioita, joita mietitään monen toimituksen sisällä jatkuvasti.

Toivon, että olen tutkimuksessani myös pystynyt tuomaan ilmi yhtäältä osallistavan journalismin aiheuttaman innostuksen ja toisaalta siihen kohdistuneen kritiikin. Quandt (2018, 44–45) esittää toiveen, että osallistavaa journalismia voitaisiin tulevaisuudessa tutkia sekä sen valoisat että synkät puolet huomioiden niin, että tuloksena olisi realistista ja tervettä debattia, joka heijastaisi ihmiselämän harmaita sävyjä. Vielä ei ole varmaa, millaisiksi aihetta koskevat tutkimukset ja niiden ympärillä käytävä keskustelu muodostuvat, mutta mikäli Quandtin hahmottelema kuva toteutuu, toivon, että myös oma tutkimukseni voi asettua osaksi tällaista kehityskulkua.

Lähteet

Ahva, Laura (2010) *Making news with citizens: public journalism and professional reflexivity in Finnish newspapers*. Tampere: Tampere University Press. <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8288-5> [Viitattu 20.11.2019]

Ahva, Laura (2017) How Is Participation Practiced by “In-Betweeners” of Journalism? *Journalism Practice* 11(2–3): 142–159. <https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1080/17512786.2016.1209084> [Viitattu 5.11.2019]

Ahva, Laura (2018) Osallistuvan journalismin ankkuroivat käytännöt. *Media & viestintä* 41 (1): 75–96. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-201902111226> [Viitattu 5.11.2019]

Alkula, Maarit (2019) Tuore ilmastokampanja yllätti Nesteen kahdella tavalla – keräsi poikkeuksellisen paljon negatiivisia kommentteja ja tuli algoritmien hylkimäksi. Markkinointi ja mainonta. <https://www.marmai.fi/uutiset/tuore-ilmastokampanja-yllatti-nesteen-kahdella-tavalla-kerasi-poikkeuksellisen-paljon-negatiivisia-kommentteja-ja-tuli-algoritmien-hylkimaksi-6763332> [Viitattu 21.4.2019]

Alma Talent: Keskustelupalstojen säännöt. <https://www.almatalent.fi/tietoa-meist-%C3%A4/keskustelupalstojen-s%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6t> [Viitattu 20.11.2019]

Binns, Amy (2012) DON'T FEED THE TROLLS!. *Journalism Practice*, 6(4): 547–562. <https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1080/17512786.2011.648988> [Viitattu 19.11.2019]

Bruns, Axel (2005) *Gatewatching*. New York: Peter Lang.

Carey, James (2010) Lehdistö ja julkinen keskustelu. Suomentanut Veikko Pietilä. Teoksessa *Julkisot, yleisöt ja media. Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista*. (Toim.) Ridell, Seija, Pietilä, Veikko, Kylmälä, Timo P., Pietilä, Kauko, Renvall, Mika, Reunanen, Esa, Sirkkunen, Esa & Suikkanen, Risto. Tampere: Tampere University Press, 175–194.

Calvert, Clay (1997) Hate speech and its harms: a communication theory perspective. *Journal of Communication* 47(1): 4–19.

Christian, Elizabeth B (2008) We're All Journalists Now: The Transformation of the Press and Reshaping of the Law in the Internet Age. *The Journal of Popular Culture* 41(4): 717–718.

Domingo, David, Quandt, Thorsten, Heinonen, Ari, Paulussen, Steve, Singer, Jane B. & Vujnovic, Marina (2008) Participatory Journalism Practices in the Media and Beyond: An international comparative study of initiatives in online newspapers. *Journalism Practice* 2 (3): 326–342.

Gubrium, Jaber F. & Holstein, James A. (2003) *Postmodern Interviewing*. Thousand Oaks: Sage. <https://dx-doi-org.libproxy.tuni.fi/10.4135/9781412985437> [Viitattu 22.11.2019]

Hawdon, James, Oksanen, Atte & Räsänen, Pekka (2015) Online Extremism and Online Hate, Exposure among Adolescents and Young Adults in Four Nations. *Nordicom-information* 37(3–4): 29–37. <https://www.nordicom.gu.se/en/node/36610> [Viitattu 22.11.1029]

Heinonen, Ari (2011): The Journalists's Relationship with Users: New dimensions to conventional roles. Teoksessa *Participatory Journalism : Guarding Open Gates at Online Newspapers*. Singer, Jane B., Domingo, David, Heinonen, Ari, Hermida, Alfred, Paulussen, Steve, Quandt, Thorsten, Reich, Zvi & Vujnovic, Marina. Hoboken: John Wiley & Sons, Incorporated, 34–55.

Helsingin Sanomat: Kommentit. <https://www.hs.fi/kommentit/> [Viitattu 22.11.2019]

Hermida, Alfred (2011) Mechanisms of Participation: How audience options shape the conversation. Teoksessa *Participatory Journalism : Guarding Open Gates at Online Newspapers*. Singer, Jane B., Domingo, David, Heinonen, Ari, Hermida, Alfred, Paulussen, Steve, Quandt, Thorsten, Reich, Zvi & Vujnovic, Marina. Hoboken: John Wiley & Sons, Incorporated, 13–33.

Hirsjärvi, Sirkka, & Hurme, Helena (1985) Teemahaastattelu. Kolmas painos. [1979] Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (1988) Teemahaastattelu. Neljäs painos [1979] Helsinki: Yliopistopaino.

Holton, Avery E. & Belair-Gagnon, Valerie. (2018). Strangers to the game? interlopers, intralopers, and shifting news production. *Media and Communication* 6(4): 70–78. <http://dx.doi.org.libproxy.tuni.fi/10.17645/mac.v6i4.1490> [Viitattu 5.11.2019]

Hämäläinen, Juho (2019) Keskisuomalaisen juttujen kommentointi jatkossa vain tilaajille. Keskisuomalainen. <https://www.ksml.fi/kotimaa/Keskisuomalaisen-juttujen-komentointi-jatkossa-vain-tilaajille/1314615> [Viitattu 22.11.2019]

Iivanainen, Tapani (2016) Verkkovihan voima: Tutkimus internetissä esiintyvän vihapuheen vaikutuksesta uutismedioiden keskustelualustojen kommentointi- ja moderoitikäytäntöihin. Ei julkaistu.

Jones, Janet & Salter, Lee (2012) *Digital Journalism*. London, Thousand Oaks, New Delhi, Singapore: Sage.

Julkisen sanan neuvosto (2014) Journalistin ohjeet ja liite. https://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/ [Viitattu 28.10.2019]

Julkisen sanan neuvosto (2015) LANGETTAVA 5711/SL/15. <https://www.jsn.fi/sisalto/5711-sl-15/> [Viitattu 28.10.2019]

Kangaspunta, Veera (2016) Talvivaara ja kommentissa keskustelevat julkiset, Keskusteluanalyttinen menetelmäkokeilu verkkouutisten kommentoinnista. *Media & viestintä* 39 (1): 24–54. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201812133009> [Viitattu 19.11.2019]

Karlsson, Michael, Bergström, Annika, Clerwall, Christer & Fast, Karin. (2015). Participatory journalism – the (r)evolution that wasn't. Content and user behavior in Sweden 2007–2013. *Journal of Computer-Mediated Communication*. 20 (3): 295–311 <https://doi.org/10.1111/jcc4.12115> [Viitattu 8.11.2019]

Karlsson, Michael & Clerwall, Christer (2018) Transparency to the Rescue?: Evaluating citizens' views on transparency tools in journalism. *Journalism Studies* 19 (13): 1923–1933. <https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1080/1461670X.2018.1492882> [Viitattu 8.11.2019]

Karlsson, Michael, Clerwall, Christer & Nord, Lars (2017) Do Not Stand Corrected: Transparency and Users' Attitudes to Inaccurate News and Corrections in Online Journalism. *Journalism & Mass Communication Quarterly* 94 (1): 148–167.

Koljonen, Kari (2013) *Kriisi Journalismissa*. Tampere: Tampere University Press. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/68196/978-951-44-9187-0.pdf?sequence=1> [Viitattu 20.11.2019]

Lewis, Seth (2012) The tension between professional control and open participation: Journalism and its boundaries. *Information, Communication & Society* 15 (6): 836–866.

<https://doi.org/10.1080/1369118X.2012.674150> [Viitattu 5.11.2019]

Lindén, Heidi, Talvio, Raija, Ilmaranta, Katriina, Mantela, Mari, Koskinen, Eva-Maria & Pentikäinen, Merja (2018) *#Metoo-vallankumous: Miten Hiljaisuus Rikottiin?* Helsinki: Like.

Mats Katz, James E. (2018) Commentary on news and participation through and beyond proprietary platforms in an age of social media. *Media and Communication* 6(4): 103–106.

<http://dx.doi.org.libproxy.tuni.fi/10.1t7645/mac.v6i4.1743> [Viitattu 20.11.2019]

Mäkinen, Esa (2019) HS:n artikkeleiden kommentoinnissa otetaan käyttöön omalla nimellä kirjoittaminen. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006105996.html> [Viitattu 25.5.2019]

Neuvonen, Riku (toim.), Henttonen, Sini, Kivinen, Tero, Rasila, Tapio, Sammalmaa, Johanna & Vihavainen, Jonna (2015) *Vihapuhe Suomessa*. Helsinki: Edita.

Pesonen, Mikko (2017): Vastamedioita syntyy nyt nopeaa tahtia - mainostajat arastelevat sekalaista joukkoa. Yle. <https://yle.fi/uutiset/3-9888937> [Viitattu 4.11.2019]

Pietilä, Veikko, Kylmälä, Timo P., Pietilä, Kauko, Renvall, Mika, Reunanen, Esa, Ridell, Seija, Sirkkunen, Esa & Suikkanen, Risto (2010): *Julkisot, yleisöt ja media: Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista*. Tampere: Tampere University Press.

Poliisi.fi Viharikos ja vihapuhe. <https://www.poliisi.fi/vihapuhe> [Viitattu 20.11.2019]

Pullinen, Jussi (2015) Palautamme Nyt.fi:n kommentit, mutta emme kokonaan – näin se tapahtuu. Nyt. <https://www.hs.fi/nyt/art-2000002852565.html> [Viitattu 31.10.2019]

Pullinen, Jussi (2017) “Kansaa” ei todella löydä uutisten kommenttipalstalta—Näin uutisia oikeasti kommentoidaan ja tällaisen uuden valta-asetelman se luo. Medium. <https://medium.com/@jussipullinen/kansaa-ei-todella-l%C3%B6yd%C3%A4-uutisten-kommenttipalstalta-n%C3%A4in-uutisia-oikeasti-komentoidaan-ja-t-63238a712ad6> [Viitattu 23.11.2019]

Pöyhtäri, Reetta; Haara, Paula & Raittila, Pentti (2013) *Vihapuhe sananvapautta kaventamassa*. Tampere: Tampere University Press.

Quandt, T. (2018). Dark participation. *Media and Communication* 6(4): 36–48.

<http://dx.doi.org.libproxy.tuni.fi/10.17645/mac.v6i4.1519> [Viitattu 20.11.2019]

Reich, Zvi (2011) User Comments: The transformation of participatory space. Teoksessa *Participatory Journalism : Guarding Open Gates at Online Newspapers*. Singer, Jane B., Domingo, David, Heinonen, Ari, Hermida, Alfred, Paulussen, Steve, Quandt, Thorsten, Reich, Zvi & Vujnovic, Marina. Hoboken: John Wiley & Sons, Incorporated, 96–117.

Reunanen, Esa (2017) *Uutismedia verkossa Reuters Institute Digital News Report – Suomen maaraportti*.

https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/101610/uutismedia_verkossa_2017.pdf?sequence=1 [Viitattu 5.11.2019]

Reunanen, Esa (2018) *Uutismedia verkossa Reuters Institute Digital News Report – Suomen maaraportti*.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0796-7> [Viitattu 5.11.2019]

Rubin, Herbert J. & Rubin, Irene S. (2005) *Qualitative Interviewing: The Art Of Hearing Data*. Toinen painos. London; Los Angeles: Sage.

Singer, Jane B., Domingo, David, Heinonen, Ari, Hermida, Alfred, Paulussen, Steve, Quandt, Thorsten, Reich, Zvi & Vujnovic, Marina (2011) *Participatory Journalism : Guarding Open Gates at Online Newspapers*. Hoboken: John Wiley & Sons, Incorporated.

<https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/detail.action?docID=700654> [Viitattu 4.11.2019]

Schäfer, Mirko Tobias (2011) *Bastard Culture! : How User Participation Transforms Cultural Production*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

<https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/detail.action?docID=672992> [Viitattu 20.11.2019]

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Turun Sanomat (2019) Turun Sanomien verkkokeskustelu uudistui.

<https://www.ts.fi/uutiset/paikalliset/4585197/Turun+Sanomien+verkkokeskustelu+uudistui>

[Viitattu 22.11.2019]

Uusi Suomi (2019) Ohjeita ja tietoa blogipalvelusta. [https://puheenvuoro.uusisuomi.fi/ohjeita-](https://puheenvuoro.uusisuomi.fi/ohjeita-ja-tietoa-blogipalvelusta/)

[ja-tietoa-blogipalvelusta/](https://puheenvuoro.uusisuomi.fi/ohjeita-ja-tietoa-blogipalvelusta/) [Viitattu 20.11.2019]

van Dijck, José (2009) Users like you? Theorizing agency in user-generated content.

Media, Culture & Society 31(1): 41–58.

Villi, Mikko (2012) Käyttäjien käyttäjät: Mediatyhtiöt ja käyttäjien implisiittinen osallistuminen sosiaalisessa mediassa. *Lähikuva* 25(2): 9–21

<http://elektra.helsinki.fi.libproxy.tuni.fi/se/1/0782-3053/25/2/kayttaji.pdf> [Viitattu 5.11.2019]

Westlund, Oscar & Ekström, Mats (2018) News and participation through and beyond proprietary platforms in an age of social media. *Media and Communication*, 6(4), 1–10.

<http://dx.doi.org.libproxy.tuni.fi/10.17645/mac.v6i4.1775> [Viitattu 20.11.2019]

White, Mark H. II & Crandall, Christian S. (2017) Freedom of Racist Speech: Ego and Expressive Threats. *Journal of Personality and Social Psychology* 113(3):413–429.

<https://ovidsp-ovid-com.libproxy.tuni.fi/ovidweb.cgi?>

[T=JS&CSC=Y&NEWS=N&PAGE=fulltext&AN=00005205-201709000-](https://ovidsp-ovid-com.libproxy.tuni.fi/ovidweb.cgi?T=JS&CSC=Y&NEWS=N&PAGE=fulltext&AN=00005205-201709000-00004&D=ovft&PDF=y)

[00004&D=ovft&PDF=y](https://ovidsp-ovid-com.libproxy.tuni.fi/ovidweb.cgi?T=JS&CSC=Y&NEWS=N&PAGE=fulltext&AN=00005205-201709000-00004&D=ovft&PDF=y) [Viitattu 20.11.2019]

Yle (2019) Keskusteluohje <https://yle.fi/aihe/keskusteluohje> [Viitattu 20.11.2019]

Ylä-Anttila, Merja (2015) MTV:n päätoimittaja maahanmuutosta: Ihmisyys on kriisissä. MTV.

[https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/mtv-n-paatoimittaja-maahanmuutosta-ihmisyys-on-](https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/mtv-n-paatoimittaja-maahanmuutosta-ihmisyys-on-kriisissa/5290114#gs.hswlwo)

[kriisissa/5290114#gs.hswlwo](https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/mtv-n-paatoimittaja-maahanmuutosta-ihmisyys-on-kriisissa/5290114#gs.hswlwo) [Viitattu 23.11.2019]

Ylä-Anttila, Tuukka; Bauvois, Gwenaëlle; Pyrhönen, Niko (2019) Politicization of migration in the countermedia style : A computational and qualitative analysis of populist discourse.

Discourse, Context & Media 32(12): 100326.

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-201910073735> [Viitattu 4.11.2019]

Liite 1: Haastattelujen kysymysrunko

Teema 1: Yleisön osallistuminen ja osallistaminen

Yleisöllä on nykyään useita mahdollisuuksia osallistua julkiseen keskusteluun ja jossain määrin myös sisällöntuotantoon. Kertoisitko mielteitäsi yleisön osallistumisesta ja sen merkityksestä?

- Millä tavoin yleisön osallistuminen on tärkeää, vai onko se?
- Millaisin eri tavoin yritätte osallistaa yleisöä?
- Haluaako yleisö osallistua?
- Onko näkemyksenne yleisön osallistamisesta muuttunut vuosien varrella?

Onko vielä jotain, mitä haluaisit aiheesta sanoa?

Teema 2: Yleisön roolin muuttuminen ja yleisön ja median suhde

Yleisön osallistumisen ja osallistamisen seurauksena myös yleisön roolin voidaan nähdä muuttuneen. Tämän lisäksi median ja yleisön välinen suhde on saattanut muovautua. Kertoisitko ajatuksiasi yleisön roolista nykyisessä mediamaisemassa ja siitä, onko se mahdollisesti muuttunut?

Entä mielteesi yleisön ja median välisestä suhteesta?

- Onko se muuttunut ja mihin suuntaan?
- Kantaako media vastuun kommenteista, joita sen sivuilla julkaistaan?
- Mitä ajattelette väitteestä, että medialla ja journalisteilla on tarve osoittaa ammattimaisuuttaan rajoittamalla ja valvomalla yleisön osallistumismahdollisuuksia?

Onko vielä jotain, mitä haluaisit aiheesta sanoa?

Teema 3: Verkkokomentointi ja sen rajoitukset

Siirrytään verkkokomentointiin, joka on varmaankin yleisin yleisön osallistamisen muoto. Kertoisitko mielteitäsi verkkokomentoinnista?

- Miksi se on/ei ole toimiva tapa osallistaa yleisöä?
- Miksi se on suosituin?

Entä kuinka verkkokomentointi konkreettisesti toimii sivuillanne?

- Missä määrin lukijoiden on mahdollista kommentoida juttuja sivustollanne?

- Kuinka suosittua kommentointi on?

Millä tavoin kommentointia on rajoitettu?

- Milloin tämä tapahtui?
- Millaiset asiat siihen johtivat?
- Kuinka paljon asiasta käytiin keskustelua?
- Missä määrin rajoitukset ovat toimineet ja tuoneet toivottuja tuloksia?
- Onko asiasta annettu palautetta?
- Onko ollut tarpeen miettiä lisää rajoituksia tai muutoksia verkkokommentointiin tai moderointikäytäntöihin?

Onko vielä jotain, mitä haluaisit aiheesta sanoa?

Liite 2: Verkkokommentoinnin säännöt ja ohjeistukset

Liite 2a: Alma Talentin keskusteluohjeet

Luettavissa verkossa osoitteessa: <https://www.almatalent.fi/tietoa-meist%C3%A4/keskustelupalstojen-s%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6t>

Alma Talentin keskustelupalstojen säännöt

Alma Talentin keskustelupalstoilla kunnioitetaan sananvapautta. Sananvapaus on oikeus ilmaista julkisesti mielipiteitään, mutta se ei tarkoita, että keskustelussa saa kirjoittaa mitä tahansa. Palstan moderaattoreilla on oikeus poistaa asiattomat tai muuten palveluun sopimattomat viestit kokonaan tai osittain ja ilman perusteluja. Moderaattorit voivat myös muokata viestejä ja niiden otsikoita. Ylläpidolla ja moderaattoreilla on viime kädessä päätösvalta keskustelupalstalla.

Jokainen keskustelija vastaa kuitenkin omien viestiensä sisällöstä joiden on oltava lain ja hyvien tapojen mukaista. Alma Talent ei vastaa keskusteluissa esitetyistä mielipiteistä tai sijoitusviheistä eikä viesteihin linkitetyistä sisällöistä. Keskustelija sitoutuu kirjoittaessaan palstalle noudattamaan keskustelupalstan sääntöjä. Ylläpito voi poistaa palstalta sääntöjä rikkoneen nimimerkin tilapäisesti tai kokonaan.

Verkkopalveluun kirjoitetut tekstit ovat Alma Talentin omaisuutta. Palveluun kirjoitettuja tekstejä voidaan lainata Alma Talent -perheen tuotteissa ja niitä voidaan linkittää Alma Median ja yhteistyökumppanien palveluihin.

Keskustelun säännöt / sisältö:

- Sopimattomat aiheet
- Kirjoita asiaa
- Älä provosoi
- Älä mainosta
- Älä trollaa
- Rasistinen ja rikollinen kirjoittelu on kielletty
- Rekisteröidy aidoilla henkilötiedoilla
- Pysy aiheessa
- Kirjoita oikealle palstalle
- Viestien poistaminen

- Ylläpito auttaa

Sopimattomat aiheet

Alma Talent katsoo, että seuraavat aihepiirit eivät sovi sen verkkosivuille, joten niitä käsittelevät ketjut ja viestit poistetaan:

Rotu-, maahanmuutto- ja ulkomaalaisasiat, niihin liittyvät uutiset ja tuomiot

Väkivalta- ja seksuaalirikokset, niihin liittyvät uutiset ja tuomiot

Vihapuhe, sen kommentointi ja siihen liittyvät uutiset sekä tuomiot

Seksi ja seksikauppa, niihin liittyvät uutiset ja tuomiot

Uskonnot, uskontokuntien erot, niihin liittyvät uutiset

Moderointipäätösten kommentointi

Alma Talent varaa itselleen täyden oikeuden määrittää, mitkä ketjut ja viestit kuuluvat yllä oleviin aiheisiin ja mitkä eivät.

Kirjoita asiaa

Kirjoita, kun sinulla on asiaa, kun haluat nostattaa keskustelun tärkeänä pitämästäsi, kiinnostavasta aiheesta, kun haluat kommentoida toisten mielipiteitä tai kun haluat vastata toisten keskustelijoiden esittämiin kysymyksiin. Pelkkä linkki tai lainaus ei riitä viestin sisällöksi. Käyttäjä ei saa lisätä kirjoituksiinsa sopimatonta materiaalia (kuten pornografiaa). Kiroilemista ei suvaita. Ylläpito ja moderaattorit poistavat asiattomuuksia sisältävät viestit.

Älä provosoi

Älä provosoi tahallasi muita keskustelijoita. Toisen nimimerkin kaikenlainen nimittely ja tarkoituksellinen loukkaaminen on kielletty. Älä HUUDA, tivaa äläkä jankuta.

Henkilökohtaisuuksien kirjoittaminen voi täyttää kunnianloukkauksen tunnusmerkit, jolloin kirjoittaja voi joutua oikeudelliseen vastuuseen. Yksityiselämään kuuluvat asioita ovat mm. ihmissuhteet, terveydentila, vapaa-ajan käyttäytyminen ja henkilökohtaiset ominaisuudet. Kunnianloukkauksena ei pidetä arvostelua, joka kohdistuu toisen menettelyyn politiikassa, elinkeinoelämässä, julkisessa virassa tai tehtävässä, tieteessä, taiteessa tai näihin rinnastettavassa julkisessa toiminnassa ja joka ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

Älä mainosta

Palstalla ei saa mainostaa tai julkaista ostetaan/myydään-ilmoituksia. Myös oman blogin mainostaminen joko blogiin linkittämällä tai kopioimalla blogiteksti keskustelupalstalle on kielletty.

Halutessasi voit kertoa blogistasi muille keskustelijoille lisäämällä blogiosoitteen keskustelu-profiilisi kotisivukenttään. Ylläpito ja moderaattorit poistavat kaikki mainosviestit.

Älä trollaa

Tahallinen muiden keskustelijoiden häiriköinti ja vedätys palstalla on kielletty. Kirjoittajia, joiden tarkoitus on aiheuttaa viesteillään kiivaita reaktioita, kutsutaan trolleiksi. Kyseisten henkilöiden tavoitteena on viesteillään ärsyttää ihmisiä, aiheuttaa ristiriitoja tai saada vastaukseksi fleimejä. Fleimi tarkoittaa aiheen täydellistä kumoamista tai aloittajan julistamista idiootiksi. Jos epäilet kirjoittajaa häiriköksi, ota yhteys ylläpitoon ”Ilmoita asiaton viesti” -linkillä.

Rasistinen ja rikollinen kirjoittelu on kielletty

Kaikki rikollinen, rasistinen ja seksistinen sekä kansanryhmää vastaan kiihottava kirjoittelu on kiellettyä. Suomessa rikoslaki määrittelee kiihottamisen kansanryhmää vastaan seuraavalla tavalla: ”Joka yleisön keskuuteen levittää lausuntoja tai muita tiedonantoja, joissa uhataan, pane-tellaan tai solvataan jotakin kansallista, rodullista, etnistä tai uskonnollista ryhmää taikka niihin rinnastettavaa kansanryhmää, on tuomittava kiihottamisesta kansanryhmää vastaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.”

Älä kopioi muiden tekstejä

Artikkeleiden kopioiminen palstalle kokonaisina, ilman lähdettä ja ilman omia kommentteja on tekijänoikeusrikos. Mitä tahansa tekstiä lainaatkin, muista aina kertoa mistä se on peräisin. Jos uskot kokonaisen artikkelin kiinnostavan laita viestiisi linkki suoraan alkuperäiseen lähteeseen. Kun lainaat tekstiä, osoita selvästi mikä viestistäsi on lainattua ja mikä omaa tekstiä. Laita lainattu teksti ”lainausmerkkeihin” tai käytä alussa >-merkkiä.

Käytä yhtä nimimerkkiä

Luo itsellesi vain yksi nimimerkki. Ylläpito poistaa useita nimimerkkejä käyttävältä keskustelijalta kirjoitusoikeudet. Älä myöskään käytä toisten nimimerkkejä. Nimimerkki ei saa olla mainos eikä domainosoite.

Rekisteröidy aidoilla henkilötiedoilla

Keskustelijoiden on annettava Alma Talentin verkkopalveluihin ja keskustelupalstalle rekisteröityessään itsestään aidot henkilötiedot. Henkilötiedot on pidettävä ajan tasalla. Tekaistut nimi- ja sähköpostiosoitteet antaneet nimimerkit poistetaan. Ylläpidon ottaessa yhteyttä sähköpostitse on postiin vastattava asiaankuuluvasti 7 päivän sisällä. Muutoin ylläpito voi jädäyttää kirjoitus-oikeudet ja palautus tapahtuu vasta kun keskusteluyhteys sähköpostitse on saavutettu.

Pysy aiheessa

Älä avaa uutta ketjua, jos aiheesta on saman päivän sisällä käyty keskustelua toisessa ketjussa. Uuden ketjun avaaminen on hyväksyttävää, jos näkökulmasi aiheeseen on aivan erilainen kuin aiemmassa ketjussa. Jos viestisi ei tuo ketjulle mitään lisäarvoa, moderaattorit voivat lukita ketjun.

Kirjoita oikealle palstalle

Noudata palstajaottelua. Moderaattorit siirtävät väärälle palstalle eksyneet viestiketjut oikeaan paikkaan.

Viestien poistaminen

Alma Talent ei poista yksittäisen nimimerkin viestejä kirjoittajan jättäessä keskustelupalstan (omasta tahdosta tai muusta syystä), sillä jo kirjoitetut viestit ovat sellaisenaan osa keskustelupalstaa. Kirjoittajana voit pyytää viestiesi poistamista, mutta ylläpidolla on oikeus päättää sisälön poistamisesta tai poistamatta jättämisestä.

Ylläpito auttaa

Jos sinulla on erityistä kysyttävää tai kommentoitavaa keskustelupalstaa koskien, ota yhteyttä ylläpitoon sähköpostitse. Jos haluat valittaa toisesta keskustelijasta, ota yhteys ylläpitoon Ilmoita asiaton viesti -lomakkeen välityksellä. Ylläpito arvioi, onko aihetta toimenpiteisiin.

Kun näet palstalla asiattoman viestin, ilmoita siitä ylläpidolle klikkaamalla ”Ilmoita asiaton viesti” -linkkiä.

Moderattorit ja ylläpito vastaavat viime kädessä sääntöjen tulkitsemisesta ja noudattamisesta. Viestiketjujen aloittaminen moderointipäätöksistä, kuten ketjujen sulkemisesta tai poistamisesta sekä nimimerkin jäähyille laitosta tai sen syistä ei ole sallittua. Kaikki tällaiset aloitetut viestiketjut poistetaan keskustelupalstalta ilman erillistä ilmoitusta poistosta.

Jos koet, että ylläpito ja moderaattorit ovat tehneet työssään virheen – olemme erehtyväisiä ihmisiä mekin - ota suoraan yhteyttä ylläpitoon asian selvittämiseksi.

Liite 2b: Uuden Suomen keskusteluohjeet

Luettavissa verkossa osoitteessa: <https://puheenvuoro.uusisuomi.fi/ohjeita-ja-tietoa-blogipalvelusta/>

Asiaton sisältö ja säännöt

Uusi Suomi tarjoaa maksuttoman areenan julkiselle keskustelulle ja mielipiteiden vaihdolle. Jotta keskustelupalstan ilmapiiri pysyisi kaikille käyttäjille sopivana ja asiallisena, on kirjoittajien noudatettava keskusteluasiota koskevia sääntöjä. Jos havainnoit sääntöjä rikkovaa tai muuten asiatonta sisältöä palvelussamme, ilmoita se välittömästi ylläpidolle sisällön ohessa olevan ilmoituspainikkeen avulla.

Blogin kirjoittajalla on myös velvollisuus valvoa ja moderoida bloginsa kommentteja. Uudessa palvelussa bloggaaja ei voi poistaa kommenttia, ainoastaan piilottaa sen odottamaan ylläpidon tarkistusta.

Sääntöjä rikkovasta tai muusta asiattomasta käytöksestä voi seurata varoitus tai kirjoituskielto. Asiattomasta sisällöstä ja kirjoituskielloista saat ilmoituksen sähköpostiisi. Lievää asiattonta sisältöä ylläpito voi poistaa ilman ilmoitusta.

Blogipalveluissa jokainen keskustelija on vastuussa omista kirjoituksistaan ja niiden sisällöstä. Kirjoittajaa sitoo Suomen laki, jonka nojalla esimerkiksi henkilökohtaisen tietosuojan ja tekijänoikeuksia koskevia lakeja vastaan rikkovien viestien kirjoittaja voi joutua oikeudelliseen vastuuseen.

Ylläpidolla ja toimituksella on aina oikeus harkintansa mukaan olla julkaisematta tai poistaa kokonaan tai osittain käyttäjätunnus tai käyttäjän lähettämä kirjoitus ja/tai kuvat mistä tahansa Uuden Suomen sivun palvelusta. Lisäksi palvelun käyttäjä myöntää Uudelle Suomelle oikeuden muokata uutiskeskustelussa taikka blogipalvelussa käyttäjän julkaistavaksi tarkoitettua tai jo julkaistua kirjoitusta sopivaksi katsomallaan tavalla tai julkaista kirjoitus vain osittain.

Keskustelun säännöt:

Älä esitä sukupuoleen, ikään, syntyperään, kieleen, uskontoon, vammaisuuteen tai muuhun henkilökohtaiseen ominaisuuteen liittyviä asiattomia viestejä.

Älä solvaa ihmistä tai yhteisöä. Älä puutu luvatta toisten ihmisten yksityiselämään.

Älä haasta riitaa.

Käytä asiallista ja hyvää kieltä, älä kiroile.

Valheellisen tai perättömän tiedon ja haitallisten huhujen levittäminen on kiellettyä.

Rikokseen tai väkivaltaan kehottavat viestit ovat kiellettyjä.

Älä lietso vihaa ja aiheetonta pelkoa.

Älä laita viestiisi linkkejä laittomaan, harhaanjohtavaan tai epäasialliseen materiaaliin.

Älä mainosta.

Älä käyttäydy häiritsevästi.

Älä huuda eli käytä isoja kirjaimia.

Älä otsikoi pelkillä isoilla kirjaimilla.

Älä jankkaa. Tarkoituksellista keskustelun pilaamista ei suvaita.

Älä käytä ylipitkiä lainauksia. Jos lainaat jotain toista kirjoittajaa tai sivustoa, mainitse lähde.

Voit julkaista toisen ottaman kuvan vain, jos tiedät sinulla olevan lupa käyttää kuvaa blogissasi.

Älä jaa materiaalia, joka rikkoo tekijänoikeuksia.

Liite 2c: Helsingin Sanomien keskusteluohjeet

Luettavissa verkossa osoitteessa <https://www.hs.fi/kommentit/>

HS toivoo keskusteluun rakentavia ja ymmärrystä lisääviä kommentteja

Helsingin Sanomien artikkeleiden yhteydessä on mahdollista kommentoida artikkeleiden sisältöä ja käydä keskustelua niihin läheisesti liittyvistä aiheista. Toukokuusta 2019 alkaen osaa artikkeleista voi kommentoida vain omalla nimellä, ja joissain on mahdollista käyttää myös nimi-merkkiä. Lue lisää uudistuksesta täältä.

Rohkaisemme oman nimen käyttöön: se tekee keskustelusta avoimempaa. Toivomme, että keskustelua käytäisiin ystävällisessä ja ymmärtävässä hengessä.

Miksi HS julkaisee kommentteja verkossa?

Keskustelu vie maailmaa eteenpäin. Uskomme, että avoin näkemysten vaihto lisää ymmärrystä siitä, miten muut maailman näkevät. Rakentava kritiikki ja hyvät argumentit parantavat myös yhteiskunnallisia päätöksiä. Tätä keskustelua HS:n lukijat voivat käydä verkon keskustelupalstalla ja mielipidekirjoituksin. Kommentteja voidaan julkaista myös HS:n painetussa lehdessä.

Julkaistaanko kaikki puheenvuorot?

Kommentit ja keskustelupalsta ovat osa HS:n sisältöä, josta olemme vastuussa myös lain edessä, ja jota haluamme toimittaa huolella. Toimitustyö tarkoittaa valikointia: toisin kuin sosiaalisessa mediassa, HS:ssä kaikki viestit luetaan läpi etukäteen ja julkaistaviksi valitaan vain ne, jotka vievät keskustelua asiallisesti eteenpäin. Puheenvuorosi ei tämän vuoksi ilmesty sivustolle välittömästi — tai ei välttämättä lainkaan. Viestejä lukevat moderaattorit työskentelevät arkisin kello 7-24 ja viikonloppuisin kello 8-24. Muina aikoina kirjoitetut viestit käsitellään työvuorojen aikana. Tavoite on, että valikoinnin tuloksena syntyisi hyvätapainen ja ajatuksia herättävä keskustelupalsta.

Miksi osaa artikkeleista voi kommentoida vain omalla nimellä?

Uskomme omalla nimellä kirjoittamisen parantavan keskustelua ja laajentavan keskusteluun osallistuvien joukkoa. HS:n mielipidetoinituksen toimittamat mielipidekirjoitukset julkaistaan yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta vain omalla nimellä, ja samaa käytäntöä laajennetaan myös verkkokommentteihin. Tavoitteena on, että tulevaisuudessa nimimerkillä kommentointi olisi rajoitettu vain herkkiin ja vaikeisiin aiheisiin, ja valtaosa kommenteista kirjoitettaisiin omalla nimellä. Kommenteissa käytettävä oma nimi on sama kuin Sanoman tilausjärjestelmässä käytettävä Sanoma-tilin nimi.

Millaisia puheenvuoroja julkaistaan?

Rakentavia, kohteliaita ja perusteltuja. Tässä muutama yksinkertainen sääntö:

Lue juttu ja kommentoi vain sen aihetta.

Perustele näkemyksesi.

Varmista, että esittämäsi tiedot pitävät paikkansa.

Ole kohtelias ja rakentava.

Älä nälvi, ivaa, leimaa tai vääristele.

Mitä ohjeet tarkoittavat käytännössä?

Helsingin Sanomien artikkelien kommentit ovat osa verkkojulkaisua. Siksi kommentteja ei lähtökohtaisesti poisteta kuin poikkeustapauksissa.

Perustele näkemyksesi: Kirjoita mieluiten omista ajatuksistasi, älä parjaa muiden ajatuksia. Jos esität mielipiteen, esitä myös asiaperustelut. Jos perusteluja ei ole, puheenvuorosi voidaan jättää julkaisematta. Keskustele ja argumentoi, älä julista, saarnaa ("olette muut väärässä") tai ole suotta kyyninen ("näinhän asiat nykyisin Suomessa vain menevät"). Älä sorru irrallisiin heittoihin ("mitäs minä sanoin") tai yleistä ("tuollaisia nuo aina ovat"). Hyvä puheenvuoro on napakka mutta usein yhtä lausetta pidempi ("just" on heikko kommentti). Kätevä nyrkkisääntö: kirjoita puheenvuorosi mitaltaan verkkoon sopivaksi ja säilytään niin, että se sopisi lehdessä julkaistavaksi.

Varmista, että esittämäsi tiedot pitävät paikkansa: Älä levitä huhuja tai muistele tapahtumia, joista et ole varma. Älä arvuuttele, spekuloi ihmisten taustoilla tai vihjaile. Lähteytä. Voit jättää kommenttiisi myös linkin esimerkiksi toiseen tiedotusvälineeseen, tutkimukseen tai asiakirjaan. Tarkastamme myös linkit ennalta, joten linkkejä sisältävät viestit saattavat ilmestyä sivustolle muita hitaammin. Emme julkaise linkkejä muille keskustelupalstoille.

Ole kohtelias ja rakentava: Kun olet eri mieltä, kirjoita asiasta — älä mene henkilöön. Tarjoa uusia näkökulmia tai mielipiteitä, älä toista vanhoja tai jankuta. Älä arvioi kirjoittajan tai jutuis-
sa esiintyvien ihmisten ulkonäköä, persoonallisuutta tai arvoja, elleivät juuri ne ole jutun aiheena. Vaikka ne olisivatkin aiheena, kirjoita silti asiasta, älä ihmisestä.

Älä nälvi, ivaa, leimaa tai kärjistä: Kunnioita muita keskustelijoita ja jutussa esiintyviä ihmisiä: älä nimittle heitä tai pane sanoja heidän suuhunsa. Jos kärjistät tarpeettomasti tai käyt henkilöön, puheenvuorosi voidaan jättää julkaisematta.

Muista laki ja hyvät tavat: Julkaisemisen rajoja asettaa myös laki. Esimerkiksi kunnianloukkaus, kiihotus kansanryhmää vastaan tai yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen ovat rikoslain nimekkeitä. Vaikka viestisi ei näyttäisikään rikkovan lakia, se voi rikkoa hyvää tapaa. Pidä mielessä myös seuraavat asiat, joista yksikin estää koko kommentin julkaisun:

Älä yllytä vainoon tai leimaa ihmisiä uskonnon, syntyperän tai muun ominaisuuden perusteella.

Älä hauku tai halvenna millään tavalla, edes epäsuorin vihjauksin.

Mieti, ennen kuin nimeät ihmisen. Esimerkiksi rikostapauksissa julkaisemme nimiä vain silloin, kun ne on kerrottu uutisessa. Rikosten ja onnettomuuksien uhrien ja uhrien omaisten nimiä ei julkaista, ellei niitä ole mainittu uutisessa.

Vältä yksittäisen ihmisen elämään liittyvien yksityisten tietojen julkaisua, ellei näitä tietoja ole jutussa.

Älä kirjoita kommenttiisi puhelinnumeroita, sähköpostiosoitteita tai muita yhteystietoja, emme julkaise niitä.

Älä ilakoi toisten onnettomuuksilla, vastoinkäymisillä tai sairauksilla.

Älä kiroile tai käytä alatyöliä.

Älä mainosta — jätämme mainosmaiset kirjoitukset julkaisematta.

Miten voin vaihtaa nimimerkin tai kysyä neuvoa?

Helsingin Sanomat haluaa kommentoinnin pysyvän linjakkaana, joten nimimerkkiä et voi vaihtaa itse. Vaihtoa tai teknistä apua kommentoinnin ongelmissa voit pyytää sähköpostiosoitteesta: hs.keskustelu@hs.fi

Kuka voi kommentoida HS:n kirjoituksia?

Komentointi edellyttää kirjautumista HS:n verkkopalveluun. Kirjautuneena palveluun voit kommentoida kaikkia HS.fi:n uutisia, lukuun ottamatta Nyt-osiota.

Voinko tehdä tutkimusta HS:n keskusteluista?

Tietojen kerääminen kommenttiketjuista tutkimuksia ja opinnäytteitä varten on sallittua. Emme kuitenkaan julkaise yhteydenottoopyyntöjä tai linkkejä muualla tehtäviin tutkimuksiin tai kyse-lyihin.

Liite 2d: Ylen keskusteluohjeet

Luettavissa verkossa osoitteessa: <https://yle.fi/aihe/keskusteluohje>

Keskusteluohje

Ohjeet keskustelijoille Ylen ylläpitämällä verkkosivuilla ja some-tileillä

Yle tukee demokratiaa ja kansalaisten osallistumismahdollisuuksia moniäänisellä keskustelulla ylläpitämissään palveluissa ja sosiaalisen median tileillään.

Yle voi käyttää keskustelijoiden kommentteja sellaisenaan tai apuna uusien sisältöjen kehittämisessä televisiossa, radiossa tai verkossa.

Edellytämme, että verkkokeskustelu käydään hyvässä hengessä ja muiden keskustelijoiden näkemyksiä kunnioittaen.

Ylen keskusteluihin voit osallistua joko omalla nimelläsi tai nimimerkillä. Oman nimen käyttäminen antaa kommentille usein nimimerkkiä enemmän painoarvoa keskustelussa. Jos et halua käyttää omaa nimeäsi, valitse nimimerkki, joka ei loukkaa muita keskustelijoita ja on helposti tunnistettavissa nimimerkiksi. Eli se ei siis ole tavanomaisen nimen kaltainen.

Kirjoittaja on aina vastuussa tekstistään tai muusta lähettämästään materiaalista. Yle ei julkaise kommentteja, joissa loukataan ihmisarvoa, yllytetään rikokseen, rasismiin tai jotka ovat muutoin sopimattomia tai journalististen hyvän tavan vastaisia.

Ylen keskustelupalstoilla noudatamme seuraavaa etikettiä:

Kerro, kuuntele, kysy, perustele. Näkemyksesi on tärkeä, ja niin ovat muidenkin näkemykset. Harkitse, mitä kirjoitat.

Pysy aiheessa. Pyri ilmaisuun, jota muutkin jaksavat lukea. Tiivis ja napakka teksti on pitkää selostusta parempi. Liian pitkät kommentit voidaan hylätä.

Älä toista samaa asiaa. Kommenttien ja sitä kautta keskustelujen sisältö on tärkeämpää kuin niiden määrä.

Emme julkaise vihapuhetta, kuten uhkauksia, pilkkaavia, rasistisia tai rikoksiin yllyttäviä kommentteja. Esimerkiksi kiihottaminen kansanryhmää vastaan on rikos. Älä loukkaa kenenkään kunniaa tai yksityisyyttä.

Pääsääntöisesti emme julkaise linkkejä.

Julkisen palvelun media on mainoksista vapaa. Ethän mainosta tapahtumia, tuotteita, palveluita tai tee suoraa poliittista mainontaa.

Lähetä vain materiaalia, johon sinulla on julkaisuoikeudet.

Kaikki sellainen, mikä olisi laitonta muutoinkin, on laitonta myös internetissä.

Asiattomuuksien tai laittomuuksien ilmetessä saatamme sulkea keskustelupalstat väliaikaisesti tai kokonaan. Yle voi estää keskustelun käyttäjältä, joka ei noudata keskusteluohjeita tai joka jollain muulla tavalla häiritsee keskustelua.

Vältä kirosanoja ja pelkillä isoilla kirjaimilla kirjoittamista. Älä siis huuda!

Keskustelun moderointi

Ylen verkkosivuilla on käytössä joko keskustelun esimoderointi tai jälkimoderointi. Esimoderoinnissa sivujen ylläpitäjät joko hyväksyvät tai hylkäävät kommentin. Keskusteluun esitetty kommentti tulee näkyviin vasta esimoderoinnin jälkeen.

Keskustelun moderointia tehdään pääosin klo 8–16 välisenä aikana, mutta myös muulloin, kuten ohjelmien sivuilla niiden lähetysaikoina. Esimoderoinnissa kommentit julkaistaan mahdollisimman nopeasti. Iltaisin ja viikonloppuisin moderointiprosessi kestää pitempään.

Uutispalvelussa keskustelua voidaan esimoderoida myös muina aikoina.

Jälkimoderoiduilla sivustoilla asiattomuudet ja laittomuudet poistetaan niin pian kuin mahdollista. Jos jokin keskustelussa esitetty kommentti on mielestäsi epäasiallinen, voit ilmoittaa siitä sivun ylläpitäjälle painamalla Ilmoita asiaton kommentti -painiketta.

Palautetta voit lähettää täältä: <https://palaute.yle.fi/>

Liite 2e: Turun Sanomien keskusteluohjeet

Luettavissa verkossa jokaisen uutisjutun perässä olevan kommenttikentän yhteydessä. Avautuu klikkaamalla linkkiä, jossa lukee TS:n verkkokeskustelun säännöt. Myös osoitteessa:

<https://www.ts.fi/uutiset/paikalliset/4585197/Turun+Sanomien+verkkokeskustelu+uudistui>

Uudet näkökulmat keskustelussa vievät asioita eteenpäin. Siksi Turun Sanomat kannustaa verkkosivuillaan aktiiviseen ja rakentavaan keskusteluun.

Verkkokeskusteluun osallistuminen edellyttää rekisteröitymistä (jonka pääset tekemään tästä). Rekisteröityminen ei edellytä lehden tilaamista.

Keskusteluun voit kirjoittaa omalla nimelläsi tai nimimerkillä. Suosittelemme oman nimen käyttöä, sillä on arvokasta seistä mielipiteidensä takana. Ole kriittisenäkin kohtelias ja kunnioita muita. Epäasiallinen käytös estää osallistumisen keskusteluun.

Turun Sanomien verkkokeskusteluun tulevat viestit tarkastetaan ennakolta. Siksi viestit julkaistaan viiveellä, ja julkaisusta päättää toimitus. Keskusteluja julkaistaan arkisin kello 9–23 ja viikonloppuisin kello 8–22. Toimitus voi lyhentää ja muokata kirjoituksia.

Kirjoittaja on juridisessa vastuussa viestinsä sisällöstä. Rasistisia, herjaavia tai ihmisten yksityisyyttä loukkaavia viestejä ei julkaista. Muista hyvät tavat, älä huuda äläkä kiroile.

Kirjoita napakasti. Emme julkaise yli 1 800 merkin viestejä. Pysy keskusteluketjun aihepiirissä. Älä yritä muuttaa aiheetta. Tekstin yhteyteen voi liittää teemaan liittyviä asiallisia linkkejä, jotka toimitus tarkistaa ennalta. Mainoksia emme julkaise.

Verkon keskustelut ovat osa Turun Sanomien sisältöä, josta olemme vastuussa. Toimitus voi harkintansa mukaan sulkea keskusteluketjun.

Liite 2f: Helsingin Sanomien artikkeli kommentointiuudistuksesta

Luettavissa verkossa: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-20000006105996.html>

HS:n artikkeleiden kommentoinnissa otetaan käyttöön omalla nimellä kirjoittaminen

Jatkossa osaa HS.fi:ssä julkaistuista artikkeleista voi kommentoida vain omalla nimellään. Muutoksen toivotaan tuovan lisää kirjoittajia keskusteluun mukaan, kirjoittaa HS:n toimituspäällikkö Esa Mäkinen.

HS.FI:SSÄ on ollut tähän asti mahdollista käydä keskustelua artikkeleista niiden lopussa nimimerkillä. Nimimerkiksi on voinut valita myös oman nimensä, mutta harva on tehnyt niin.

Tänään keskiviikkona HS muuttaa käytäntöä. Jatkossa osaa artikkeleista voi kommentoida vain omalla nimellään.

Oman nimen käyttö koskee alkuvaiheessa pääkirjoituksia, mielipidekirjoituksia ja politiikan artikkeleita. Useimmissa muissa artikkeleissa on mahdollista valita, haluaako keskustella omalla nimellään vai käyttää nimimerkkiä.

Kokeile kommentointia omalla nimellä [esimerkiksi tässä jutussa](#).

MUUTOKSEN tarkoitus on parantaa keskustelua ja laajentaa keskusteluun osallistuvien joukkoa. HS:n mielipidetointituksen toimittamat mielipidekirjoitukset julkaistaan yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta vain omalla nimellä. Nyt tämä käytäntö tuodaan myös verkon kommentteihin.

Artikkelien kommentointi on tärkeä osa HS.fi:n sisältöä. HS.fi:hin lähetetään julkaistavaksi kuukausittain yli satatuhatta kommenttia. Kaikki HS:lle lähetetyt kommentit luetaan ennen julkaisua, ja moderaattorit päättävät toimituksen tekemien linjausten mukaisesti, mitkä kommentit julkaistaan. Moderointikäytäntö ei muutu tässä uudistuksessa.

Eri kommentoijia artikkeleissa on kymmeniätuhansia. Keskustelua käydään monista eri aiheista, ja usein kommentit tuovat esiin sellaisia näkökulmia, joita jutun kirjoittajat tai haastateltavat eivät ole tuoneet esiin.

AKTIIVISESTA keskustelusta huolimatta nimimerkillä kirjoittaminen on myös rajoittanut keskustelijoiden joukkoa ja vähentänyt keskustelujen suosiota.

Kun tätä muutosta suunniteltiin, [kysimme](#) lukijoilta, mitä mieltä he olisivat kommenttien kirjoittamisesta omalla nimellä.

Nimellä kirjoittamisen arveltiin lisäävän kommenttien lukemista selvästi: 42 prosenttia arvioi muutoksen lisäävän lukemista ainakin jonkin verran. Vain neljännes arvioi lukemisen vähenevän, jos oma nimi tulee käyttöön.

Avoimissa vastauksissa moni oletti keskustelun sävyn rauhoittuvan, jos käytössä olisi oma nimi. Toisaalta moni myös arveli, että omalla nimellä käytävä keskustelu olisi tylsempää, jos ihmiset alkaisivat varoa sanomisiaan.

Jo aiemmin HS:n toimittajan [Unto Hämäläisen](#) Perässähiihtäjä-blogissa saattoi käydä keskustelua vain omalla nimellä. Blogi oli hyvin suosittu juuri laadukkaan keskustelun vuoksi. Keskusteluun osallistui laajasti poliitikkoja, kansalaisia, tutkijoita ja yritysmaailman edustajia.

Uskomme, että omalla nimellä käyty keskustelu on ajan mittaan laadukkaampaa ja rakentavampaa.

MUUTOS tulee voimaan vähitellen. HS toivoo, että mahdollisimman moni nykyisen keskustelupalstan käyttäjä ottaisi oman nimensä käyttöön nimimerkin sijaan. Tavoitteena on, että tulevaisuudessa nimimerkillä kommentointi olisi rajoitettu vain herkkiin ja vaikeisiin aiheisiin ja valtaosa kommentteista kirjoitettaisiin omalla nimellä.

Kommenteissa käytettävä oma nimi on sama kuin Sanoman tilausjärjestelmässä käytettävä Sanoma-tilin nimi. Kommentoiminen vaatii siis Sanoma-tilin luomisen, kuten tähänkin asti.

Omalla nimellään kommentoivien näkemyksiä on tarkoitus julkaista artikkeleissakin. Oman nimen käyttö mahdollistaa aiempaa paremmin sen, että toimitus voi ottaa yhteyttä mielipiteen kirjoittajaan ja siten nostaa kommentteja osaksi artikkeleita ja myös painettuun lehteen.

Mitä mieltä olet?

Kerro mielipiteesi muutoksesta alla. HS:n toimitus osallistuu keskusteluun ja vastaa kysymyksiin. Tätä tekstiä voi kommentoida sekä oikealla nimellä että nimimerkillä.

Kirjoittaja on HS:n toimituspäällikkö.

Liite 2g: Keskisuomalaisen artikkeli kommentointiuudistuksesta

Luettavissa verkossa: <https://www.ksml.fi/kotimaa/Keskisuomalaisen-juttujen-kommentointi-jatkossa-vain-tilaajille/1314615>

Keskisuomalaisen juttujen kommentointi jatkossa vain tilaajille

Juho Hämäläinen

Keskisuomalaisen verkkosivuston juttujen kommenttipalstan toimintaa on muutettu. Jatkossa juttuja pystyvät kommentoimaan vain KSML.fi-palvelun tilaajat. Nimimerkin käyttö on edelleen sallittua.

Ennen muutosta luodut tunnukset säilyvät järjestelmässä, mutta niiden käyttäminen edellyttää jatkossa voimassaolevaa tilausta.

Uudistuksella halutaan parantaa kommentoinnin tasoa ja estää alatyylisiä ja asiatonta trollaamista.

Liite 2h: Turun Sanomien artikkeli kommentointiuudistuksesta

Luettavissa verkossa:

<https://www.ts.fi/uutiset/paikalliset/4585197/Turun+Sanomien+verkkokeskustelu+uudistui>

Turun Sanomien verkkokeskustelu uudistui

Turun Sanomien verkkokeskustelua on uudistettu. Keskusteluun voi nyt osallistua rekisteröitymällä Oma TS -sivulla. Rekisteröityminen ei edellytä lehden tilaamista.

Turun Sanomat kannustaa keskustelijoita tuomaan uusia näkökulmia esiin rakentavalla ja aktiivisella keskustelulla.

Keskusteluun voi osallistua omalla nimellä tai nimimerkillä. Oman nimen käyttö on suositeltavaa, sillä on arvokasta seistä omien mielipiteidensä takana.

Kuten aiemminkin, viestit tarkastetaan ennakolta ja toimitus päättää viestien julkaisusta. Toimitus voi harkintansa mukaan myös sulkea keskusteluketjun, ja epäasiallisen käytöksen vuoksi osallistuminen keskusteluun voidaan estää.